

69. Keskiviikkona 29 päivänä toukokuuta 1996

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi rajavartiolaitoksesta annetun lain muuttamisesta 1915

Hallituksen esitys 29/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 3/1996 vp

2) Hallituksen esitys laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 33/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 5/1996 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi Helsingin kauppakorkeakoulusta ja Svenska handelshögskolan -nimisestä korkeakoulusta annettujen lakien muuttamisesta „

Hallituksen esitys 36/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 1/1996 vp

Ensimmäinen käsittely

4) Hallituksen esitys laiksi rahalain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 9/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 5/1996 vp

5) Hallituksen esitys laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta 1979

Hallituksen esitys 43/1996 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 2/1996 vp

6) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle 1979

Hallituksen esitys 60/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 13/1996 vp

7) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 76 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 58/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 14/1996 vp

8) Hallituksen esitys Venäjän Federaation kanssa yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niiden seurausten torjumiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 1980

Hallituksen esitys 52/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 4/1996 vp

9) Hallituksen esitys Viron kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta onnettomuustapauksissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä .. „

Hallituksen esitys 53/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 5/1996 vp

10) Hallituksen esitys laiksi merilain 20 luvun 9 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 67/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 4/1996 vp

11) Hallituksen esitys laiksi kasvihuone- tuotannon ja omenanviljelyn lopettamis- tuesta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 65/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

12) Hallituksen esitys laiksi työttömyys-
turvalain 27 §:n muuttamisesta 1980

Hallituksen esitys 71/1996 vp
Sosiaali- ja terveysturvalain mietintö 9/
1996 vp

13) Hallituksen esitys laiksi sotilastapa-
turmalain 6 §:n muuttamisesta 1981

Hallituksen esitys 74/1996 vp
Sosiaali- ja terveysturvalain mietintö
10/1996 vp

14) Hallituksen esitys laiksi nuorista
työntekijöistä annetun lain muuttamisesta ..,

Hallituksen esitys 41/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 4/1996 vp

15) Hallituksen esitys laiksi työsopimus-
lain 17 ja 55 §:n muuttamisesta "

Hallituksen esitys 211/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 5/1996 vp

16) Hallituksen esitys laiksi työajasta
kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain
muuttamisesta 1983

Hallituksen esitys 77/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

17) Hallituksen esitys laiksi Kolin kan-
sallispuiston laajentamisesta ,

Hallituksen esitys 80/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 3/1996 vp

Mietintöjen pöydällepano

18) Hallituksen esitys laeiksi maa- ja
metsätalouden rakennepoliittisista toi-
menpiteistä annetun lain ja yhdyskuntien
vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta
annetun lain muuttamisesta ,

Hallituksen esitys 64/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
7/1996 vp

19) Hallituksen esitys laiksi Helsingin
yliopistosta annetun lain muuttamisesta . 1983

Hallituksen esitys 50/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 2/1996 vp

20) Hallituksen esitys laiksi eräistä hen-
kilöstön asemaa koskevista järjestelyistä
yksityistettäessä opetusministeriön hallin-
nonalaan kuuluvia ammatillisia oppilai-
toksia ja muodostettaessa yksityisiä am-
mattikorkeakouluja 1984

Hallituksen esitys 84/1996 vp
Sosiaali- ja terveysturvalain mietintö
11/1996 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
ensimmäinen varapuhemies Anttila S.-L. sekä
edustajat Andersson C., Biaudet, Dromberg,
Halonen, Jäätteenmäki, Kalli, Kautto, Kiviniemi,
Korhonen R., Laakso, Lamminen, Lax,
Lehtosaari, Linnainmaa, Markkula-Kivisilta,
Mähönen, Nyby, Ojala O., Ojala R., Olin, Paa-
silinna, Penttilä, Ranta-Muotio, Rehn, Salolai-
nen, Suhola, Taina, Tiuri, Veteläinen, Vihriälä,
Viitamies, Viljamaa, Virtanen, Vokkolainen ja
Väistö.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat ensim-
mäinen varapuhemies Anttila S.-L. sekä edustajat
Lehtosaari, Andersson C., Ojala O., Kalli, Taina
ja Biaudet.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edusta-
jat S.-L. Anttila, Halonen, Kiviniemi ja Nyby
sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Biaudet,
Kalli, Kautto, Lamminen, Markkula-Kivisilta,
Olin, Rantamuotio, Veteläinen, Vihriälä ja Vil-
jamaa,

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien
vuoksi ed. Tiuri ja yksityisasioiden vuoksi ed.
Väistö sekä

tämän kuun 31 päivään sairauden vuoksi ed. Vokkolainen ja virkatehtävien vuoksi ed. C. Andersson.

dytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Valtiovarainvaliokunnan varapuheenjohtaja

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että valtiovarainvaliokunta on valinnut varapuheenjohtajakseen ed. Rajamäen.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 5—7, 9—11, 45 a ja 49 §, 72 a—72 c § ja 8 a luvun otsikko, 84—87, 93, 99 ja 101 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Valtiontilintarkastajien puheenjohtaja

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että valtiontilintarkastajat ovat valinneet puheenjohtajakseen ed. Metsämäen.

3) Hallituksen esitys laeiksi Helsingin kauppakorkeakoulusta ja Svenska handelshögskolan -nimisestä korkeakoulusta annettujen lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 36/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 1/1996 vp

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi rajavartiolaitoksesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 29/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 3/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 5 ja 12 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 5 ja 12 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3—5 ja 8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 33/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 5/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryh-

4) Hallituksen esitys laiksi rahalain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 9/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 5/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Rahalaki on kenties tärkeimpiä lakiesityksiä, joi-
ta eduskunta tämän kevään aikana ottaa käsitte-

lyynsä. On myönteistä, että eduskunta on varannut sen käsittelylle myös runsaasti aikaa tänään ja se tulee näin ollen myös saamaan asianmukaisen huomion. Talousvaliokunnan asiat muuten tapaavat aina olla esityslistan hännillä.

Rahalain muuttaminen on koettu tarpeelliseksi. Eurooppalaisen toimintaympäristömme muuttuessa on katsottu, että tarvitaan ajan tasalla oleva rahalaki. Hallituksen esitys, jota talousvaliokunnan mietinnön perusteella nyt olemme käsittelemässä, on sinänsä hyvin tekninen, ja sitä voidaan tarkastella hyvin teknisenä muutoksena. Teknisen muutoksen sisältö on oikeastaan se, että laissa ei enää määritellä valuuttakurssijärjestelmää.

Rahalakiahan on muutettu 90-luvulla varsin tiuhaan niissä rahamarkkinoiden muutteluissa, joita olemme kokeneet. Ensimmäinen rahalaki siltä pohjalta, että se mahdollisti ns. ecukytken eli markan arvon määrittämisen ecun vastavoina. Myöhemmin jouduttiin tekemään muutoksia, jotka sallivat markan kelluttamisen jatkamisen, ja nyt sitten, kuten todettu, on tarkoitus poistaa rahalaista valuuttakurssijärjestelmän eli regiimin määrittely. Valuuttakurssin määrittelyä koskevat järjestelyt uudessakin esityksessä pysyvät suurin piirtein ennallaan.

Erityinen mielenkiinto rahalakia kohtaan ei olekaan syntynyt niinkään tästä tekniikasta vaan siitä, että uusi rahalaki tekisi mahdolliseksi markan kytkemisen ermiin, Euroopan valuuttakurssijärjestelmään. Se on merkinnyt tietysti sitä, että tämän lain yhteydessä keskustelua on ennen kaikkea käytykin talouspoliittisista perusteluista, Suomen hallituksen noudattamasta talouspolitiikasta, Euroopan talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen meille aiheuttamista talouspoliittisista edellytyksistä ja sitä myötä myös niistä mahdollisuuksista ja riskeistä, joita ermiin kytkeytyminen aiheuttaisi.

Valiokunta on arvellut, että tämän taustan vuoksi nimenomaan rahalain ympärillä käytävä keskustelu eduskunnassakin noudattaisi enemmänkin talouspoliittista keskustelua eikä välttämättä pitäytyisi lakiesityksen pykälien teknisessä toteuttamisessa. Sen vuoksi valiokunta on mietintöönsä sisällyttänyt varsin laajan taustaselvityksen, jolla pyritään kuvaamaan sitä taustaa, joka meidän eurooppalaisessa toimintaympäristössämme vallitsee. Valiokunta on selvittänyt Euroopan valuuttajärjestelmän emsin toimintaa ja myös valuuttakurssijärjestelmän ermin rakennetta ja päätöksentekoa ermissä ja suomalaista päätöksentekoa eri vaihtoehtoisissa.

Nämä valiokunnan mietintöön kirjatut kapaleet voivat olla tietysti yleisestikin sivistäviä ja informaatiota tarjoavia, mutta ne ovat siinä myös sen vuoksi, että niistä löytää perusteluita myös niille kannanotoille, joihin valiokunta on omassa pohdinnassaan päätenyt.

Varsin varhain valiokunnan työssä kävi ilmi, että suhtautuminen lakiesitykseen sinänsä, siihen tekniikkaan, jota se sisältää, on hyvin myönteistä. Rahalain uudistaminen nähdään tarpeellisenä, ja myös se tapa, jolla sitä nyt toteutetaan, nähdään tarkoituksenmukaisena.

Mutta valiokunta halusi kuulla mietintöä valmistellessaan myös ekonomisteja niistä talouspoliittisista arvioista, joita rahalain ympärillä on käyty. Valiokunta piti työhypoteesinaan alusta alkaen, että valiokunta ei pyri ottamaan kantaa siihen, tulisiko markka kytkeä ermiin vai tulisiko pidättäytyä kytkennästä. Mutta halusimme keskustelun taustaksi kuvailla niitä argumentteja, joita ekonomistit niin valiokuntakäsittelyssä kuin varsin paljon julkisessakin keskustelussa ovat erm-jäsenyyden merkityksestä esittäneet. Erm-jäsenyyden merkityshän tietysti ennen kaikkea lähtee Maastrichtin sopimuksen kriteereistä, joissa hyvin yksityiskohtaisesti on annettu ymmärtää, että valuuttakurssijärjestelmään kiinnittyminen on se tapa, jolla valuutan vakautta aikaan mitataan silloin, kun Emun kolmanten vaiheeseen kypsiä ehdokkaita valitaan.

Valiokunta on tietysti joutunut toteamaan myös sen, että toisenlaisiakin tulkintoja on olemassa. On olemassa arvioita, että valuutan vakauden sinänsä täytyisi riittää sisäänpääsykohteessa. Mitään lopullista tulkintaa siitä, mikä arvio on oikea, mitään lopullista tulkintaa ylipäänsä siitä, millä tavoin Maastrichtin kriteereitä tullaan aikanaan tulkitsemaan, miten niitä tullaan painottamaan, ei ole tällä hetkellä mahdollisuutta saada. Me joudumme kaikki perustamaan talouspoliittisiin arvioihin ja erilaiseen riskinottoon riskianalyyysiin siitä, mikä näissä talouspoliittisissa olosuhteissa on Suomen kannalta viisasta, jotta me pystyisimme toisaalta varmistumaan siitä, että me voimme jatkaa talouspolitiikan vakavuutta, ja toisaalta varmistumaan myös siitä, että emme sulje mitään ovia niin, että eduskunta voi, niin kuin se on toivonut, aikanaan tehdä todellisen valinnan siitä, onko Suomen liityttävä Emun kolmanten vaiheeseen vai ei.

Valiokunnalla ei ole hallitukselle antaa ohjeita, eikä se ole edes pyrkinyt sitä tekemään. Päinvastoin valiokunta on pyrkinyt omassa kannan

määrittelyssään sillä tavoin tasapainoilemaan, että valiokunnan työstä ei voisi lähteä sellaisia spekulatioita liikkeelle, jotka valitettavalla tavalla voisivat horjuttaa meidän taloutemme tai valuuttamme vakavuutta. Ilmeisesti olemme ainakin toistaiseksi siinä ja myös tässä keskustelussa onnistuneet, koska en ole havainnut, että markkinoilla värinää olisi syntynyt. Kaiken kaikkiaan koko eduskuntatyö on ollut sillä tavalla ajoitettua, että sillä on pyritty kuvaamaan sitä, että mikään päivämäärä tämän työn valmistumisessa ei sinänsä olisi mikään erityinen aikamäärä, josta lähtien spekulatioita markkinoilla kannattaisi ruveta harjoittamaan.

Valiokunta on myös kirjannut mietintöönsä havaintoja siitä, minkälaisella talouspolitiikalla valuuttakurssin vakaus ja talouspolitiikan vakaus ylipäänsä voidaan turvata. Siinä suhteessa me tietysti olemme todenneet, että vakauden edellytykset ovat itse asiassa parantuneet viime aikoina. Kun talouden kehitystä on pyritty varsin kriittisinkin sävyin viime aikoina kuvaamaan ja kun ennustelaitokset ovat joutuneet talouden kasvua koskevia ennusteita vetämään alaspäin, niin itse asiassa kuitenkin valuuttakurssin vakauden säilyttämisen kannalta edellytykset ovat parantuneet viime aikoina. Vaihtotase on kehittynyt varsin suotuisasti. Kilpailukyky on hyvin paljon kohentunut sitten siitä vuoden 90 alusta, joka on monessa kohdin vertailukohtana ollut. Inflaatiovauhti on edelleen pysynyt erittäin hitaana ja markkinakorot ovat laskeneet. Olemme tällä hetkellä sekä pitkissä että lyhyissä koroissa varsin lähellä Saksan korkoa, mikä on varsin merkittävä saavutus sinänsä talouspolitiikalla.

Kaiken kaikkiaan myös ne finanssipoliittiset linjaukset, joita myös eduskunnassa on tehty, ovat palvelleet talouden vakauttamista. Ne ovat antaneet uskottavuutta Suomen talouspolitiikalle, joka näyttää myös saaneen markkinoilla vastakaikua. Edelleen uskotaan siihen, että Suomi haluaa säilyttää talouspolitiikan vakauden ja Suomi haluaa toimia niin, että spekulatiotilaa markkinoille ei jäisi ja että valuuttakurssivakaus pystytään eri vaihtoehdoissa säilyttämään. Julkisen talouden tasapainon säilyttäminen on tietysti eräs niistä tekijöistä, joka jatkossakin täytyy pitää mielessä silloin, kun me pyrimme talouspolitiikan uskottavuutta yleensä vaalimaan.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta on yksimielisesti katsonut, että rahalain muutos on tarpeellinen. Se esittää yksimielisesti rahalakia hy-

väksyttäväksi sellaisessa muodossa, jonka se on valiokuntakäsittelyssä perustuslakivaliokunnan lausunnon pohjalta saanut.

Valiokunta katsoo, että esitys korostaa toisaalta hallituksen mahdollisuuksia ja toisaalta hallituksen vastuuta tehdä talouspoliittisia valintoja sillä tavoin, että eduskunnalla säilyy sen edellyttämä mahdollisuus tehdä aito valinta, kun aikanaan Emun kolmannen vaiheen jäsenyydestä tullaan Suomessa päättämään. Olemme korostaneet sitä, että eduskunnalla tulee olla vaikutusmahdollisuus markan ulkoisesta arvosta päätettäessä, ja se tulee tässä esityksessä säilymään ennallaan samanlaisena kuin se on aikaisemminkin ollut. Valtioneuvostolle tehtävään esitykseen ovat eduskunnan nimeämät pankkivaltuutetut merkittävällä tavalla vaikuttamassa.

Kaikkien selvityksien jälkeen valiokunta piti myös rahalakiin sisältyvää delegointisäännöstä tarpeellisenä siinä tilanteessa, että Suomi mahdollisesti liittyisi Euroopan valuuttajärjestelmään kuuluvaan valuuttakurssijärjestelmään. Alun alkaen moni karsasti ajatusta siitä, että päätöksentekovaltuutta valtiovarainministeriölle saakka voitaisiin antaa. Kun mietinnön johdanto-osaa lukee ja niitä päätöksentekomenettelyjä, joita ermissä käytetään, käy kyllä ilmeiseksi, että valtuutus myös valtiovarainministeriölle siinä mekanismissa on tarpeellinen. Valiokunta tietysti korostaa sitä, mitä perustuslakivaliokuntakin omassa lausunnossaan, että valtuutuksen pitää aina olla tapauskohtainen ja sen pitää olla tarkoin rajattu. Tällä täsmennyksellä me esitämme myös valtuutta koskevaa pykälää hyväksyttäväksi.

Valiokunta on muutenkin täsmentänyt hallituksen esitystä myös salassapitosäännöksillä. Valiokunta katsoo, että tämä esitys on huolellisesti valmisteltu ja että se voidaan eduskunnassa hyväksyä. Perustuslakivaliokunta on antanut oman lausuntonsa säätämisyjärjestyksestä.

Kun arvelen, että keskustelu tulee kuitenkin koskemaan mietintöä kokonaisuudessaan, haluan todeta myös valiokunnan puheenjohtajan ominaisuudessa sen, että vaikka valiokunnan mietintö lakiesityksen osalta oli yksimielinen, se sisälsi vastalauseita, jotka eivät kohdistuneet lakiesitykseen, mutta kohdistuivat kylläkin mietinnön perusteluosiin, jotka kuvaavat noudatettua talouspolitiikkaa ja sen edellytyksiä. Vastalauseissa oli myös esitetty vaatimus siitä, että eduskunta nimenomaan päättäisi, että markan kytkeä ei pidä tehdä. Valiokunnan enemmistö

pitäytyi alkuperäisessä työhypoteesissä, että tältä päätöksenteolta eduskunnassa pitäisi kaiken kaikkiaan välttää.

Eduskunta ei ole koskaan päättänyt valuuttakurssijärjestelyistä, ja näissä markkinavetoisissa olosuhteissa eduskuntakäsittely, eduskunnan laatimat ponnet ja niiden mahdollinen purkaminen jonkunlaisessa tilanteessa olisivat omiaan aiheuttamaan sellaista turbulenssia markkinoilla, joka saattaisi vaarantaa muutenkin talouden vakautta. Sen vuoksi korostamme niitä menettelytapoja, jotka lakiesityskin sisältää. Suomen Pankin roolia valuuttakurssijärjestelmästä, sen valmisteluista ja ehdotuksista päätettäessä ja toisaalta hallituksen roolia silloin, kun lopullisia päätöksiä tehdään.

Valiokunnan enemmistö näki tämän järjestyksen suotavana ja toivottaa tietenkin tervetulleiksi kaiken talouspoliittisen keskustelun, joka varmasti on hyvä arvioitaessa asemaamme eurooppalaisessa yhteisössä. Valiokunnan enemmistö on todellakin sitä mieltä, että pidättäytyminen siitä johtopäätöksestä, mitä meidän pitäisi markan kytkennälle tehdä, olisi viisasta.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Suomen ei pidä kytkeä markkaa EU:n valuuttakurssijärjestelmään ermiin. Jos joku on menossa Emuun, sinne kannattaa mennä ermissä käymättä. Erm ei ole mikään vesiliukumäki Emuun.

Edellisen kerran ermin edellyttämä kovan markan politiikka ajettiin Suomessa sisään, kun Suomi hakeutui ermin ulkojäseneksi markan yksipuolisella ecukiinnityksellä Suomen Lipun päivänä 4.6.1991. Silloin Suomi yritti kävellä vetten päällä, ja nyt poliittinen eliitti lujassa Emu-uskossaan saattaa käynnistää saman yrityksen. Ikään kuin sattumalta tämä rahalain muutos, jolla eduskunta ensi tiistaina luovuttaa päätösvallan Suomen valuuttakurssijärjestelmästä maan hallitukselle, ollaan taas tekemässä Suomen lipun päivänä. Se, että mennään liput liehuen kohti ermiä, on väärää symboliikkaa.

On mahdollista, että Emu ei toteudu. Silloin Suomi jäisi erm-kytkentöineen tukalaan tilanteeseen. Markka olisi kiinnitetty D-markkaan eli demariin, vaikka me olemme viennin rakenteista johtuen enemmän dollarisidonnainen maa. On myös mahdollista, että Emu toteutuu vain mini-Emuna, jota kutsutaan Emuksi ja jonka muodostavat nykyiset demarialueen maat Saksa, Benelux, Itävalta ja poliittisista syistä Ranska. Tästä suurvaltapolitiikasta ranskalaiset ovat joutuneet maksamaan kalliin sisäpoliittisen hinnan; kovan

frangin ulkopolitiikasta johtuvan massatyöttömyyden. Kaiken lisäksi on mahdollista, että vaikka Emu tai siis vaikka mini-Emu toteutuu, se toteutuu ilman Suomea.

Me emme ole EU:n sisäpiiriä, johon me pääministeri Paavo Lipposen johdolla Saksaa ja sen liittokansleria nöyristellen innokkaasti pyrimme. Me emme vielä kuitenkaan ole sotilasliitossa, ja EU:ssa kovan ytimen muodostavat ne maat, jotka ovat myös turvallisuuspoliittisesti luotettavia. Meidän ei tule enää koskaan olla Saksan tai Naton turvallisuuspoliittisesti luotettavia liittolaisia Venäjää vastaan. Meidän on pysyttävä Naton ulkopuolella, jotta kukaan ei voisi ajaa meitä konfliktiin Venäjän kanssa vastoin tahoaamme.

Tämän takia emme voi olla sisäpiirissä vain Emussa, vaan sisäpiirin täytyy kattaa myös sotilas- ja turvallisuuspoliittisen alueen, jos sisäpiirissä ollaan. Näyttää siltä, että Suomea natoutetaan, mutta se ei tapahdu riittävän nopeasti Suomen poliittisen eliitin Emu-tarpeita varten. On siis otettava myös huomioon se mahdollisuus, että me pyrimme Emuun, mutta emme pääse mukaan alussa mini-Emuun ja silloin kaikki ne poliittiset uhraukset, joita nyt tehdään, tulevat maksuun turhana työttömyytenä.

Ermissä demari on ankkuri ja jotta ankkuri ei olisi pettänyt, muiden maiden on pitänyt elää Saksan ehdoilla. Saksa on ollut korkojen markkinaohjaja, jonka korkojen alle muut eivät ole päässeet eivätkä pääse. Muidenkin erm-maiden korkotason on niin ollen käytännössä määrännyt Saksa. Siinä ei ole silloin kysytty, onko muissa maissa sama suhdannetilanne kuin Saksassa. Muiden maiden valuuttakurssit ovat niin ikään seuranneet demaria, ja muualla on otettu käyttöön yksi ja sama rahapoliittinen regiimi, inflaation vastainen taistelu. Muut maat ovat sopeutuneet saksalaisen rahan ideologiaan katkaisemalla oman inflaatio- ja taloushistoriansa. Siitä on seurannut Euroopan laajuinen deflaatio sekä eri kansantalouksissa erilainen työn ja pääoman arvosuhteen muutos.

Tarjolla on vain huonoja vaihtoehtoja. Jos Emu toteutuu nykyisessä muodossaan nykyisillä valuuttakurssilla, Ranska joutuu siihen väärällä valuuttakurssilla. Ranskan frangin yliarvostus näkyy maan massatyöttömyytenä. Yliarvostettu valuutta, huono kilpailukyky ja korkea työttömyys kuuluvat yhteen. Sitä "Frank Fortin" politiikkaa pannaan toimeen poliittisista syistä eli siitä samasta syystä, mistä jotkut haluavat viedä Suomen ermin kautta Emuun.

Jos taas Emu ei toteudu, demari revalvoituu suhteessa frangiin ja sitä taas ei kestä Saksan reaali talous. Siellä työttömyys on jo nyt yli 4 miljoonaa, ensimmäisen kerran sitten 40-luvun. Ison valuuttamyllerryksen ainekset on sisäänrakennettu nykyisiin valuuttakurssien väliin suhteisiin, ja Suomen pitää turvata niissä oloissa omat etunsa valuutan kellutuksella. Muut vaihtoehdot ovat ylellisyyttä, johon meillä ei ole varaa. Meillä ei ole varaa sellaiseen ylellisyyteen kuin erm-kytkentä.

Yhteinen raha on perusteltua ottaa käyttöön, jos eri maissa on samanlainen kansantalous. EU-maissa on kuitenkin erilaiset kansantaloudet. Niinpä Emu on raaka Maastrichtin hedelmä, jota pakkosyötetään EU-kansalaisille poliittisista syistä. EU-maiden kansantalouksien saksalaistaminen ja samanlaistaminen, deutschlandisierung Europas, on pahasti kesken. Niillä Emu-kriteereillä, joilla eri maiden valaminen saksalaiseen muottiin tapahtuu, deflatoidaan yhtä aikaa kaikkia kansantalouksia. Siksi Emu ja työttömyys kuuluvat irrottamattomasti yhteen. Suomen emuttaminen lisää työttömyyttä eikä sitä vähennä ja erm-kytkentä vielä pahemmin.

Nyt on tullut aika vaatia poliittiselta eliitiltä työpaikkojen muodossa tuloksia siitä inflaation vastaisesta politiikasta, jota ideologis-hegemonistisista asenteista käsin on eri EU-maissa nyt kymmenkunta vuotta jo ajettu sisään. Poliittisen eliitin on pikapuoliin annettava näyttöjä siitä, että työllisyyttä parannetaan tällä monetaristisella politiikalla, muuten on pakko sanoa, että Emu-linja deflaatioineen on väärää politiikkaa. Jos Suomen markka kiinnitetään ermiin, se voi tapahtua väärällä valuuttakurssilla, sillä ermissä me emme enää päättää itse omasta peruuttamattomaksi muuttuvasta valuuttakurssistamme. Siitä päättävät muut meidän puolestamme ja meidän kanssamme. Ruotsissa saatetaan samaan aikaan kelluttaa kruunua heidän edukseen.

Suomessa on kokemuksia väärästä valuuttakurssista kovan markan ajalta. Se, että työpaikkojen annetaan tuhoutua, on kalliimpaa kuin uusien synnyttäminen ja juuri siinä asiassa Ahon hallitus teki suurimman virheensä. Se pani kovan markan politiikalla toimeen hallitsemattoman rakennemuutoksen. Työttömyys betonoitiin kansantalouden rakenteisiin. Suomen emuttamisella Lipposen hallitus jatkaa samaa politiikkaa. Nyt on sen ajamat leikkaukset tehty, mutta tuloksia ei näy. Työttömyys ei ole puolittumassa, ei edes merkittävästi vähenemässä. Valtiovarainministeri Sauli Niinistökin näyttää sanoneen sen

jo ääneen: Meillä on 25 prosentin tosiasiallinen työttömyys.

On aika kysyä, voiko tämä politiikka, tämä myöhempien aikojen kultakanta olla oikeaa politiikkaa. On aika tehdä johtopäätöksiä ja vastata, että Suomen emuttaminen pahentaa masatyöttömyyttä eikä ole avuksi sen torjumisessa ja siksi erm-kytkentää ei pidä tehdä matkalla Emuun. Tämän johtopäätöksen tekeminen kaikkien leikkausten jälkeen on erityisen katkeavaa siksi, että Suomea on emutettu turhaan, vain poliittisista syistä ilman taloudellisia perusteita.

Markan kytkemisellä ermiin ei ole taloudellisia perusteita. Kai nimenomaan siitä syystä johtuen esimerkiksi Meritan pääjohtaja Vesa Vainio, ed. Auran esimies, varoittaa meitä politiikkoja hätäisestä erm-kytkennästä. Poliittisista syistä ei saa tehdä väärää taloudellisia ratkaisuja. Niistä maksetaan hinta työttömyyden muodossa. Siksi Emu ja nyt käsillä olevassa asiassa sen sikiöaste erm ja työttömyys kuuluvat yhteen.

EU:ssa ja EU:lla on vain yksi poliittinen tavoite: EU:n liittovaltioituminen. Sitä taustaa vasten on ymmärrettävä EU:n komission ja muiden eurokraattien tiukka Emu-linja ja tiukat tulkinnat sen linjan puolesta esimerkiksi vaatimukset markan pikaisesta kiinnittämisestä ermiin.

On muistettava, että Erkki Liikanen ja Sixten Korkman ovat vannoneet uskollisuutta EU:lle eivätkä ole siellä isänmaan asialla. EU:ssa he ovat EU:n puolella meitä vastaan. On uskomatonta, millaista naiiviutta edustaa herra Korkman, kun hän sanoo tämän päivän Kouvolan Sanomissa, että Suomen erm-kytkentään ei liity mitään dramatiikkaa ja että se on kokeilemisen arvoinen ja että jos nähdään, että siitä tulee ongelmia, on syytä lähteä saman tien. Tällainen puheleminen antaa kummallisen kuvan herra Korkmanin ajattelusta. Erm-kytkentä on Suomelle valuuttapoliittinen benjihyppy ilman kuminauhaa, eikä Suomi sen takia voi siinä asiassa heilua sinne sun tänne.

Erm ei suojaa meitä keinottelulta. Kun kelluvan kurssin oloissa keinottelu Suomen markkaa vastaan on nollasummapeliä keinottelijoiden kesken, erm-kytkentä saisi aikaan sen, että kaikki keinottelijat voisivat liittyä yhteen ja käydä Suomen Pankin kimppuun. Suomen Pankki taas ei pysty puolustamaan kiinteää kurssia tukios-toilla, koska sillä ei ole siihen tarkoitukseen omia varoja. Ne syötiin edellisellä kerralla näissä merkeissä. Bundesbank, Buba, tai kukaan muu ulkopuolinen ei puolusta Suomen markkaa meidän

puolestamme, ei ainakaan muuten kuin meidän riskillämme.

Niinpä markan puolustustaistelussa jäävät käyttöön niissä valuuttamyllerryksissä, joita syntyy viimeistään vuonna 1998 valuuttojen hakies- sa lopullisia ja peruuttamattomia Emu-kursse- jaan, vain korot, ja niistä tulee tappajakorkoja. Ermissä me ajaudumme loukkuun. Meillä voi olla yhtä aikaa korkeat korot ja lamatalous, mas- sityöttömyys. Jos Paavo Lipponen on siihen val- mis, minä en ole.

Erm on alusta lähtien toiminut vahvimman valuuttansa eli demarin ehdoilla. Systeemi on ollut epäsymmetrinen. Ulkoihin shokkeihin ja muihin objektiivisiin muutoksiin sopeutumista on aina vaadittu vain heikoilta valuutoilta ja heikoilta mailta. Tältä pohjalta voikin esittää arvoituksen: Kuka sanoi, että erm on Euroopalle sopimattomaksi osoittautunut Saksan johta- maa ja vain Saksan tarpeisiin sovitettua rahapo- liittikkaa? Siis erm. Näin sanoi EU:n virkamies Sixten Korkman. Hän näyttää tajuavan, mistä on kysymys, mutta poliittisista syistä eli EU:n liittovaltioitumisen puolesta demarieliitin linjoil- la toimiessaan hän on erm- ja Emu-miehiä. Hän ei aja Suomen etua.

Erm estää valuuttakursseja muuttumasta, vaikka siihen olisi reaalitaloudellisia perusteita. Siinä tapauksessa, että kansantalouksiin kohdis- tuu ulkomailta odottamaton shokki, esimerkiksi dollarin devalvaatio, siihen ei ermissä sopeuduta käytännössä valuuttakurssin kautta, vaikka teo- riassa se on mahdollista. Siihen sopeudutaan hy- väksymällä työttömyys ja ottamalla käyttöön työelämässä ns. joustot: palkanalennukset ja hal- patyö. Jos erm ei aiheuta kipua ja kärsimystä, se ei toimi.

Se, että maa ei ole ermissä, ei tuo automaatti- sesti mitään hyvää. Se kuitenkin säilyttää poliitti- sen taistelun käytössä talouspolitiikan välineitä. Kun ermissä valuuttakurssit eivät kerro markki- noille signaaleja muusta sopeutumisesta, mark- kinavoimat valvovat, että sopeutumiseen käyte- tään työttömyyttä ja palkanalennuksia. Jokaisen täytyy olla johdonmukainen. Tämä on ermin lo- giikka.

On mahdollista, että yhtenäiset sisämarkkinat kärsisivät valuuttakurssien muutoksista. Siitä näkökulmasta Emu on tarpeellinen, mutta ei ermiin ole syytä mennä varmuuden vuoksi. Siitä maksetaan liian kallis hinta, ja poliittisesti se on kestämaton tie. Silloinhan me joutuisimme me- nemään Natoonkin varmuuden vuoksi. Silloin tämä varmuuden vuoksi -politiikka saattaisi tuo-

da Suomeen ydinaseita ja viedä meiltä Venäjän antamat takuut siitä, että se ei käytä ensiksi ydin- aseita sellaisia maita vastaan, jotka eivät ole soti- lasliitossa ja joilla itsellään ei ole ydinaseita. Niin että sillä tavallakin varmuuden vuoksi, jos tällä linjalla ollaan! Varmuuden vuoksi -politiikka on tässä asiassa Suomen etujen vastainen linja.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva pu- hemies! Ed. Seppäsen värikkään puheenvuoron johdosta haluan vain todeta, kun hän aloitti sen sillä, että erm ei ole vesiliukumäki Emuun, että kuitenkin, kun olen yrittänyt seurata ulkomaisten asiantuntijoiden käsityksiä siitä, pitäisikö esimerkiksi Suomen markka liittää tähän er- miin, en ole tavannut yhtään sellaista asiantun- tijaa, joka olisi sanonut, että ei pitäisi. Lähes kauttaaltaan jokainen sanoo, että jos Suomi ai- koo olla Emussa — enkä sanonut, ed. Seppä- nen, että Suomen pitää olla Emussa vaan jos Suomi aikoo olla Emussa — meidän pitää kyt- keä Suomen markka tähän ermiin ja kaksi vuotta ennen. Eli meillä on ilmeisesti kesäkuun loppuun asti aikaa. Tämä on, ed. Seppäsen, to- tuus siitä, mitä asiantuntijat sanovat. Ed. Esko Seppänen on tietysti oma asiantuntijansa ja hä- nellä on oma käsityksensä.

Olen myös ihmetellyt sitä, mihin perustuu se väite siitä, että erm-kytkentä automaattisesti joh- taa turbulenssiin tai spekulatioihin markkaa vastaan. Minä olen kyllä sitä mieltä, että Sixten Korkman on tässä oikeassa. Ei se välttämättä johda mihinkään dramatiikkaan. Samaan viitta- si Tietmeyer television haastattelussa kuukausi sitten. Hän ihmetteli, että jos Suomen talous on vahvalla pohjalla, vakaalla pohjalla ... (Keskus- tan ryhmästä: Onko se?) — Se on toinen kysy- mys, jokainen tulkitsee omalla tavallaan. — Erm ei johda siis mihinkään dramatiikkaan eikä tur- bulenssiin.

Todettakoon nyt, että Itävalta jo viime vuon- na liitti oman valuuttansa ermiin eikä siellä ole tapahtunut minkäänlaista spekulatiota eikä turbulenssia Itävallan shillinkiä kohtaan.

Myös tapahtumat 4.6.1991, ed. Esko Seppä- nen, olivat ihan eri asia kuin tämä päivä. Silloin markka oli selvästi yliarvostettu. Se nähtiin koko ajan. Vaihtotase oli huomattavasti alijäämäinen. Talouden tila oli aivan erilainen. Nyt me olemme aivan toisenlaisessa tilanteessa. En vaadi, että ermiin mennään, mutta en usko myöskään sii- hen, että Suomen taloudessa tapahtuu mitään dramaattista.

Ed. Lehtosaari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen lennokkaassa puheenvuorossa oli paljon sellaista, mihin voin yhtyä.

Kiinnitän erityisesti huomiota erääseen sen osaan, jossa hän kiinnitti huomiota Saksan asemaan koko tässä kovan ytimen politiikassa. Itse asiassa Saksan sisältä löytyy tällä hetkellä se ryhmä, joka ratkaisee koko politiikan ytimen. Se on Saksan eläkeläiset, jotka ovat jo nyt tehneet oman ratkaisunsa. He ovat siirtäneet pääomiaan Sveitsin frangiin pitääkseen mahdollisimman kovaa valuuttaa hallinnassaan, ja sillä tavalla nämä Saksan eläkeläiset ratkaisevat, mitkä ovat Saksan liittohallituksen mahdollisen politiikan rajat ja mihin Saksa ylipäättään tässä tilanteessa voi tukeutua. Tällä tavalla onkin ajauduttu, niin kuin aivan oikein ed. Seppänen totesi, siihen kurimukseen, jossa Saksassa on työttömyys lisääntynyt voimakkaasti, koska pelimerkit ja liikkumavara ovat erittäin vähissä. Miksi siis, aivan oikein ed. Seppänen, sama prosessi ei voisi jatkua?

Suomessahan tämä emuttaminen — miten te sanoitte sen — on itse asiassa toteutunut jo koko tämän hallituksen ajan. Mehän olemme emuttaneet koko ajan sillä tuloksella, että teollisuus ja työnantajat eivät ole pystyneet positiivista vastetta antamaan. Meillä on edelleen korkea työttömyys ja deflaatiotilanne tällä hetkellä. Toisin sanoen, ed. Seppänen, emme ole menossa emuttamiseen, vaan olemme emuttamisessa ja kärsimässä sen kielteisistä vaikutuksista, kun teollisuus ja työnantajat eivät ole myönteisesti vastanneet tähän tilanteeseen.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Seppänen tapansa mukaan vähän piikitteli Ahon hallitusta. Jos mennään lähihistoriaan eli viime syksyyn, jolloin markan arvo oli vielä suhteettoman korkea verrattuna siihen, mitä kevään aikana tapahtui, jona aikana markka heikkeni noin 10 prosenttia. Samanaikaisesti lähti myös talouskasvu liikkeelle. Toivon mukaan talous jaksakin kasvaa. Kysymys on työllisyyden hoitamisesta. Jos nyt otetaan tiukka linja ja ulkopuoliset saavat ohjailla suomalaista päätöksentekoa, saksalaiset asiantuntijat neuvovat, kuinka suomalaisten pitää tehdä omassa talouspolitiikassaan, kyllä ollaan silloin vääriällä jäljillä. Vain omaehtoisella talouspolitiikalla täs-

sä tilanteessa ja nimenomaan isänmaallisella ajattelutavalla voidaan tästä selvitä.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen, ed. Elo ja ed. Pulliainen käyttivät puheenvuorot hallituspuolueiden kansanedustajina. On todella vaikea löytää näistä puheenvuoroista mitään yhtenäistä linjaa.

Tällä hetkellä, ed. Seppänen, meidän valuuttakurssitilanteemme on suhteellisen vakaa. Voidaan myös katsoa, että hyvä vaihtotasekehitys vakauttaa tilannetta ja markan kurssi on lähestynyt ehkä oikeaa arvoa. Perusongelma on siinä, että meillä on massiivinen työttömyys, joka ei näy helpottavan nykyisillä lääkkeillä. Toisaalta rahoitusjärjestelmä on hyvin epävakaa, herkässä tilassa. Molemmat mahdollistavat kyllä spekulatiota, ja meillä ei ole varaa nykyisessä taloudellisessa tilanteessa epäonnistuneeseen erm-kytkentään. Olisi mielenkiintoista kuulla esimerkiksi ministeri Alhon kanta siihen, miten hän näkee nykyisen taloudellisen tilanteen.

Mitä tulee Emu-järjestelmään, luulen, että siellä koko ajan keskustelu lisääntyy sen suhteen, että Emun ydinmaiden osalta julkisen talouden kriteerit ovat karkaamassa käsistä ja tämä tulee herättämään lisää keskustelua. Kun Suomen markkaa kelluu, myöskaan erm-järjestelmän mahdolliset häiriöt eivät heijastu meille tällä hetkellä, mikä on tietysti ainakin lyhyellä tähtäimellä positiivinen asia.

Arvoisa puhemies! Mielelläni kuulisin, mikä on hallituksen linja lähiajan rahapoliittisissa ratkaisuissa. Se ei käy valiokunnan mietinnöstä ilmi, se ei käy hallituspuolueiden edustajien erittäin eri suuntiin menevistä puheenvuoroista ilmi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Seppänen vaalien lähestyessä herää pitkistä masennustilastaan, johon hän joutui aikanaan, kun vasemmisto unohti köyhän asian ja lähti käsikynkkää poroporvareiden kanssa sateenkaaren alla. Tämä on eduskunnalle hyvä asia, että tällä tavalla on.

Hänen talouspoliittisista näkemyksistään olen täsmälleen samaa mieltä, myös siitä, että kysymyksessä on lähinnä poliittinen, ei talous- eikä rahapoliittinen, ratkaisu. Ed. Seppänen, mistä täällä aikaisemmin hiukan huomautti myös ed. Salo, vähän tönäisitte Ahon hallitusta sen alkutaipaleelta ja väititte, että se piti liian pitkään vahvaa markkaa yllä. Näin voidaan sanoa, mutta mielestäni Ahon hallitus aikanaan

reagoi niin nopeasti vahvan markan rasitteeseen kuin oli yleensä mahdollista, kun saatiin palapeli ensin kokoon ja nähtiin, mistä on kysymys, mistä tullaan ja mihin ollaan menossa.

Mutta te, ed. Seppänen, ette niihin aikoihin koskaan tehnyt mitään sellaisia ehdotuksia, jotka olisivat olleet sen suuntaisia, mitä Ahon hallitus liian vahvan markan suuntaan suoritti. Te olette kyllä puhunut ecuratkaisusta, ecuratkaisuhan oli aikanaan symbolinen, eli sillä ei ollut käytännöllisesti mitään merkitystä, mutta minulle jäi sellainen kuva, ed. Seppänen, että te ratsastelette jonkinlaisissa nousutuulissa ja katselette eteen- ja taaksepäin ja vähän sivullekin, pyritte välttämään varmaan vaaroja, niin silloin kuin nytkin. Se on tietysti mukavaa kuunneltavaa, mutta puhe on siitä huolimatta aika sisällötön, jos näin uskallan hyvälle ystävälle sanoa.

Ed. C. Andersson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Korkea-oja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen retorinen ilottele saattaa peittää alleen ne vakavat kysymykset ja argumentit, joita hän nosti esiin. Toivottavasti näin ei käy ja toivottavasti nimenomaan ministeriäitiöstä vastataan näihin arvioihin.

Minusta päivänselvää on, että erm on osa Emu-prosessia ja asiallisesti tulee käymään niin, että jos Suomi kiinnittää valuuttansa liittymällä ermiin, samalla teemme sen ratkaisun, että olemme menossa Emun kolmanteen vaiheeseen. Tämä oli peruslähtökohtani, kun katsoin, että rahalakia ei tulisi tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä säätää.

Yhtenäinen valuutta sopii saman kaltaiselle, homogeeniselle talousalueelle, mitä Eurooppa ei ole. Tämä on aika monelta taholta todettu, mutta itse pääministeri on viittänyt siihen, että kysymys onkin turvallisuuspoliittisesta, poliittisesta ratkaisusta, jos menemme Emu-prosessiin mukaan. Olisi tarpeellista, että pääministeri itse olisi tässä keskustelussa mukana valottamassa hallituksen poliittista kantaa Emu-prosessiin. Ministeri Alho varmaan puhuu talousvaikutuksista, mutta olisi tärkeätä, että eduskunta saisi kuulla hallituksen kannan poliittiselta puolelta. Vaihtoehtojahan on kaksi: kiinnittää valuutta tai antaa valuutan kellua. Mitään välimuotoa ei ole.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valitettavasti ministeri

Niinistö poistui ed. Seppäsen puheenvuoron aikana. Edelleenkin haluaisin todeta, että ed. Seppäsen toimintaa olen noin vuoden tässä voinut seurata enkä ole havainnut merkkejä masennuksesta. Hänen puheenvuoronsa asiasisältö oli vahva. Se osoittaa erittäin laajaa talouspolitiikan substanssin hallitsemista.

Kuitenkin kritisaisin sitä, että kun varsin värikkäästi asiaa esittää, niin kuten ed. Korkea-oja totesi, saattaa substanssi piiloutua sinne sisään. Jos nimittää D-markkaa demariksi, tämä saattaa ärsyttää joitakin paikalla olevia edustajia, jotka sinänsä saattaisivat suhtautua erm-kytkentään ja Emuun kuulumiseen tai liittymiseen muuten kriittisesti ja olisivat samalla linjalla kuin ed. Seppänen ja allekirjoittanutkin. Joihinkin sinänsä erittäin vakavasti otettaviin kannanottojen muotoutumisiin saattavat tässä salissa todellakin vaikuttaa hyvin epärationaaliset tekijät tieten tai tietämättä.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viimeiseen asiaan liittyen, en minä ole keksinyt nimitystä ”demari”, vaan se on diilereiden eli markkinavoimien käyttämä nimitys. Siltä osin se ei ole millään tavalla tarkoitettu loukkaamaan ketään läsnäolijaa eikä vaikuttamaan heidän kantaansa erm-keskustelussa. Yleisestihän me tiedämme, että sosialidemokraatit ovat samaa mieltä. Tässä ei järkipuhekaan aina auta silloin, kun kysymys on EU:n liittovaltioitumisesta ja mukanaolosta siinä prosessissa. Jos siihen vaaditaan erm-kytkentää, luulen, että demari-nimitys, jos nimittää Saksan markkaa demariksi, se ei ole kovin iso asia siinä kysymyksessä.

Mitä tulee ed. Elon puheenvuoroon, näkee, keitä hän on tavannut. Hän on tavannut EU:n virkamiehiä. Totta kai EU:n virkamiehet ovat tiukimmalla mahdollisella linjalla. Sitä koetin sanoa, kun puhuin komissaari Liikasesta ja ylijohtaja Korkmanista. He ovat antaneet uskollisuuden vakuutuksen EU:lle. He noudattavat sitä politiikkaa, joka siellä on. Mutta se ei välttämättä ole meidän etujemme mukainen asia. Tässä mielessä täytyy erottaa EU:n esittämät kannat, EU:n virkamiesten esittämät kannat ja meidän isänmaamme etu. Toivon, että erottelu suoritetaisiin hyvin tarkasti.

Myös ed. Elolla oli siinä asiassa virhe, että Itävalta kiinnitti shillinkinsä ermiin. Sehän on demarialueen maa. Tältä osin sillä ei ole samaa ongelmaa, joka meillä on. Me olemme mieluumminkin dollarialueen maa kuin demarialueen

maa. Tämän takia ei tässä ole sama mittakaava eikä sama mittasuhte. Tässä mielessä ed. Elon esimerkki oli täysin väärä.

Kun vielä tuli esille turvallisuuspoliittinen kysymys, se on kova kysymys. Ei ole erm-kytkentää eikä Emu-ratkaisua, joka olisi irrallaan turvallisuuspolitiikasta. Mielestäni perusteettomastikin meitä pelotellaan turvallisuuspoliittisilla syillä, koska pitäisi ajatella isänmaan etua ja taloutta nimenomaan tässä kysymyksessä.

Ed. K ä ä r i ä i n e n : Arvoisa rouva puemies! Rahalain käsittely talousvaliokunnassa oli hyvin pitkälle sen takia joutuisaa ja myös ongelmatonta, että pohjatyö oli hyvin pitkälle tehty eduskunnan pankkivaltuutettujen piirissä ja siellä oli saavutettu, mikä oli asialle hyväksi, yksimielinen kanta, jota tarvitsi valiokuntatyössä itse asiassa muuttaa vain sen verran, mitä perustuslakivaliokunta omalta osaltaan esitti ja vaati. Tässä mielessä täytyy antaa pankkivaltuutetuille tunnustus siitä, että pohjatyö siellä oli tehty hyvin ja se antoi hyvän perustan asian käsittelylle talousvaliokunnassa.

Keskusta yhtyi ja yhtyi siihen käsitykseen, että näissä oloissa poliittisella päättäjällä, oli se Lipposen hallitus taikka mikä tahansa, on oltava ajan tasalla oleva lainsäädäntö valuuttakurssipoliittisissa ratkaisuissa. Keskusta tältä pohjalta ja aina realismiin tukeutuvana puolueena oli valmis hyväksymään itse rahalain muutokset. Siinä ei opposition tukea kylläkään tarvittaisi, koska hallitusryhmien voima riittää asian läpikäymiseen perustuslakivaliokunnan tulkinnan perusteella.

Korostamme sitä, että rahalaissa on voitu ja haluttu turvata eduskunnan asema pankkivaltuutettujen aseman kautta. Minusta tämä on erittäin hyvä asia, mutta korostan sitä, että myös jatkossa pankkivaltuutettujen asema on kyettävä samalla vahvuudella turvaamaan, siis eduskunnan asema pankkivaltuutettujen kautta. Korostan asiaa sen vuoksi, että vireillä on Suomen Pankkia koskeva uudistus. Siinä yhteydessä on pidettävä meidän mielestämme tarkasti huoli siitä, että eduskunnan asemaa ei syrjäytetä tai syrjäytetä, vaan että se vähintään nykyvahvuisena siellä säilyisi. Toivon, että hallitus antaisi Suomen Pankkia koskevista suunnitelmistaan selvyyttä eduskunnalle mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, mielellään vaikka nyt kun siihen on olemassa mahdollisuus ja kun tätä asiaa koskeva toimikuntatyö on ollut jo jonkin aikaa valmiina.

Uuden, voimaan tulevan rahalain perusteella valtuutetuilla, siis eduskunnalla, on kyllä paljon vartijan asema.

Nyt rahalain muutos ja uusi rahalakihan antaa siis periaatteessa mahdollisuuden monenlaiseen kytkentään, ermiin taikka johonkin muuhun valuuttakurssijärjestelmään kuin myös siihen, että Suomen markka jatkaa kellumistaan onnistuneella tavalla, kuten tähänkin saakka se on mennyt, voi sanoa, että erittäin hyvin. Näillä perusteilla meidän mielestämme rahalaki on tähän aikaan käypä laki, mutta kysymys onkin nimenomaan siitä, millä tavalla Lipposen hallitus käyttää tätä nyt syntyvää, pöytään lyötävää rahalakia, käyttäkö se sitä oikein vai väärin, käyttäkö viisaasti vai tyhmällä tavalla. Se on tämän todellinen kysymys, todellinen puoli, ei niinkään se, onko rahalaki kunnossa vai ei.

Sanotaan, että rahalain muutos ja uusi rahalaki on tekninen uudistus. Totta kai se sitä hyvin pitkälle onkin, mutta pitää huomata se, että hallitus tulee saamaan tässä itsellensä erittäin ison mandaatin maan talous- ja valuuttakurssipoliitikassa. Tämä on sanottava sen vuoksi, että keskusta ei voi luottaa Paavo Lipposen hallituksen tässäkään asiassa. Tämä on syytä sanoa terävästi, kun tämä iso mandaatti tulee Lipposen hallituksen haltuun.

Näillä perusteilla keskustan edustajat liittivät muutoin yksimieliseen mietintöön oman vastalauseensa, jonka me tulemme esittämään asian kolmannessa käsittelyssä tarkemmin ihan äänestyksiin saakka. Vastalauseen ja ajattelumme ydin tällä hetkellä tässä asiassa on se, että markan erm-kytkennälle ei ole olemassa nykyisessä taloustilanteessa kestäviä, pitviä taloudellisia perusteita.

Mietintöhän tässä suhteessa ei ottanut kantaa, kuten puheenjohtaja Hämäläinen oikein täällä analysoi ja raportoi, erm-kytkentään. Siinä kyllä esitetään tähän kytkentään liittyviä positiivisia, siis puoltavia näkökohtia, kuten myös epäilyttäviä, negatiivisia näkökohtia.

Keskusta lähtee liikkeelle siitä, että nykyinen Suomen talustilanne ja näköpiirissä oleva kehitys ei anna minkään näköisiä kestäviä, kunnon perusteita erm-kytkennälle. Työttömyyden ja valtion velkaantuneisuuden yhtäaikaisuus muodostaa niin suuren ongelman, että tämä kytkentä ei ole näissä oloissa viisasta poliittikkaa. Itse asiassahan työttömyys on, kuten muistaakseni ed. Seppänen sanoi, tosiasiaa likempänä kahtakymmentäviittä prosenttia eikä se ole oikeastaan millään tavalla helpottumaan päin. Helpottuvat

luvut johtuvat pitkälle siitä, että valtio on sinälään ihan oikein virittänyt omat toimenpiteensä ihan äärimmilleen, mikä on pitänyt työttömyyden tason suurin piirtein entisellään. Ei se ole noussutkaan, mutta tällainen tasoittuminen hyvin pitkälle johtuu siitä, että valtio on pannut likoon kaiken, minkä se näissä oloissa voi tehdä.

Toisaalta mitä tulee velkaantumiseen, sehän jatkuu villiä vauhtia eikä kovin kaukana ole, että 500 miljardia markkaa valtion velan rajana paukahtaa rikki. Se ei ole enää kovin kaukaista tulevaisuutta nykyvauhdilla, jossa olennaista on nähdä se, että korkea työttömyys pitää yllä kovaa velanottotarvetta. Työttömyyden alentaminen olisi avain myös velkaantumispulmaan.

Jos ollaan jälleen realisteja ja vain realisteja, näköpiirissä ei ole olemassa Suomen massiivisten talousvaikeuksien ja ongelmien helpottumista taikka tilanteen kirkastumista. Tätä en halua sanoa pessimismillä levittääkseni, vaan sen takia, että näissä asioissa varsinkin nykytilanteessa on oltava kyllä äärimmäisen realistinen. Jos Suomen markka kytkettäisiin tässä näköalassa, tässä tilanteessa ermiin, silloin kyllä otettaisiin kohtuuttoman suuri riski poliittisella perusteella, mutta ei taloudellisilla perusteilla, kun puhun päätöksenteon perusteista. Epäonnistuminen erm-kytkennässä aiheuttaisi vahinkoa Suomen kansantaloudelle ja työllisyydelle sekä myös herkässä jamassa olevalle Suomen rahoitusjärjestelmälle.

Meidän mielestämme Suomen markka saa jatkaa kellumistaan. Tämä on ollut tavallaan onnistunut valinta, tosin se oli pakkovalinta aikanaan, mutta se saa jatkaa kellumistaan. Se on meidän tilanteessamme tällä hetkellä turvallis ja viisain linjavalinta eikä se ole este sillekään, se on meidän arviomme, jos joskus myöhemmin Suomessa päätettäisiin ottaa niin sanottu Emu-askel. Olenaista on pitää markka vakaalla kurssillansa, niin kuin se on suurin piirtein ollutkin, ja se on vakaalla kurssilla silloin, kun maan talouspolitiikka on terveellä ja tervehdyttävällä linjalla. Kun tämän kannan esitämme, niin emme ole yksin. En puhu tässä poliittisista kannanotoista, vaan talouselämän, pankkielämän, pankkimaa ilman ja myös kuulemiemme asiantuntijoiden kannanotoista.

Me tulemme siis esittämään kolmannessa käsitelyssä, että eduskunta toteaisi, ettei Suomen nykytaloustilanteessa ole järkeviä, viisaita perusteita kytkeä markkaa Euroopan valuuttakurssi-järjestelmään ermiin.

Tosiassiansahan tässä käydään keskustelua

Emusta, ei rahalaista niinkään, vaan ermistä ja viime kädessä Emusta, joka suunnitelma saisi jäädä paperiksi ja vain suunnitelmaksi, sillä on aika vaikea nähdä niitä taloudellisia ja talouspoliittisia hyötynäkökohtia, joista EU ja nimenomaan Suomi hyötyisivät, jos tämä suurjärjestelmä saataisiin unionissa aikaan. Me olemme kriittisiä myös siltä kannalta, että koko eduskunta on pidetty hallituksen puolelta pimennossa sen suhteen, mitä hallitus aikoo tehdä Emu-politiikassaan. Eduskunnan tiettyjä osia on kai ainakin jollakin tavalla informoitu, mutta koko eduskuntaa ei ole pidetty ajan tasalla aikamme suurimmassa maallisessa poliittisessä asiassa.

Me lähdemme siitä ja vetoamme hallitukseen, että hallitus antaisi mahdollisimman pikaisesti Emu-hankkeen nykyvaihetta koskevan selvityksen taikka selonteon eduskunnalle, jotta täällä päästäisiin keskustelemaan ajantasaisen tiedon perusteella Emusta ja siihen liittyvistä hyöty- ja haittanäkökohdista.

Pääministeri Lipponenhan on julkisuudessa hyvin selvin sanoin johdonmukaisesti ilmoittanut, että Suomella on selvä tavoite. Suomen tulee olla ensimmäisten maiden joukossa, jotka Emun kolmanteen vaiheeseen, tähän päämaaliin, pääsevät. Se on pääministeri Lipposen hyvin selkeä ilmoitus. Mutta heti perään ... (Ed. Seppänen: Se oli jo Ahon hallituksen ilmoitus Brysselissä!) — Älkää sotkeko nyt, ed. Seppänen, tätä vakavaa puheenvuoroani.

Mutta heti perään täytyy kysyä, mikä on koko hallituksen kanta. Olen pannut merkille, että vasemmistoliiton puolelta, korkealtakin sieltä, on tullut hyvin epäileviä, jopa kielteisiä kannanottoja, samoin muistaakseni myös vihreä hallitusryhmä otti tähän asiaan kielteistä kantaa. Ainakin edustajilla siellä on kielteisiä kantoja. Mikä on koko hallituksen virallinen, selkeä yhdessä hyväksytty Emu-poliittinen linjaus? Pääministeri Lipposen kanta on kyllä hyvin selvä. Se ei ole jäänyt keneltäkään epäselväksi. (Ed. Seppänen: Mikä on kepun linja — Min. Jaakonsaari: Niin, mikä? — Ed. Elo: Ed. Kääriäinen, mikä on kepun linja?) — Te kuulitte äsken, mitä minä sanoin. (Ed. Seppänen: Siinä ei otettu kantaa asiaan!)

Kuten sanoin, keskusta ei tunne luottamusta Lipposen hallituksen Emu-politiikkaa kohtaan sen takia, että eduskuntaa pidetään informaation osalta pimennossa, mikä on synkkää politiikkaa. Hallitus ei ole kertonut, mikä on sen Emu-hankkeeseen liittyvä lainsäädäntöjärjestys sen mielestä, mikä on sen aikataulutus, ja ennen muuta,

mikä on olennaista jatkoa ajatellen, mitkä ovat ne talouspolitiikan välineet, joilla Suomi pystyisi edes jotenkin hoitamaan työllisyyttä mahdollisen Emu-jäsenyyden oloissa. Tilanteessa, missä meillä on varmaan kymmenkunta vuotta ainakin budjettirajoite olemassa suuren velan takia ja toisaalta rahapolitiikasta menee liikkumavara kertalinttuulla, mitkä ovat ne välineet näiden tosiasioiden jälkeen, joilla Suomi pystyy hoitamaan työllisyyttä nykyistä paljon, paljon tehokkaammalla tavalla? Kaikki nämä pitää pystyä kertomaan eduskunnalle, jotta eduskunta voisi kokonaisuutena ottaa hallituksen Emu-suunnitelmaan kantaa. Pimennossa meitä ei saa pitää.

Mahdollinen päätös Suomen liittymisestä Emun kolmanteen vaiheeseen, korostan, mahdollinen päätös, on tehtävä taloudellisilla eikä poliittisilla perusteilla. On totta, kuten täällä on todettu useammassakin puheenvuorossa, että poliittiset perusteet ovat nousseet tässä määräviki ja taloudellinen puoli pidetään aivan tahallaan ikään kuin pimennossa, unohduksissa, ikään kuin itsestään selvänä myönteisenä asiana. Se ei ole tällä tavalla, vaan mahdollinen päätös suuntaan taikka toiseen on tehtävä nimenomaan taloudellisilla eikä poliittisilla perusteilla.

Arvoisa rouva puhemies! Minä toistan puheenvuoroni lopuksi, että hallituksen tulisi antaa kyllä eduskunnan kunnioittamisen hengessä pikaisesti Emun nykyvaihetta koskeva selvitys, jotta pääsisimme pois täältä ilkeästä pimennosta.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kääriäinen aivan oikein totesi, että yhteinen raha on hyvin pitkälti poliittinen hanke, koska se mahdollistaa myös aikaan siirtymisen liittovaltiojärjestelmään. Se, mikä tässä on kiusallista, on, että liittymissopimusneuvotteluissa ei ole jätetty varauksia Maastrichtin sopimuksen kohtaan, jossa puhutaan yhteisestä rahasta. Kuinka siitä päästään eteenpäin niin, että nyt käsiteltävänä olevan lain turvin ei Suomea Emuun viedä, on se iso kysymys.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedon puutteestahan tässä ei lainkaan ole kysymys. Erilaisten arvioiden taustalla on tosiasiaa erilainen suhtautuminen Emun, Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Edelleenkin näyttää Suomessa joillakin elävän sellainen ajattelutapa, että vanhalla inflaatio — devalvaatio-kierteeseen tukeutuvalla raha- ja finanssipolitiikalla tuotaisiin siunausta kansan-

talouteen tai ainakin puunjalostusteollisuuteen. Aika on minun mielestäni ajanut tällaisen ajattelutavan ohi, ja talous- ja rahapolitiikan liikkumavarat riippumatta siitä, minkälaisia ratkaisuja teemme eurooppalaisissa järjestelmissä, ovat erittäin kapeat ja rajoitetut. Tiedetään, että Emu-valmisteluihin liittyy tällä hetkellä jo pohdintoja siitä, miten kolmannessa vaiheessa mukana olevien ja siitä ulkopuolelle jäävien suhteet järjestetään, jotta lähentyminen voisi tapahtua. Koko ajan puhutaan ikään kuin kaikkien mahdollisuuksista lähentyä yhteistä valuuttaa.

Toisaalta taas tietenkin jos markkinavoimat menettävät uskonsa siihen, että vakauden politiikkaa jatkossa harjoitetaan, niin on aivan varmaa, että paineet valuuttaa tai korkoja kohtaan tulevat sen jälkeen olemaan huomattavat.

Ylipäänsä valittavasta järjestelmästä riippumatta rahapolitiikan ja finanssipolitiikan liikkumavara on erittäin kapea. Opposition ponsi täytyykin näin ollen nähdä siinä valossa, että se ennen kaikkea heijastelee heidän epäluottamustaan hallituksen talouspolitiikkaan yleensä, mihin heillä tietysti on täysi oikeus, mutta ennen kaikkea myös heidän valitsemaansa linjaa Emun kolmanteen vaiheeseen nähden. Erm-kytkennällä tai kytkemättä jäämisellä ei tietenkään lopulista päätöstä Emusta tehdä.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäisen äskeisen vakavaksi kutsumansa puheenvuoron keskeinen sanoma oli, että edellinen hallitus ja sen johtava puolue ovat ylivertaisia nykyiseen istuvaan hallitukseen nähden. Eräässä suhteessa näin taitaa kokemuksen osalta todella ollakin. Nimittäin Ahon hallituksella ja siinä keskeisellä vaikuttajalla nykyisellä ed. Kääriäisellä on yli 15 kuukauden kokemus erimeilystä, kesäkuun alusta 1991 syyskuun alkuun 1992. Kenelläkään muulla tässä tasavallassa ei ole niin kovaa kokemusta erimeilystä. Tästä syystä ihan objektiivisesti täytyy antaa tälle vakavalle puheenvuorolle se arvo, mikä sille kuuluu. Tämä hallitus ei ole edes istunut niin kauaa, että se olisi voinut emuttaa niin pitkään kuin te olette erimeillyt. Siinä kävi niin kuin kävi silloin aikoinaan, devalvaatioon se johti.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Päinvastoin kuin ed. Pulliainen toteaisi, että vaikka ed. Kääriäisen fyysinen paino näyttää selvästi keventyneen, puheenvuoro kuitenkin oli raskasta tekstiä ja ihan mielenkiintoista kuul-

tavaa. Kuitenkin toteaisin, että keskustan vastalause, jota myös ed. Kääriäinen lainaili, päättyy lausumaan: "Valiokunta edellyttää, ettei Suomen nykyisessä tilanteessa markkaa kytketä Euroopan valuuttakurssijärjestelmään erm-ään".

Herää vain kysymys, minkä vuoksi hallitus olisi sitten antanut tällaisen rahalain muutostyksen, jos ei sen tähtäimessä olisi ollut, että tämä mahdollistaisi erm-kytkennän. Siinä mielessä tuntuu, että vastalause on aika keinotekoinen.

Samoin ed. Kääriäinen monta kerta totesi saman, mikä vastalauseessa on, että päätös pitää tehdä taloudellisin, ei poliittisin perustein. Ed. Kääriäinen, entinen puoluesihteerin, entinen ministeri, tietää ihan tarkalleen ettei sitä tehdä pelkästään taloudellisin perustein. Mitä ne perusteet sitten olisivat, jotka ovat erillään talouspolitiikasta, ed. Kääriäinen?

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäinen totesi, että keskustassa ei luoteta Lipposen hallitukseen tässä suhteessa. Minä yhdyn ryhmän jäsenenä tähän käsitykseen ja näen sillä tavalla kuin ed. Elo totesi, että kyllä rahalain muutos tehdään siinä tarkoituksessa, että Suomi liittyy ermiin. Epäilen, että kun syksyllä eduskunta kokoontuu, me voimme todeta, että kesän aikana Suomi on ermiin liittynyt. Niin kova tuntuu olevan Lipposen poliittinen halu varmistaa, että Suomi on Euroopan kovassa ytimessä mukana.

Sen vuoksi tietysti, jos eduskunnalla on toisenlaisia ajatuksia, esimerkiksi ed. Seppänen on julistautunut kelluvan valuuttakurssijärjestelmän kannattajaksi, johon ryhmään luen myös itseni, eikä sitten pitäisi muuttaa rahalakia niin, että mitään muuta vaihtoehtoa ei olisi käytettävissä eli muuttaa rahalakia niin, että se olisi meidän valuuttakurssijärjestelmämme lain pohjana?

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu on mielenkiintoista, mutta ed. Kääriäinen toi pienen epärehellisuuden ilmapiihin häivähdyksen keskusteluun, kun hän vaati hallitusta ottamaan kantaa Emu-kysymykseen. Kyllähän me hallituksen kannan asiaan tiedämme. Emuun mennään niin että hippulat vinkeä.

Haluun kiinnittää nyt ihan vakavasti ottaen huomiota siihen, että keskustahan on ollut tällä samalla kannalla. Keskusta oli Suomen EU-neuvottelujen avajaislausunnossa tällä kannalla ja halusi Suomen mukaan Emuun ensimmäisten joukossa. Muistaakseni vielä helmikuussa 1995

Ahon hallitus antoi silloiselle eduskunnalle selonteon tai tiedonannon, jossa oltiin menossa mukaan Emuun ensimmäisessä ryhmässä.

Kepulla ei ole asiasta puoluekokouspäätöstä olemassa. Keskustalla ei ole kantaa tähän kysymykseen. (Ed. Pekkarinen: On kanta!) Keskustalla ei ole sellaista kantaa, että Emuun ei mentäisi. Tässä mielessä minusta ei saa mennä siihen halpaan, että katsotaan vain keskustan vaikutelma, ed. Ahon tai ed. Kääriäisen vaikutelma. He toivovat, että Emua ei syntyisi, mutta eihän se ole kepun kanta, että toivotaan, että Emua ei syntyisi, vaan siihen täytyy ottaa oma aktiivinen panos. Siinä päätöksessä täytyy olla subjektina se, mitä meille tapahtuu ja mitä päätöstä olemme tekemässä. Tässä mielessä keskusta ei saisi pelata kaksilla korteilla. Keskustan täytyy ottaa kantaa, olemmeko menossa mukaan Emuun, onko se meidän haluttu tavoitteemme vai eikö ole. Minä en tässä asiassa luota hallitukseen. Minä näen, että hallitus on menossa Emuun, mutta pelkään, että keskusta menee siinä mukana ja on ensimmäisten joukossa siellä, kun sitten ollaan.

Vielä yksi asia, mihin ed. Kääriäinen kiinnitti huomiota, joka on tärkeä. Nyt pitää katsoa lakia Suomen Pankista ja mielellään tässä yhteydessä. Sillä pankkivaltuutetuilta saatetaan viedä asema, ja se on poliittinen petos, jos niin tehdään.

Ed. K ä ä r i ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hämäläiselle: Emme me ole haikailemassa mitään inflaatio — devalvaatio-kierrettä tai -politiikkaa. Se ei ole kerta kaikkiaan mahdollistakaan. Sen perään me kysymme, missä ovat ne talouspolitiikan vahvat välineet Emu-oloissa, kun budjettirajoite on voimassa, se on hyvin tiukka ja ehkä paheneekin tästä eteenpäin, ja rahapolitiikalta menee kerta kaikkiaan voima pois Suomen oloissa. Missä ovat talouspolitiikan välineet, jotka liittyvät lähinnä työmarkkina-, työelämäproblematiikkaan. Siihen pitää tulla selviä vastauksia hallituksen puolelta, pois tässäkin suhteessa pimenosta.

Ed. Elo: Kyllä me olemme tosissamme, kun sanomme, että mahdollinen Emu-päätös aikaanaan, jos sinnepäin ollaan haalautumassa, on tehtävä nimenomaan taloudellisilla perusteilla. Nyt on poliittinen ja turvallisuuspoliittinen puoli koko ajan etusijalla, joka meidän mielestämme ei ole oikea lähestymistapa Emu-ratkaisuun, vaan sen on oltava taloudellisten hyöty- ja haittanäkökohtien punnintaa Suomen näkökulmasta kat-

sottuna. Tässä suhteessa hallitus ei ole kertonut sitä, mitä sen pitäisi kertoa.

Ed. Seppäselle: Keskusta on ottanut useamman kerran kantaa myös puolue-elimissään julkisesti siihen, että Emu-hanke saisi jäädä pelkästään paperiksi, koska se ei ole Suomen etu eikä myöskään EU:n etu. Erm-kantamme, jonka tässä olemme kertoneet, kyllä kertoo, viestii sitä, mitä me tästä asiasta ajattelemme. Lopullisen kannanoton paikka tulee sitten, kun nähdään, onko ylipäättään Emu syntymässä, ketkä ovat mukana, mitä tekevät Ruotsi ja Italia.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Haluan ensiksikin todeta, että hallituksen kanta on tullut useaan kertaan tässäkin salissa esiin. Talouspoliittinen ministerivaliokunta on jo viime kesäkuussa, niin kuin varsin hyvin tiedetään, linjannut hallituksen Emu-kannanoton, että Suomen tulisi pyrkiä ensimmäisten joukossa mukaan Emun kolmanteen vaiheeseen. Siitä on jo moneen kertaan keskusteltu tässäkin salissa, ja ihmettelen, että keskustelu on kokonaan mennyt ed. Kääriäisen korvien ohitse.

Mutta minäkin ihmettelen, mikä on keskustan kanta tässä asiassa. Nyt on kovin helppo tulla kertomaan, että keskusta kaikissa tilanteissa vastustaa erm-kytkentää. Vastustaako keskusta siis siinäkin tilanteessa, jos erm-kytkentä on välttämättömän ainesosa Emun kolmanteen vaiheeseen sisältyvässä kriteerien sarjassa?

Hallituksen lähestymiskulma tässä on sellainen, että tahdotaan kunnioittaa sitä tilannetta, jota muun muassa keskusta on ollut vaatimassa aikoinaan Suomen liittymissopimuksen yhteydessä, että eduskunta tekee sen poliittisen päätöksen, liityykö Suomi Emun kolmanteen vaiheeseen vai ei. Hallitus ei voi tietenkään menetellä sillä tavalla, että se esimerkiksi heittäytymällä passiiviseksi kokonaan syrjäyttäisi erm-kytkennän merkityksen. Hallituksen on huolellisesti harkittava asiat niin, että kaikki ne elementit, joita tuota vapaata päätöksentekotilannetta varten tarvitaan, jos ne ovat hallituksen käsissä, myös hoidetaan kuntoon. Muussa tapauksessa käsitys siitä, että eduskunta tekisi lopullisen päätöksen, olisi täysin tyhjä käsitys, jos hallitus toimisi sillä tavalla, että se tosiasiallisesti jättäisi eduskunnalle vain yhden vaihtoehdon.

Minusta ed. Salo varsin ansiokkaasti muistutti keskustaa itseäänkin siitä, mitä on tullut tehdyksi ja mitä mieltä on tullut olluksi silloin, kun Suomen liittymissopimus ja siihen liittyvä Maastrichtin sopimus tuli hyväksyttyä. Säätä-

misjärjestyskeskustelussa on useaan kertaan jollakin tavalla sotkettu asioita niin, että hallituksen EU-sopimuksen liittymisperustelut eivät olisi-kaan sitoneet edellistä hallitusta, edellisen hallituksen omat perustelut.

Tällainen selvä ristiriitainen ajatus on tullut minusta moneen kertaan esiin erityisesti keskustan puheenjohtajan ed. Ahon täällä antamissa lausunnoissa. Silloin disponoitiin tästä asiasta ja, niin kuin ed. Salo aivan oikein totesi, jättämättä mitään varausta Talous- ja rahaliittoon. Näinhän siinä kävi. Ainoa varaus, jonka eduskunta itse viime kädessä hyväksyi, oli se, että eduskunta haluaa päättää, tehdä sen poliittisen ratkaisun, liitytäänkö vai ei. (Ed. Pekkarinen: Se oli hallituksen kanta!) — Ja myös eduskunnan hyväksymä. Eduskuntahan ei sitä kantaa muuttanut. Päinvastoin edellinen eduskunta oli varsin tyytyväinen, että eduskunnalle varataan tällainen poliittinen ratkaisuväline. Sitä poliittista ratkaisuvälinettä tämäkin hallitus haluaa varata eduskunnalle sitten, kun sen aika tulee.

Hyvin mielenkiintoinen on ed. Kääriäisen kysely siitä, missä ovat talouspolitiikan vahvat välineet, joiksi hän nimeää heti, että Emu tuo mukanaan budjettirajoitteet. Onko Suomessa siis todellakin nyt syytä kantaa huolta siitä, että meillä ei olisi mitään budjettirajoitetta? Minusta kannataisi nimenomaan kantaa huolta siitä tilanteesta, jos täällä ruvetaan ajattelemaan niin, että budjettirajoite on pahasta, että pitää vain antaa velkaantua. Haluan toistaa sen näkemyksen vielä kerran, että saattoi olla, että edellisen hallituksen aikana tuntui, ettei ollut budjettirajoitetta. Se näkyy myös meidän velkamäärässämme. Mutta ei meillä ole kotikutoisessa tilanteessa varaa ottaa velkaa aivan riippumatta siitä, puhutaanko Emuun liittymisestä vai ei. Ei meillä yksinkertaisesti ole olemassa mahdollisuutta velkaannuttaa valtiota enempää. Näin ollen meillä on tosiasiallinen budjettirajoite, joka on huomattavasti tiukempi kuin Emun kriteerirajoite itse asiassa onkaan. Näin ollen tällaista vahvaa välinettä ei menetetä, kun ei sellaista ole käytettävissäkään.

Toinen vahva välineviittaus liittyy rahapolitiikkaan. Nyt taitaa olla niin, ed. Kääriäinen, että devalvointimahdollisuudet ovat Suomessa menneet. Mutta mikä on se rahapolitiittinen väline, se vahva väline, johon viittasitte? Minä luulen, että te kuitenkin haluatte elättää sellaista toivetta, että devalvoimalla voitaisiin yhtäkkiä hypätä muiden rattaille. Se ei yksinkertaisesti onnistu ei Emun sisällä eikä Emun ulkopuolella. Se tullaan estämään. Tämäkin tilanne oli ja olisi pitänyt

nähdä ja harkita myös keskustan piirissä silloin, kun me liityimme EU:hun, liittymissopimuksen yhteydessä. Silloin oli nähtävissä, että EU:n piirissä tullaan harjoittamaan aika tiukkaa rahapoliittistakin kuria.

Pimennossaoloväite on minusta varsin mielenkiintoinen. Minulla on ollut tilaisuus keskustella suuren valiokunnan kanssa, jossa on varsin aktiivisia keskustalaisia jäseniä, lähes viikoittain ermistä ja Emusta. Olenpa havainnut sellaisenkin, että tiedon kulku on niin tehokasta, että kun sieltä pääsee ministeri ulos, jo lehdistö tai tiedotusvälineet tietävät, mitä on keskusteltu. Sieltä tulee väliaikatietojakin. Onko nyt niin, että tämä ryhmänne ei tiedota teidän koko eduskuntaryhmänne? Tietoa on saatavissa huomattavat määrät. (Eduskunnasta: Jolleivät lue lehtiä!) — Ilmeisesti eivät.

Ed. O. Ojala merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkään ei keskusta ole sanonut, että kaikissa oloissa kiellämme erm-kytkennän tekemisen. Me olemme sitä mieltä, että näissä oloissa, nykyisessä talouden tilanteessa erm-kytkennän tekeminen on seikkailupolitiikan tielle lähtemistä. Suomen talouden kasvu on hiipunut, työttömyyden paraneminen pysähtynyt, ja nyt tuolle tielle lähteminen saattaisi merkitä sitä, että spekulantit hyökkäisivät markan kimppuun eikä sillä valuuttavarannolla eikä sillä riskillä, että korkoja nostettaisiin, Suomella ole edellytyksiä puolustaa omaa markkaansa.

Mitä tulee keskustan Emu-kantaan keskustapuolueen ja puoluejohdon osalta, se hyväksyi aikoinaan Suomen liittymisen EU:n jäseneksi, käytännössä samalla myös Maastrichtin sopimuksen. Mutta niissä asiakirjoissa, jotka tuohon hakemisprosessiin liittyivät, Suomi sanoi ja keskustasta Suomen mukana, että Suomen eduskunnan pitää lopullinen päätös asiasta tehdä. Mutta ei se sitä merkitse, että millä tahansa Emu-politiikalla keskusta voi tukea hallitusta sen viedessä Suomea kohti Emua.

Kolme asiaa ylitse muiden on kritiikin kohteena. Ensimmäinen on se, että se tapa, ne toimet, joilla konvergenssikriteereitä nyt tavoitellaan, ovat meidän mielestämme kerta kaikkiaan vääriä. Leikkauslinja kohdistuu aivan väärin kohteisiin. Se on ajanut hallituksen talouspolitiikan oravanpyörään, josta se ei kunnolla pääse irti.

Toiseksi hallitukselta ei ole, ministeri Niinistö, saatu eduskuntaan kunnan selvitystä siitä, milloin, minkälaisin päätöksin, missä sääätämisyjärjestyksessä keskeiset ratkaisut tässä prosessissa tultaisiin tekemään. Ei voida edellyttää eduskunnalta, että se sanoo yhdessä asiassa ”jaa” tietämättä, mihin ”jaa” johtaa, missä sääätämisyjärjestyksessä jnp. se ehkä sanoo ”jaa” seuraavassa vaiheessa. Tässä mielessä eduskuntaa mielestäni on pidetty selvästi pimennossa.

Liioin hallitus ei ole tuonut koko eduskunnan käsittelyyn lähentymisohjelmaa eikä omaa arviota niistä haitoista ja hyödyistä, joita Emuun meneminen ja Emussa eläminen käytännössä toisivat.

Näistä syistä, jos hallitus ei lähipäivien aikana saata näitä suunnitelmiaan eduskunnan ja myös keskustan tietoon, on mielestäni hyvin luonnollinen ratkaisu se, että keskusta Kouvolan puoluekokouksessa sanoo selvästi sen, ettei se tällä tiellä näillä ehdoilla halua olla hallitusta tukemassa. Mutta jos hallitus saattaa eduskunnan tietoon tavalla taikka toisella, on se selonteko tai jokin muu tapa, oman konseption äsken mainittuihin kysymyksiin, vastauksen äsken mainittuihin kysymyksiin, siinä tilanteessa keskustasta arvioi uudelleen tilanteen. Näillä eväillä mukana olevien Emu-junassa ei voi keskustaa kiinnostaa.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi ei ole esittänyt varauksia Maastrichtin sopimukseen eikä Emuun, koska niitä ei olisi jäsenyysneuvotteluissa hyväksytty. Me emme olisi jäseniä, jos me emme olisi hyväksyneet Maastrichtin sopimusta ja Emua. Jos silloin sanottiin, että eduskunta varaa itselleen oikeuden päättää vielä asiasta erikseen, sillä ei ole mitään merkitystä, että niin on sanottu, koska oikeudellisesti sellainen sanominen ei ole sitova. Me olemme siis hyväksyneet Maastrichtin sopimuksen ja Emun. Ja tällä matkalla Emuun minä aion kyllä panna kapuloita rattaisiin, koska en hyväksynyt eduskunnassa Maastrichtin sopimusta.

Kysymys on nyt siitä, mitä me teemme erm-kytkennän kanssa. Kun ed. Aittoniemi sanoi, että minä olisin ollut vuoden ajan masentunut, voin sanoa, että en ole ollut mutta nyt alan olla ministeri Niinistön käyttämän puheenvuoron jälkeen, kun hän perusteli markan erm-kytkentää sillä tavalla, että se avaisi eduskunnalle vapaan päätöksenteon tässä asiassa.

Tämä logiikka, ministeri Niinistö, on masentavaa. Te olette nyt ajamassa ikään kuin muodol-

lisillä perusteilla erm-kytkentää, ikään kuin kovinkin liberaalisti erm-kytkentää. Kysymys on arviosta, johon te ette saa EU:lta tai milteen muultakaan maalta lopullista vastausta ennen vuotta 98, mutta te olette ottamassa tässä poliittisen kannan mahdollisen erm-kytkennän muodossa. Te sanotte, että erm olisi välttämätön ainesosa Emu-prosessissa. Te sanoitte sillä tavalla. Te annoitte selvän kuvan siitä, mitä te aiotte tehdä tässä asiassa, mikä pakottaa ottamaan kannan kolmannessa äänestyksessä keskustan esittämän vastalauseen mukaan. Tämä varmuuden vuoksi -politiikka, jota te edustatte, on maamme taloudellisten etujen vastaista politiikkaa.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huomiotani herätti ministeri Niinistön puheenvuorossa ennen muuta kohta, jonka hän aloitti toteamalla, että pimenossaoloväite on mielenkiintoinen. Nimittäin myös vihreitä on askarruttanut se, mikä on mahdollisesti Emuun liittyttäessä päätöksentekoprosessi. En nyt varmaan mitään suurta valtiosalaisuutta paljasta, kun kerron, että kuulumme ryhmässämme erästä valtiovarainministeriön edustajaa, joka totesi, että tästä vallitsee asiantuntijoiden kesken viisi eri käsitystä, joiden haarukka vaihtelee siitä, mitä ed. Seppänen esitti, että erillistä päätöstä ei tehdä lainkaan vaan päätös on tehty jo EU-jäsenyyppäätöksen yhteydessä, toiseen laitaan, että tästä on päätettävä perustuslainsäätämisjärjestyksessä.

Minusta olisi todella korkea aika, että hallitus kertoisi oman näkemyksensä siitä, mikä päätöksentekojärjestys on. Mielestäni se olisi syytä tehdä ennen rahalain kolmatta käsittelyä, koska kuten kaikki tiedämme, rahalaki liittyy Emu-prosessiin.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valuutan kellutushan on ollut toisinaan devalvoitumista ja toisinaan revalvoitumista. Devalvoitumisen myötä talouskasvu on lähtenyt liikkeelle ja vahvan revalvoitumisen myötä hiipumaan. Se on lähihistoriassa todettavissa.

Mutta kysyisin ministeri Niinistöltä: Kun nyt hallitus on käynyt työväenliikkeen kanssa, SAK:n kanssa keskusteluja työelämän kysymyksistä ja SAK:n puolelta on hyvin voimakkaasti vaadittu rahastoja puskureiksi tässä Emu-tilanteessa, kuinka todennäköisenä hallitus näkee sen, että EU voi hyväksyä suhdannerahastot pus-

kuroimaan Emun vaikutuksia suomalaiselle kansantaloudelle?

Puhemies: Muistutan edelleen, että kysymyksessä ovat vastauspuheenvuorot.

Ed. Aura (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistön ja ed. Kääriäisen sanavaihdosta saattoi jäädä väärä kuva Maastrichtin sopimuksen sisällöstä. Yleensäkin olen todennut, että sitä ei ole kovin hyvin täällä tutkittu, ja siksi olen ottanut sen tänne myös mukaan. Nimittäin saattoi jäädä sellainen kuva, että budjettialijäämä ja velkaantuminen koskisivat vain Emu-tilannetta ja Emu-kriteereitä. Ne sitovat Suomea muutenkin Maastrichtin sopimuksen mukaan. Sellainen käsitys, jota täällä pyritään luomaan, että jos ei oltaisi pyrkimässä Emuun, voisimme noudattaa minkälaista talouspolitiikkaa tahansa, on täysin väärä.

Ed. Korkeoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö totesi, että elämme aikaa, jolloin devalvaatiopolitiikkaa ei voida harjoittaa. Haluaisin kysyä, mitä Suomen markalle on tapahtunut tämän hallituksen istumisen aikana, minkälaista politiikkaa meillä on harjoitettu eli mitä kellutus asiallisesti tarkoittaa.

Mitä tulee tiedonsaantiin, niin ainakin omalta osaltani, en tiedä, onko eduskunnan jossain valiokunnissa asiaa käsitelty, mutta suuressa salissa ei ole tullut selville, minkälaista kantaa Suomi on edustanut niissä neuvotteluissa, joita on käyty ja käydään ehdoista, mitä sovelletaan Emun ulkopuolelle jääviin maihin. Onko meillä ollut joku selkeä kanta, ja jos on ollut, niin millä perusteella Suomi ottanut sen kannan kuin on ottanut suhteessa Emun ulkopuolelle jäävien maiden mahdollisuuteen harjoittaa rahapolitiikkaa?

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Niinistölle, mitä tulee hallituksen kantaan, niin kysyn, että kuinka ehjä se kanta oikein on. Kun kuuntelee nimenomaan vasemmistoliiton ja vihreiden puheenvuoroja hallituksen riveistä, tulee mieleen tämä kysymys väkisinkin. Miten vahva ja ehjä on tämä kanta, joka hallituksella on. Kyllä minä Niinistön ja Lipposen kannan tiedän varsin tarkkaan, ei siitä ole mitään epäselvyyttä, mutta mikä on koko hallituksen kanta.

Toisekseen käsititte ihan tahallaan politiikkaa tehden väärin puheenvuoroni budjettirajoitteista

ja rahapolitiikasta. Totesin vain, että meillä on budjettirajoite suuren velkaantumisen takia ja se on tällä tavalla pitkän aikaa. Meillä ei kerta kaikkiaan ole varaa velkaantua. Rahapolitiikan välineet menevät tällä kertaa näin, mutta ette vastannut, ministeri Niinistö, mitkä välineet ovat tämän jälkeen käytössä paremman työllisyyden aikaansaamiseksi tässä maassa. Mitkä ne ovat, kertokaa ne meille.

Kolmanneksi mitä tulee tähän pimentoon ja tietämättömyyteen, eivät kansanedustajat voi olla juorujen ja lehtien varassa näin suuressa asiassa. On ministereiden ja hallituksen tehtävä kertoa tälle joukolle sieltä käsin, mikä on hallituksen suunnitelma.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Haluaisin ensin kiinnittää huomiota eduskunnan päätöksentekotilanteeseen. Suomi on ilmaissut sellaisen käsityksen, että meillä joka tapauksessa eduskunta tekee poliittisen päätöksen siitä, onko Suomi mukana vai ei Emun kolmannessa vaiheessa. Minä haluaisin ymmärtää ilmoituksen sillä tavalla, että myös ilmoituksen vastaanottajamaissa eli muissa EU:n jäsenmaissa, joiden kanssa liittymissopimus on tehty, on tällainen automaattinen parlamenttietie ainakin paikkapaikoin olemassa, joten kyllä sitä minusta on kunnioitettava. Eduskunnalla on siis tuo päätöksentekotilanne olemassa. (Ed. Seppänen: Ei sitä EU:lle ole ilmoitettu!)

Mitä tulee erm-kytkentään, niin ei hallitus todellakaan voi heittäytyä passiiviseksi niin, että se odottaa ollenkaan arvioimatta erm-kytkennän merkitystä myös kriteereiden valossa, mikä se tulkinta tulee olemaan. Kyllä hallitus joutuu pohtimaan, kuinka suuri riski on siinä, että pysymällä passiivisena erm-kytkennän suhteen samantien sitten pelataan eduskunnalta pois mahdollisuus vastata myöntävästi Emun kolmanteen vaiheeseen liittymisestä. (Ed. Pekkarinen: Eikö siihenkin liity riski?) — Se on vastariski, riski vastaa riskiä, jota punnintaa tietysti koko ajan joudutaan tekemään. (Ed. Seppänen: Taloudellisen päätöksenteko on ratkaisu!)

Ed. Hassi kaipaa sääätämisyjärjestystä muun muassa rahalain osalta. Tässähän on selvä sääätämisyjärjestyskannanotto tähän itsenäiseen esitykseen. Kyllä tähän asti eduskunnalle on riittänyt, että lakiehdotukseen sisältyy sääätämisyjärjestyskannanotto, josta perustuslakivaliokunta on antanut lausuntonsa, eikä sitä oikeastaan valtiosäännön mukaan voisi kytkeäkään joidenkin muiden mahdollisesti tulevien lakiesitysten sää-

tämisyjärjestysarviointiin. Tämä on tässä osattava erikseen tehdä ja sen on perustuslakivaliokunta itse asiassa jo tehnytkin.

Muutoinkin siinä yhteydessä, kun eduskunta tulee lopullista päätösvaltaansa käyttämään, selvitetään sitten tarkoin, mikä on sääätämisyjärjestyskysymys. (Ed. Pekkarinen: Mikä se yhteys muuten on?) — Se yhteys on poliittinen yhteys, sellainen, jonka edellinen hallitus halusi varata. (Ed. Pekkarinen: Mikä se asiansyhteys on?) — Asiansyhteys syntyy valtiosääntöoikeudellisiin keinoin varsin kivuttomasti. Kysymys on vain siitä, että aikaisintaan ratkaisut voidaan tehdä vuoden 1998 keväällä, ja näin ollen Suomen eduskunnan ratkaisu on syytä ajoittaa hyvissä ajoin ennen sitä olevaan ajankohtaan.

Ed. Korkea-osa kyseli valuutan käyttäytymisestä kellutuksen aikana, josta kuulemma tällä hallituksella erityisesti olisi kokemuksia. Kyllä niitä oli edellisenkin hallituksen aikana ja nimenomaan kellunnasta paljon värikkäämpiä kokemuksia. Itse asiassa markan kellunnan aikana on käynyt 1994 loppuvuodesta niin, että markka varsin hyvin täyttää ermin sinänsä laajan 15 prosentin plus-miinus -putken.

Edelleen sitten, ed. Kääriäinen, kyllä se todella on niin, että budjettirajoite meillä on olemassa, joten sellaista tietä, johon halusitte viitata, että olisi mahdollisuus täysin vapaasti elää ja lisätä määrärahoja tarpeen mukaan, sellaista ei yksinkertaisesti ole olemassa. (Ed. Kääriäinen: En ole viittannut!) Sitä, minkälaisia talouspoliittisia keinoja meillä on käytettävissä, joudumme tänä päivänä kysymään yhtä lailla kuin mahdollisen Emu-jäsenyyden aikana. (Ed. Kääriäinen: No kertokaa, mitkä ne ovat!) — Ne talouspoliittiset keinot ovat muun muassa sen tyyppisiä, joihin keskustapuoluetta on ollut erittäin vaikea täällä saada mukaan. Muistaakseni vastustitte kaikkia säästötoimenpiteitä viime budjettikäsittelyn yhteydessä, likipitään kaikkia. — Me joudumme näkemään sen tosiasian, että mitä paremmissa kunnossa valtiontalous on, sen enemmän se jättää liikkumavaraa, mutta se on saatava parempan kuntoon muun muassa säästötoimenpiteiden kautta.

Sitten on kokonaan toinen puoli talouspolitiikan mitalia, joka liittyy siihen, että pitää löytyä lisää rakenteellisia uudistuksia erityisesti työmarkkinoille. Siinäkin suhteessa uskallan väittää, että tämän hallituksen kokemukset ovat aivan eri tasoa kuin edellisen hallituksen aikana. Voi olla, että moni on sitä mieltä, että tulokset eivät ole tarpeeksi hyviä, mutta eteenpäin on

kuitenkin päästy verrattuna siihen nollatilanteeseen, jossa neljä vuotta iskettiin päätä seinään.

Ed. Kanerva: Arvoisa puhemies! Ensin käytyyn keskusteluun pari seikkaa todetakseni, ennen muuta sen, että talousvaliokunta on tehnyt ansiokasta selvitystyötä koko problematiikan osalta, mikä mietinnöstä käy ilmi, mutta toki ilman poliittisen päähkinän aukaisemista, ilman linjausta tässä kysymyksessä. Näin on ollut tarkeitakin, koska se tullaan tietysti tekemään siinä prosessissa, joka on mielestäni kohtuullisen selvä päinvastoin kuin ed. Hassille, miten paitsi mahdollinen kytkentä tullaan toteuttamaan myös Emu-päätös aikanaan tekemään. Edes kytkentä ei tule toteuttamaan ilman eduskunnan myötävaikutusta, sillä kytkennän prosessi kulkee sillä tavoin, että eduskunnan pankkivaltuusto tulee tekemään Suomen Pankin nimissä esityksen valtioneuvostolle, joka omalla päätöksen tekomekanismillaan, niin kuin valtuutuspykälässä todetaan, tulee tekemään oman päätöksensä. Mutta eduskunta on mukana siinä samoin kuin tietysti, niin kuin ministeri Niinistö totesi, Emun kolmanteen vaiheeseen mahdollisesti tapahtuvassa siirtymässä.

Se, että eduskunta pidettäisiin pimennossa, siihen suurta valiokuntaa koskien jo täällä viitattiin. Sen lisäksi on aihetta todeta, että toki tietysti myös Suomen Pankin puolella pankkivaltuusto asiaa jatkuvasti seuraa, mutta mielestäni on, ed. Kääriäinen, koko lailla kohtuuton vaatimus edellyttää hallitukselta sitä, että hallitus täällä etukäteen, niin kuin edellyttitte, kertoo hetken ja sen tavan, missä, milloin ja kuinka kiinnittäminen mahdollisesti tulee tapahtumaan. Minä en oikeastaan edes usko sitä, että te tosissanne olitte sitä vaatimassa. Niin suurta herkkupöytää ei eri spekulaatiotahoille tietysti varmasti haluta täällä Suomessa olla virittämässäkään.

Jotenkin minusta, arvoisa puhemies, jää se käsitys, että keskusta on valmis kyllä tämän peruslinjauksen, joka hallituksellakin on, hyväksymään. Kysymys on vain siitä, ketkä istuvat hallituksen pöydässä silloin, kun päätös tehdään. Keskustapuolue ei toimi niin lyhytnäköisellä tavalla, että se löisi perimmäisen oven kiinni ja sanoisi, että ei koskaan ermiä, ei milloinkaan Emua, sillä totta kai he varautuvat siihenkin tilanteeseen, että hetki saattaa lyödä, jolloin myöskin asianomainen puolue on hallituksessa, ja silloin se olisi pahasti loukussa tuon äskeisen linjauksensa kanssa. En usko, että taktikkaan niin hyvin perehtynyt puolue kuin keskustapuolue

ikinä näin suuren luokan poliittista virhearviointia tekisikään.

Arvoisa puhemies! Varsinaiseen tekstiosaan sitten. Niin Euroopan unioni kuin Suomikin, Suomi siihen mukaan luettuna eduskunnan päätöksellä, on päättänyt siirtyä Raha- ja talousliiton kolmanteen vaiheeseen vuoden 99 alusta lukien. Käytännössä tämä merkitsee siis sitä, että me kiinnitämme valuuttakurssimme peruuttamattomalla tavalla tuohon järjestelmään tähän vaiheeseen osallistuvien maiden välillä samoin kuin suhteessa tietysti uuteen yhteiseen rahaan. Ratkaisu merkitsee myös siirtymistä yhteiseen rahapolitiikkaan, jota hallinnoi Euroopan keskuspankki toisaalta ja toisaalta tietysti kansalliset keskuspankit.

Tämän hankkeen taustalla on merkittäviä poliittisia ja taloudellisia päämääriä, jotka voisi tiivistää esimerkiksi niin, että kyseessä on ensinnäkin paitsi rahataloudellisen vakauden saavuttaminen niin toisekseen sisämarkkinoiden täysimääräinen hyödyntäminen samoin kuin kolmanneksi Euroopan integraation syventäminen ja sitä kautta oikeastaan Euroopan kilpailuaseaman kohentaminen kansainvälisissä talouskilpailuissa ja neljänneksi myöskin keino tietysti tukea poliittisesti yhtenäisen Euroopan luomista. Konkreettisesti taustalla ovat 80-luvun havainnot siitä, että sisämarkkinat eivät täällä ole toimineet tyydyttävällä tavalla, koska jokaisessa Euroopan yhteisön jäsenmaassa on harjoitettu omaa, toisistaan riippumatonta ja ristikkäistäkin rahapolitiikkaa. Se on johtanut Euroopassa häiriöihin. Se on johtanut Euroopassa tietyn tyyppiin epävakauteen. Samanaikaisesti Euroopan maiden rahapolitiikka on muodostunut selkeästi Saksa-vetoiseksi.

Vasta tuo valuuttakurssin kiinnittäminen ja yhteiseen rahapolitiikkaan siirtyminen toisivat siis rahatalouden vakauden ja poistaisivat tuota mainittua häiriötekijää yhteisön jäsenmaiden välillä. Tuolloin päästäisiin tietysti hyötymään korkeason alentamisesta, lisääntyvästä taloudellisesta tehokkuudesta ja tätä kautta näiden tuomista kasvu- ja työllisyysvaikutuksista. Niinpä todennäköinen muutos vuoden 98 lopun ja vuoden 99 alun välillä tulee olemaan todella merkittävä. Yli yön rytmillä siirryttänee kaikissa eri Emu-maissa omaan tapaan hoidetusta rahapolitiikasta 1) yhteiseen keskuspankkiin, 2) yhteiseen rahaan ja 3) yhteisesti harjoitettavaan rahapolitiikkaan.

Toistaiseksi vallitsee kuitenkin huomattavaa epävarmuutta mahdollisen Rahaliiton todellises-

ta tulevasta sisällöstä. Epävarmuus tulee jatkumaan: 1) kunnes Rahaliiton toteuttamispäätös on peruuttamaton, 2) kunnes osanottajajoukosta ja siirtymäajan kohdasta on sovittu, 3) kunnes rahapolitiikan peruslinjaus on konkreettisesti määritelty ja 4) kunnes Rahaliiton finanssi- ja valuuttakurssipoliittisista reunaehdoista on kyetty sopimaan.

Kysymys on siis niistä asioista, jotka loppujen lopuksi määrittelevät vasta Rahaliiton talouspolitiikan sisällön. Näin kauaskantoisessa asiassa yksikään jäsenmaa ei tule ostamaan sikaa säkisä. On luonnollista, että jokainen jäsenmaa määrittelee kantansa osallistumiseen sitä mukaa ja vasta siinä tahdissa, kun Rahaliiton sisältö konkretisoituu ja silloinkin varmasti yleispoliittisten arvioitten valossa.

Meidän yhteinen intressimme on tietysti sellainen Rahaliitto, joka ei tee tyhjäksi niitä hyötyjä, joita paitsi edellinen hallitus, Ahon hallitus, ja nykyinen hallitus, Lipposen hallitus, ovat kireällä finanssipoliittikallaan aikaansaaneet tai niitä hyötyjä, joita tulopoliittinen mallillisuus on aikaansaanut, tai alhainen inflaatio rahapolitiikassa myötään saattanut. Ei ole tietysti mitään järkeä perustaa sellaista Rahaliittoa eikä oikeastaan olla edes mukana sellaisessa Rahaliitossa, joka ei kykene turvaamaan vakaita rahaoloja ja vakaata rahanarvoa. Epävakaa Rahaliitto olisi reaalityökalu kehitykselle, siis kasvulle ja työllisyydelle, erittäin huono ympäristö.

On tietysti huomionarvoista, etteivät suhdanvaihtelut lopu Maastrichtin sopimukseen ja jokaisen maan täytyy kyetä suhdanvaihteluihin omalta osaltaan edelleenkin sopeutumaan. Julkisuudessa on usein pidetty ainoana mahdollisuutena sitä, että palkat joustaisivat. Mutta unohtaa ei kuitenkaan pitäisi, että tietysti myös valtio voi tasata viennin nousuja ja laskuja omilla toimillaan. On toisin sanoen hyvä ottaa myös finanssipoliittikan keinovalikoima mukaan sen keskustelun piiriin, jota käydään Emun toteuttamisesta ja sen toteuttamisen jälkeisestä vaiheesta.

Suomen on hyvä alleviivata sitä, että Emu on talous- ja rahaliitto, ei yksinomaan ja pelkästään rahaliitto. Tehdessämme oman valintamme on mahdollisessa kiinnittämiskäytännössä ja Emupäätöksessä syytä katsoa myös Maastrichtin sopimuksen antamia mahdollisuuksia. Tämä sopimushan takaa tietyn asteisen joustomahdollisuuden myös lähentymiskriteerien tulkinnassa. Eurooppa-tasolla tulkintaa on toteutettava jatkuvasti kasvavan työttömyyden ja samanaikaisesti

toteutettavien sosiaalimenojen leikkausten paineessa.

Olemme nähneet, kuinka keskeisissä Euroopan unionin maissa, ei kaikkein vähiten Saksassa, Emu-kriteerien täyttäminen merkitsee budjettikurin osalta erittäin vaikeaa poliittista tehtävää. Talouskasvun hidastuminen tekee näitten kriteerien saavuttamisen itse asiassa entistä vaikeammaksi. Edessä on epäilemättä jonkin tyyppinen noidankehä. Jos nimittäin budjettikriteerit aiotaan pystyä täyttämään, julkisen talouden menojen leikkaukset tulevat vääjäämättä jatkumaan. Sosiaaliturvan heikennyksiä taas on vaikea myydä tietysti kansalaisille, jotka näkevät samanaikaisesti työttömyyden jatkuvan kasvavaa vauhtia Euroopan maissa.

Monet Euroopan maiden hallitukset valitettavasti perustelevat leikkauksia vain Emu-kriteerien täyttämisen tarpeellisuuteen vetoamalla eivätkä oman taloudellisen kehityksensä välttämättömyydellä. Seurausta ei ole kovin vaikea kenenkään oivaltaa.

Kriteereitä on arvosteltu siitä, ettei ole mielekasta asettaa finanssipoliittikalle niin absoluuttisia raja-arvoja, jos kuitenkin finanssipoliittikalla on voitava reagoida suhdanvaihteluihin rahapolitiikan ollessa sidottu alhaisen inflaation tavoitteeseen. Maastrichtin sopimus ei kuitenkaan ole annettujen lukujen suhteen likipitäänkään niin ehdoton, kuin ensilukemalta saattaa vaikuttaa. Sopimusteksti antaa selkeää pelivaraa finanssipoliittikan joustoille, koska alijäämiä arvioitaessa otetaan huomioon myös jäsenvaltioiden kansantalouden ja julkisen talouden kehitysnäkökymät ja jäsenvaltioiden toteuttamat talouspoliittiset toimet.

Vaikka siis julkisen talouden tunnusluvut ylittäisivätkin annetut raja-arvot, jäsenmaan voi tulkita täyttävän lähentymiskriteerit. Näin voidaan menetellä, mikäli voidaan osoittaa, että julkinen talous on paranemaan päin ja tunnusluvut ovat lähentymässä lähentymisperusteissa annettuja arvoja. Puhemies! Suomen tapaus on kutakuinkin tämän tyyppinen. Monilla muilla on huomattavasti suurempia vaikeuksia kriteerien suhteen.

Lopullisen päätöksen Emu-kriteerien tulkinna ja Emun kolmanten vaiheeseen mukaan tulevista maista tekee EU:n huippukokous keväällä 98. Päätös tehdään luullakseni mahdollisimman aikaisin vuoden 98 alkupuolella edellisen vuoden talouslukujen perusteella, mahdollisesti maaliskuun huhtikuussa. Toisaalta tähän ajankohtaan tietysti vaikuttavat paitsi nämä taloudelliset tekijät ja niistä saatavissa olevat fak-

tat myös varmasti Saksan ja Ranskan parlamenttivaalit, sillä molemmissa maissa pidetään parlamenttivaalit kevään 98 aikana.

Mutta huippukokous tekee lopullisen päätöksen myös meitä suomalaisia viime aikoina askarruttaneesta kysymyksestä, pidetäänkö erm-kytkentää edellytyksenä Rahaliittoon pääsemiselle. Markan sitominen EU:n valuuttakurssimekanismin ermiin olisi Suomelle nykyisessä tilanteessa ehdottomasti kovin vaikea päätös. Huomio on otettava kaiken muun ohella se, miten käy kasville ja työllisyydelle ja sitä kautta valtiontalouden tasapainottamistoimille.

Kyse on paljolti siitä, että vaikka erm säilyttäisikin tämänhetkisen muodollisen plus miinus 15 prosentin vaihteluvälinä, olisi markka nykyisen työttömyyden ja valtiontalouden alijäämän tasolla altis markkinoitten testaamiselle. Pitkän aikavälin inflaatiotavoitteen saavuttamisen sijasta joutuisimmekin valitsemaan pääalajiksemme valuuttamarkkinoiden paineiden torjunnan. Huonoimmassa vaihtoehdossa markan puolustus pakottaisi rahapolitiikan kiristämiseen. Korkojen nostaminen nykyisessä tilanteessa olisi varmasti myrkyä niin valtiontalouden tasapainottamiselle kuin työttömyydenkin alas painamiselle. Jos kaikki taas menee myönteisten tunnusmerkkien varassa eteenpäin, kykenemme suoriutumaan haasteista kutakuinkin samoin kuin nykyisenkin kellunnan olosuhteissa.

Nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus merkitsee käytännössä sitä, että joudumme tämän vuoden puolella ilmoittamaan, jatkammeko Emua odoteltaessa pysyvämminkin nykyisen kellutuksen tiellä vai päädytäänkö sittenkin erm-kytkentään.

Suomalaisen talouspolitiikan peruslinjaus on kohtuullisen yksimielinen Emun myönteisistä vaikutuksista. Joltinenkin yksimielisyys vallitsee myös siitä, että ermiin pitää mennä niin myöhään kuin mahdollista, jos sittenkään. Kellutus on osoittautunut otolliseksi menetelmäksi, ja välittömiä rahapoliittisia tarpeita kytkennälle on vaikeasti esitettävissä.

Talouspolitiikassamme olemme valinneet perustrategiaksemme korkoelvytyksen, jossa tiukan finanssipolitiikan vastapainona on pitkien korkojen lasku sillä ehdolla, että luottamus tämän linjan pysyvyyteen säilyy. Pitkiä korkoja pitää alhaalla tietysti myös inflaationäkymiemme maltillisuus. Nämä odotukset on saatu kuriin kiitos matalien palkkaratkaisujen samoin kuin säästölinjausten. Tämä on mahdollistanut lyhyiden korkojen laskemisen markkinavetoisesti.

Nämä syyt johtavat siihen, että Suomessa, niin Suomen Pankissa kuin hallituksessakin, on nyt mietittävä poikkeuksellisen perusteellisesti ja poikkeuksellisen tarkkaan Suomen seuraavaa valuuttapoliittista siirtoa. Oma käsitykseni on se, että meidän on syytä jatkaa niin pitkälle kuin mahdollista valitun strategian mukaisella linjalla mutta kuitenkin niin, ettei Suomea voida pudottaa eurovaluutan ykkösryhmästä. Tässä tilanteessa Suomen on harjoitettava poikkeuksellisen tarkkaa edunvalvontapolitiikkaa, myös sen osalta, mitä Emulle on tapahtumassa. Niin Rahaliiton lykkääminen kuin ehtojen väljentäminenkin näyttävät aika huonoilta ja epärealistisilta vaihtoehdoilta. Molemmissa näet jouduttaisiin helposti nousevien eurokorkojen maailmaan.

Jotkut ovat esittäneet myös ajatuksen siitä, että taloutemme tilaa ja tulevaa kehitystä koskevaa epävarmuutta vähennettäisiin mahdollisimman nopealla, rivakalla erm-kytkennällä. Myönnän, että on perusteltua syytä näinkin asiaa lähestyä, mutta pidän silti järkevämpänä muuttaman kuukauden tarkkailuvaihetta. Mihinkään epäonnistumisiin meillä ei Suomessa kerta kaikkiaan ole varaa. Pidemmälle menevä sitoutuminen valuuttakursseissa on mahdollista vasta silloin, kun tilanne on selvästi hallinnassamme.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron kuullakseni ensin hiukan eri eduskuntaryhmien puolelta tulevien edustajien näkemyksiä siitä, missä tilanteessa rahalakia todellakin eduskunnassa käsitellään.

Kun aikanaan rahalakiesitys eduskunnalle annettiin, korostin kovasti sitä, että tämä antaa talous- ja rahapolitiikan hoitamiseksi välineitä lisää. Se mahdollistaa paitsi nykyisen kelluttamisen myös, jos niin erikseen päätetään, markan kytkeminen erm-järjestelmään. (Ed. Seppänen: Ja muihinkin!) — Kyllä, ja muihinkin järjestelmiin. — Tässä suhteessa pidänkin erinomaisen arvokkaana sitä, että talousvaliokunnan mietintö on näiltä osin yksimielinen, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja täällä on maininnut, ja erityisesti ed. Kääriäinen vielä korosti sitä, että myös keskusta oppositiosta käsin lähtee siitä, että erilaiset välineet asioiden hoitamiseksi myös tällä hallituksella tulee olla.

Pidän myös hyvänä sitä, että rahalain muutos-ehdotuksen käsitelyssä valiokunta on kaikesta päättäen pystynyt tekemään erinomaisen hyvää ja perusteellista työtä kaikkien kiireidensä keskellä. Tiedän oikein hyvin — viime viikolla puhimme rahoitusmarkkinoiden tervehdyttämi-

sestä — millaisen työtaakan keskellä on valio-kunta kuitenkin pystynyt kuuntelemaan erittäin paljon asiantuntijoita ja halunnut tehdä myös mietinnön, jossa itse asiassa kuvataan hyvin pal-jolti sitä samaa keskustelua, jota nyt myös tässä istuntosalissa käydään ja joka on muuten ihan sitä samaa, jota myös hallituksen piirissä käy-dään keskusteluna siitä, mikä on sopiva tilanne erm-kytkennän suhteen, minkälaisia riskejä sii-hen liittyy.

Tässä suhteessa ei ole olemassakaan mitään sellaista kassakaapissa olevaa viisautta, jonka pohjalta nyt voisi jotain julistaa. On monia mui-takin syitä, ettei niin voisi edes tehdä, mutta ei edes ole olemassa kassakaappiviisautta siitä, että juuri näin pitäisi tehdä ja juuri tämä olisi ehdottomasti kaiken historiallisenkin arvioinnin perusteella kaikkein viisain ja oikein ratkaisu. Mutta tietenkin hallitus mahdollista päätöstä tehtäessä lähtee tästä, että se siinä tilanteessa, ed. Kääriäinen, on mahdollisimman oikea ja mah-dollisimman viisas, niin isänmaan etua ajatteleva kuin myös suhdettamme Euroopan unioniin ar-voiva.

Täällä on arvatenkin keskustelua käyty enem-män kuin rahalain varsinaisesta sisällöstä, siitä mitä mieltä ollaan ylipäättään Emu-projektista ja siitä, tuleeko se toteutumaan ja missä aikataulus-sa ja mitä se merkitsee Suomen kansantaloudelle.

Tietenkin tätä asiaa voi lähestyä oikeudellises-ti, taloudellisesti ja poliittisesti, ja ne ovat kaikki hyvin tärkeitä näkökohtia. Oikeudellisesti asia on tietysti juuri niin, että kun olemme EU:n liitty-missopimuksen yhteydessä lähteneet Maastrich-tin sopimuksen pohjalta, olemme myös ilmoitta-neet halumme olla mukana Euroopan raha- ja talousliitossa. Saman tien, paitsi että olemme il-moittaneet tämän, olemme myös lähteneet siitä, että talouspolitiikassamme on tiettyjä periaattei-ta, joiden avulla yritämme pärjällä sisämarkki-noilla.

Taloudellisiin ja poliittisiin seikkoihin palaan myöhemmin, mutta halusin nyt tämän sanoa vain kuitenkin sen vuoksi, että itse asiassa kaikki maat, jotka ovat Euroopan unionin maita, ovat sitoutuneet siihen, että ovat mukana Raha- ja talousliitossa. Sitten on erikseen kysymys siitä, mitkä maat ovat taloutensa perusteella niin lä-hentyneet, että pystyvät Emussa olemaan. Mutta kaikki ovat tästä lähteneet lukuun ottamatta Englantia ja Tanskaa, jotka ovat varaukset asiaan jättäneet.

Emu on tietysti johdonmukainen seuraus siitä, että Euroopan unionin piirissä on lähde-ty mää-

rätietoisesti luomaan toimivia sisämarkkinoita. Toimivat sisämarkkinat edellyttävät yhteistä va-luutaa. Yhteisen valuutan suurin hyöty saadaan silloin, kun alue on riittävän suuri. Niinpä en tässä puheenvuorossani ryhdykään kommentoi-maan mitään käsityksiä ydin-Euroopasta tai muista, kuten turvallisuuspolitiikkaan liittyvistä, näkökohdista, joihin ed. Seppänen viittasi. Mi-nusta meidän kannattaa keskustella Emusta juu-ri suhteessa siihen, miten sisämarkkinat toimivat ja miten niistä saatava mahdollisimman suuri hyöty voidaan myös Suomen kannalta turvata.

Suomen emuttaminen, kuten ed. Seppänen sanoi, on tarkoittanut jo pidemmän aikaa sitä, että omista syistämme olemme halunneet vapau-tua inflaatio — devalvaatio-kierteestä. Kuten ed. Hämäläinen sanoi, sen historia on monessa mie-lessä myös traumaattinen, ei pelkästään myön-teinen, ei todellakaan. Suomen teollisuuden ra-kenne ja ylipäänsä asema maailmanmarkkinoil-lakin on muuttunut, ja joka tapauksessa kaikissa olosuhteissa tämän tapainen inflaatio — deval-vaatio-politiikka ei olisi — uskallan käyttää tässä ed. Kääriäisen ilmaisemaa sanontaa — isänmaan edun mukaista.

Alenevat korot ovat myös tärkeä edellytys sil-le, että investoinnit Suomessa voisivat lähteä käyntiin. Investointeja tarvitaan paitsi parem-man työllisyyskehityksen vuoksi myös talouden tarjonnan perustan vahvistamiseksi. Sen vuoksi alenevien korkojen politiikka ja niille edellytys-ten luominen on kansantaloutemme kannalta tärkeä kysymys aivan riippumatta siitä, mitä mieltä olemme Emusta.

Kaikki olemme varmasti myös yhtä mieltä siitä, että valtion velan kasvuvauhti on ollut niin huikaisevaa, että on pakko Emusta riippumatta lähteä siitä, että velan kasvu saadaan hallintaan. Täällä on viitattu siihen, että valtion nettorahoi-tustarve ei vielääkään ole kääntynyt laskuun, mikä pitää tietysti paikkansa. Valtion velkamää-rä kasvaa ja vähän markan arvosta riippuen se on raskaampi tai vähän keveämpi, mutta joka ta-pauksessa niin mittava, että ei voi ajatellaakaan, että esimerkiksi kotimaisia ongelmia voitaisiin ratkoa puhtaasti lisäämällä valtion velkaa.

Alijäämätavoite on myös ihan samalla tavoin perusteltavissa omasta tilanteestamme lähtien. Nämä nyt sattuvat olemaan myös Emun lähenty-miskriteereitä ja ne ovat Suomen talouden ter-vehdyttämiseen tähtäävää politiikkaa tukevia tekijöitä. Syöksykierre, jossa olemme olleet monis-ta eri syistä, edellyttää vakautta. Euroopan ta-lous- ja rahaliitto on pienelle kansantaloudelle, ja

tässä olen eri mieltä ed. Seppäsen kanssa, vakautta ja ennustettavuutta tuova tekijä. Tästä syystä siihen ei pidä suhtautua epäluuloisesti.

Jos kysytään, onko Emu-kriteeri myös se, että Suomen valuutan tulee olla kytkettynä ermiin, niin tietenkin jos asiaa kysytään komissiosta, vastaus on yksiselitteinen: näin on. Talousvaliokunta on mietinnössään esittänyt näkökohtia, jotka osoittavat, että asiasta voidaan esittää myös toisenlaisia näkökohtia. Meidän arvioitavaksemme nyt jää, otetaanko riski sen suhteen, että tämä ei olisikaan ollut kriteeri tai että se on kriteeri. Varmasti tämän riskin ottamisessa otetaan huomioon se, mikä on Suomen taloudellinen tilanne, koska jos arvioitaisiin tilanne väärin ja tehtäisiin epäonnistunut ratkaisu, tietysti myös samalla tuhottaisiin mahdollisuudet muitenkin kriteereiden osalta täyttää Emuun liittyviä vaatimuksia. Näin ollen koko ajatus siitä, että lähdetään hakemaan Emun kautta vakautta ja turvallisuutta Suomen taloudelle, epäonnistuisi.

Luulisin, että keskusteluun, joka liittyy erm-kytkentään ja erityisesti näkökohtiin, joita salisakin on tänään esitetty, vaikuttaa erityisesti se traumaattinen kokemus, joka Suomella oli 90-luvun alussa, jolloin markka kytkettiin ecuun ja sitten havaittiin, että vakaata valuuttaa ei ollut mahdollista enää säilyttää, ja jouduttiin tekemään devalvaatio. Nyt en kuitenkaan ole sitä mieltä, että Suomen talouden tilanne olisi samanlainen kuin tuolloin.

Tietysti hallituksen näkökulmasta mutta myös monista muista perustelluista syistä voin sanoa, että Suomen talouden perusasiat ovat kuitenkin aivan toisella tavalla kunnossa kuin tuolloin. (Ed. Seppänen: 25 prosentti työttömyys!) — Se on tietysti totta, että työttömyyttä on nyt paljon, mutta työttömyyttä ei voi myöskään hoitaa niiden politiikkavälineiden kautta, jotka olisivat vastakkaiset Emulle. Emme me voi hoitaa työttömyyttä kiihdyttämällä inflaatiota, korottamalla korkoja tai lisäämällä valtion velkaa, emme missään tapauksessa. Palaan työllisyyskysymyksen kohta, kun täällä on kysytty, mitkä voisivat olla välineet.

Joka tapauksessa luulisin, että tästä tilanteesta kuitenkin olemme yhtä mieltä sen suhteen, että erilainen tilanne joka tapauksessa meillä nyt on kuin tuolloin. Siitä olen eri mieltä, että meillä olisivat asiat huonommin, ei missään tapauksessa. Suomen perusasiat ovat kunnossa. Meillä ennustetaan kasvun olevan joka tapauksessa Euroopan maiden korkeimpia. Meillä on monia erittäin hyviä vahvuustekijöitä, mahdollisuus

hyvään positiiviseen kierteeseen, se on sanottava ihan ääneen ja se tulee myös Oecd:n arvioreportteista ja monesta muusta lähteestä ilmi, tämä ei ole vain subjektiivinen oma tuntuma. (Ed. Pekkarinen: Ei vielä vuosi sitten!)

Kysymys on siitä, miten arvioimme toimintaympäristöä, ja kuten sanoin, yksiselitteistä vastausta sen suhteen ei oikeastaan ole olemassa, milloin kytkentä pitäisi tehdä ja onko se varmasti kriteeri vai ei. Tämä keskustelu on mielestäni hyväksi avuksi hallituksenkin puntaroidessa kysymyksiä. Haluan myös tuoda esille saman näkökohdan, jonka ministeri Niinistö esitti, että jos lähtökohta on se, että eduskunta tekee aidon valinnan olla mukana Emussa tai ei, silloin ei tietysti ole mitään ristiriitaa sen suhteen, että hallituksen puolelta yritettäisiin noudattaa lähentymiseen tähtäävien kriteerien täyttämistä myös erm-kytkennän osalta.

Täällä kyseltiin, mikä mahtaa olla Suomen Pankin lainsäädännön kohtalo, jolla on tekemistä sen kanssa, miten päätöksenteko ermin oloissa ja ermiin liityttäessä mahdollisesti syntyisi. Suomen Pankkia uudistava lainsäädäntö, joka on erittäin merkittävä lainsäädäntöhanke, on loppusuoralla. Se perustuu ja pohjautuu hyvin pitkälle tehtyyn komiteatyöhön. Siitä on pyydetty Emin lausunto ja sehän on selvää, että totta kai Suomen Pankinkin kohdalla tapahtuu muutoksia johtuen siitä, että rahapolitiikka on muuttanut luonnetaan. Johtokunnan asema tulee olemaan vahvempi selvästi operatiivisissa kysymyksissä, mutta samanaikaisesti on lähdetty siitä, että erityisesti pankkivaltuuston panos valvontatehtävissä ja muutoinkin rahapolitiikkaa keskustelua käytettäessä tulee turvata. Milloin laki eduskunnalle annetaan, riippuu teknisistä asioista, ja ne eivät ole sen kummallisempia kuin käännöstyöt.

Mitkä ovat työllisyyspolitiikan hoitamisen välineet Emu-oloissa? Niin kuin sanoin, ne keinot, jotka lähentymiskriteereiden kautta ikään kuin poissulkeutuvat työllisyyden hoitamisen välineinä, eivät missään tapauksessa olisi käytettävissä, joten tässä suhteessa se, olemmeko mukana Emun kolmannessa vaiheessa, ei muuta asetelmaa. Haluan vain lyhyesti kerrata sen, että hallituksen näkökulmasta työllisyyden hoitaminenhan lähtee erityisesti niin kutsutuista rakenekysymyksistä, joista esimerkiksi verotuksen osalta on juuri saatettu loppuun työn kannustavuuteen liittyvä hanke, joka on juuri sellainen työllisyyttäkin lisäävä ja uusien työpaikkojen syntymistä mahdollistava rakennemuutos, jota pitää lähteä tavoittelemaan.

Eduskunnan käsiteltävänä on työaikalaki, joka mahdollistaa myös joustavuuden hakemisen työmarkkinoilla. Työttömyysturvan osalta on tehty ratkaisuja. Kohtapuoliin myös ryhdytään antamaan selvitystehtävää sen suhteen, miten voitaisiin luoda näissä epävarmoissa työmarkkinaolosuhteissa ihmisille varmuutta sen suhteen, että menettäessään työpaikan he eivät olisi häviäjiä, vaan voittajia. Se tulee ei pelkääntään perinteisen työvoimakoulutuksen tai muun koulutuksen kautta vaan kuntoutuksen, työelämässä selviämisen valmiuksien kautta jne., mikä taas on edellytys sille, että esimerkiksi lainsäädäntöä ja normeja työelämän säätelijänä voidaan purkaa.

On myös kysytty, mikä on hallituksen kanta sen suhteen, miten elämä ins-outs, ulkona-sisällä olevien kohdalla tullaan järjestämään. Meillä oli juuri tänään aamupäivällä pohjoismaisten valtiovarainministerioiden kokous. Norja, joka on Euroopan unionin ulkopuolella, tulee noudattamaan ja on noudattanut koko ajan sitä talouspolitiikkaa niin, että itse asiassa he täyttävät hyvin tällä hetkellä Emu-kriteerit. Heidän kantansa on, että myöskään ulkopuolisten kohdalla ei ole mitään mahdollisuutta lähteä siitä, että he voisivat käyttää valuutan arvoa omien talouspoliittisten tavoitteittensa saavuttamiseksi. Niin kuin ed. Kanerva sanoi omassa puheenvuorossaan, ei voi hypätä toisten rattailla.

Arvoisa puhemies! Rahalaki on itse asiassa väline. Mielestäni on hyödyllistä, että eduskunnassa käydään keskustelua myös tämän lain yhteydessä Raha- ja talousliiton merkityksestä. Mielestäni eduskunnalle on annettu aika paljon tietoa ja arvioita siitä, mitä tämä merkitsee. Eduskunta on voinut käsitellä lähentymisohjelmaa ja siitä on voinut myös erikoisvaliokunta antaa lausuntonsa. Eduskunnan suurelle valiokunnalle on annettu raportteja siitä, mitä keskusteluja Ecofinissä on käyty Emuun liittyvien käytännöllisten asioiden ratkaisemisessa ja aivan varmasti suurta valiokuntaa ja myös talousvaliokuntaa tullaan pitämään ajan tasalla siitä, miten asiat etenevät. (Ed. Pekkarinen: On meitä muitakin täällä!) — Kyllä, mutta tämä on se tapa, jolla eduskuntaa informoidaan, valiokuntien kautta ja käymällä keskustelua salissa. Nyt minusta pitäisi antaa tälle keskustelulle se arvo, mikä sille kuuluukin.

Ed. Kalli merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kanerva totesi, että sellaista herkkupöytää ei voida eduskunnalle kattaa, että täällä voitaisiin päättää, milloin ja kuinka erm-kytkentä suoritetaan. Tästä olen aivan samaa mieltä. Ei voida niin tehdä, että täällä päätettäisiin, milloin ja kuinka, mutta mielestäni se olisi täydellisesti kohtuullista vaatia, mitä ed. Smeds on vastalauseeseensa ponnien muodossa esittänyt, että eduskunnalle annettaisiin tiedonanto jo ennen kuin erm-kytkentää mahdollisesti tehdään, eli ennen erm-kytkentää ja Emuun liittymistä tiedonanto, josta eduskunta voisi käydä keskustelun, mihin ministeri juuri viittasi. Koko eduskunta voisi myös antaa päätöksen äänestämällä kannanottonsa. Näin voitaisiin käydä tästä historiallisen tärkeästä asiasta, siis jo erm-kytkennästä, avoin keskustelu.

Nämä keskustelut, joihin viitattiin, suuressa valiokunnassa, Suomen Pankin pankkivaltuutuksessa, talousvaliokunnassa, ne keskustelut ovat salaisia, suljettujen ovien takana käytäviä keskusteluja. Ne ovat keskusteluja eivätkä varsinaista päätöksentekoa. Mielestäni asia on niin tärkeä ja kauaskantoinen, että tiedonanto hyvässä ajoin, mahdollisimman pian eduskunnalle annettuna toisi tämän asian arvonsa mukaiseen käsittelyyn. Sitten vasta voitaisiin harkita, onko syytä erm-kytkentä tehdä, kun eduskunta on siitä päässyt perusteellisesti keskustelemaan ja käymään asiat läpi, mihin ministeri Alhokin monella tavalla kantoja toi. Voiko ministeri sanoa, miksi näistä ei voitaisi antaa eduskunnalle tiedonantoa, josta voitaisiin käydä keskustelu ja äänestys esimerkiksi ensi syksynä?

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kanervan hyvän puheenvuoron johdosta haluan ensinnä todeta, kun hän puhui siitä, että on syytä ottaa muutaman kuukauden tarkastelujakso erm-kytkennän osalta, että ed. Kanervahan tuntee hyvin työllisyysongelman Suomessa ja myös suomalaisen rahoitusjärjestelmän aika herkän tilan. Näin ollen olisinkin kysynyt häneltä, miten muutamassa kuukaudessa nämä asiat selviävät. Voidaan väittää, että hallituksen työllisyyspolitiikka on epäonnistunut siinä mielessä, että se ei tuota tulosta näillä eväillä työllisyyden suhteen.

Meillä on Suomessa hyvin tärkeää säilyttää nimenomaan lyhyt korkotaso alhaalla, koska lainanotto hyvin pitkälle tapahtuu kuitenkin lyhyiden aikojen korkojen perusteella, ja päästä laskevaan korkokehitykseen. Näin ollen se riski,

että tehtäisiin epäonnistunut erm-kytkentä, on sellainen riski, jota nykyisessä talouspoliittisessa tilanteessa huomioiden juuri tämä erittäin huono työllisyyskehitys ja rahoitusjärjestelmän tilanne on vaikea perustella. Siinä mielessä olisin tiedustellut ed. Kanervalta, mitä hän kesällä odottaa muutamassa kuukaudessa tapahtuvaksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Alho totesi, että tilanne on nyt toisenlainen kuin 90-luvun alussa. Hän tarkoitti ilmeisesti, että se on parempi. Minun mielestäni se ei ole yhtään sen kummempi muuten kuin että kurjuus on nyt tietyllä tavalla vakiintunut, tasoittunut. Hallitus jatkaa ilman muuta tätä politiikkaa. Jatkaa sitä mikä hallitus hyvänsä, nykytilanteessa se ei kovin paljon paransi.

Nyt minä tulen tässä ed. Kanervan näkemyksiin siitä, että suhdannepoliittisten häiriöiden kohdatessa meillä on finanssipoliittisia keinoja korjata tilannetta. Minäkin hieman samalla kertaa, kun vastaan ed. Ala-Nissilälle, kysyisin, minäkalaisia finanssipoliittisia keinoja te tässä vakiintuneen kurjuuden tilassa voitte käyttää siinä tapauksessa, jos tulee suhdannepoliittisia häiriöitä, joita tähän saakka ja vielä viimeksi tämän vuosikymmenen alkupuolella on korjattu devalvaatiolla. Tämä on sellainen pirullinen noidankehä, josta ei pääse eroon eikä mihinkään. Se pyörii vain samassa asiassa. Jää ainoastaan sisäinen devalvaatio, jossa mennään Lauri Ihalaisen puheille ja sanotaan, että 25 prossaa jos saisi palloista alaspäin, ehkä tässä sitten taas lähdetäisiin liikkeelle.

Minä haluaisin tosiaan pelkistää. Mitkä ovat ne finanssipoliittiset toimenpiteet tässä vakiintuneen kurjuuden tilassa, joka Suomessa tulevaisuudessakin jatkuu?

Rouva puhemies! Ihan lopuksi minua huvittaa se homma, että Euroopan unionin jäsenyyttä ennen kaikki vastustivat Emua ja ermiä. Nyt ovat kaikki ilmeisesti keskusta mukaan luettuna ja erityisesti vasemmisto menossa kyllä Emuun. Keskusta vielä varoo, ettei mentäisi sinne helvetin esikartanon eli ermin kautta, mutta kaikilla näyttää olevan se ajatus, että kaikki ovat menossa Emuun. Ennen se oli suoranainen kirosana jo siitä syystä, että tällainen kansallinen ylpeys kuin oma raha menetetään, niin kuin muistamme. Näin raadollista on ihmismielen ajatus, kun se kulkee eteenpäin ajan saatossa.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerin puheenvuoron

johdosta. Ensinnäkin keskustelun, mitä tässä on käyty, varsinainen pihvihän on nimenomaan Emu, ja rahalain muutos ja erm siihen liittyen on sittenkin huomattavasti merkitykseltään vähäisempi. Mutta tärkeä toki on myös se osa rahalain muutosta, mikä seuraa siitä, että erm-kytkentä tulee mahdolliseksi. En jatka siitä enempää. Toivon vain, että ministeri näkisi sen, mikä tavallaan taloutta tasapainottava ja tällä tavalla sanoisiko erilaista hermostuneisuutta markkinoilla rauhoittava rooli voisi olla sillä, että hallitus ilmoitaisi selkeästi, että se ei pyrikään lähimpien aikojen kuluessa talouden nykytilassa markan erm-kytkentään. On aivan selvää, että olennaista ei ole se, onko markka ollut kahta vuotta ermissä, vaan olennaista on se, mikä Suomen valuutan vakauden tila tulee olleeksi aikanaan, kun tarkastellaan, onko Suomi tämän konvergenssikriteerin mukaan kelvollinen tulemaan mukaan Emun kolmanteen vaiheeseen vai ei. (Ed. Elo: Se on puhujan tulkinta!) — Olen viimeksi eilen keskustellut myös ... (Ed. Elo: Ette varmaankaan Tietmeyerin kanssa?) — En Tietmeyerin kanssa, mutta monien muiden kanssa olen keskustellut, Brysselissä eilen viimeksi monien sellaisten kanssa, joiden uskon ilmentävän ja kertovan myös EU:n piirissä olevista näkemyksistä.

Mitä tulee Emu-keskusteluun, en nyt jatka sitä, kun itselläni on puheenvuoro jonkin ajan päästä täällä, sanon vain sen, että nyt on kolmas ministeripuheenvuoro täällä käytetty tämän keskustelun aikana ja kukaan tässä salissa ei vielä tiedä, milloin ja millä muodolla hallitus aikoo tuoda Suomen Emuun menemistä, kun hallitus sinne pyrkii, tarkoittavan päätöksen eduskunnan käsiteltäväksi. Onko se tiedonanto syksyllä 97? Onko niin, että statustasoltaan niin alhaisella tavalla kuin tiedonannon muodossa sen ja vain sen ainoan kerran eduskunta pääsee ottamaan kantaa tähän asiaan vai eikö ole? (Ed. Tuomioja: Kyllä se vaatii aika paljon lakienkin muutoksia!) Mitkä ne päätökset ovat, mitkä eduskunnassa tullaan käsittelemään ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

P u h u j a : Esimerkiksi tähän olisi hyvä saada vastaus.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on hyvin osoit-

tanut sen, mikä tarve järjestäytyneelle keskustelulle Emun kolmannen vaiheen osalta eduskunnassa vallitsee. Ministeri Alho aivan samoin kuin ministeri Niinistö häntä ennen vastasi oikeastaan keskustan vaatimuksiin keskustelun järjestämisestä sillä, että kyllä suurta valiokuntaa ja talousvaliokuntaa informoidaan käytännön asioista. Ne ovat olleetkin etupäässä käytännön asioita. Suuri valiokunta saa kyllä informaatiota mahdollisesti kolikoiden metalliseoksista ja seteleiden kuva-aiheista, mutta jo kun mentiin ins-outs-probleeman käsittelyyn, niin kyllä valtioneuvoston kanta, jolla se lähti neuvotteluihin, oli äärimmäisen ylimalkainen.

Keskusta on suuressa valiokunnassa useita kertoja vaatinut hallitusta tuomaan selonteon koko eduskunnalle ei vielä siitä, pitääkö Suomen mennä Emun kolmanteen vaiheeseen vai ei, vaan sellaista selontekoa, joka analysoisi kolmannen vaiheen etuja ja haittoja, kuvaisi niitä vaatimuksia, joita suomalaisen yhteiskunnan pitäisi siinä tilanteessa täyttää, miten työmarkkinajärjestelmää olisi kehitettävä, miten mahdollisesti aluepolitiikkaa kehitettävä, miten pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta kolmannen vaiheen oloissa pärjäisi jne. Samoin suuri valiokunta on vaatinut Emun kolmannen vaiheen vaatimasta lainsäädäntöprosessista selvitystä, taitaa olla yli puoli vuotta sitten, mutta sitäkään ei ole vielä saatu, että saataisiin selvyys siitä, millä tavalla tämä päätöksenteko mahdollisesti Suomessa tulee käymään.

Tässä keskustelussa nyt äsken ministeri Alho ja aikaisemmin paljon selvemmin ministeri Niinistö ilmaisi, että erm-kytkennästä päättämiseen vaikuttaa myös se, että ikään kuin turvattaisiin eduskunnan todellinen aito valintatilanne sanoa kyllä tai ei Emun kolmannelle vaiheelle. Minusta se on äärimmäisen huono perustelu. Jos erm-kytkennän hallitus aikoo tehdä, se pitää ratketa talouspoliittisin ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

P u h u j a : ... perustein, ei tällaisilla perusteilla.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota ministeri Alhon puheessa yksityiskohtaan, joka on tärkeä ja myös kuvaava tälle ajattelulle. Ministeri Alho sanoi, että yhteisestä rahasta saadaan suurimmat hyödyt, jos alue on riittävän suuri. Tämä on kyllä

hirveän iso virhearvio sen takia, että kriteerin täytyy olla, että siitä saadaan suurimmat hyödyt silloin, jos alue on riittävän yhtenäinen eikä suuri.

Nyt on kysymys siitä, että EU, jolle yhteistä Talous- ja rahaunionia ollaan muodostamassa, koostuu erilaisista talouksista ja samanlaistamisprosessi on edennyt liian lyhyen aikaa, jotta kansantalouksille sopisi yhteinen raha. Minäkin voisin kannattaa yhteistä rahaa, jos kansantaloudet olisivat samanlaisia, eikä ole poissuljettu, että ne joskus sellaisia olisivatkin rakenteeltaan, mutta tässä vaiheessa ne eivät sellaisia ole. Sen takia Emu on nyt väärä valinta, väärä myös Suomelle. EU:n näkökannalta siinä jakautuvat edut ja haitat epätasaisesti. Meidän näkökulmasta haitat keskittyvät enemmän tänne kuin keskukseen. Tämän takia, ministeri Alho, lähtökohta, että pitäisi olla mahdollisimman suuri alue, on perusteellisesti väärä ja jättää huomiotta kokonaan sen tärkeän osan yhteistyötä, että kansantaloudet täytyy samanlaistaa ja yhdenmukaistaa.

Mitä tulee inflaatio — devalvaatio-kierteen, niin sehän on ollut hyvin positiivinen asia Suomen näkökulmasta ja sen avulla on kansantaloutta rakennettu. Meillä on kokemuksia myös deflaatio — työttömyys-kierteestä, jossa olemme olleet kovan markan politiikan alusta lähtien ja jossa olemme edelleen ja jota politiikkaa tämä hallitus harjoittaa. Minä väitän, että deflaatio — työttömyys-kierre on paljon ongelmallisempi kuin inflaatio — devalvaatio-kierre. Te ette ole pystyneet osoittamaan, että työttömyys vähenisi tällä politiikalla.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Alho totesi, että nyt on valtiontalouden tila hyvä. Ei voi yhtyä tuohon toteamaan, koska 1990-alkupuolella meillä oli 50 miljardia velkaa ja työttömyys oli hallinnassa. Nyt meillä on 400 miljardia velkaa ja hetken päästä meidän vuotuiset korkomenomme yltyvät tuohon vuosikymmenen alun velkatilanteeseen eli lähes 50 miljardiin markkaan. Tässä kun ei näy loppua olevan, niin tuntuu kovin ihmeelliseltä, kuinka tällainen talous voi olla hyvässä kunnossa, kun joka neljäs markka on velkamarkka. (Ed. Laitinen: Se on edellisen hallituksen perintö!) — Tämän hallituksen taitamatonta talouspolitiikkaa, kun ei päästä tästä umpisolmusta eteenpäin.

Se, mikä on erm-asiassa ja yleensä yhteiskunnassa myös merkittävä asia, on meidän valuuttamme ja valtiontalouden tila. Nehän ovat yh-

dessä muodostamassa kasvuedellytyksiä. On ministeri Alholle todettava ja yhdyttävä siihen, että inflaatio meillä on tällä hetkellä hallinnassa, ja se varmaan pysyykin pitkän aikaa hallinnassa, koska nyt joudutaan joka tapauksessa tilanteeseen, jossa työmarkkinajärjestöt joutuvat miettimään tulevaisuutta. On työaikalain kokonaisuudistus ja muut asiat esillä. Siis nyt tulevat joustot käyttöön, ei voida enää mennä mahdollitomiin palkankorotuksiin, joten palkkapuolelta ei synny lyhyellä eikä keskipitkälläkään aikavälillä inflaatiopaineita.

Ed. J u h a n t a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustan puheenvuoroistahan on tullut ilmi se, että emme sinänsä vastusta, vaan hyväksymme tämän välineen muodostamisen, joka nyt on esillä eduskunnassa, mutta suhtaudumme talous- ja työllisyystilanteen vuoksi hyvin kriittisesti ja kielteisesti erm-kytkentään näillä edellytyksillä. Kuitenkin monestakin puheenvuorosta hallituksen taholta ja täällä eduskunnassa kyllä henki sellainen mielipide, että nyt kun vastuu ja mahdollisuudet siirtyvät hallitukselle, hallitus aivan selvästi valmistelee äkkirynnäkö-erm-kytkentää, muun muassa hyvin ehdottomasti vastustamalla selontekoa tai muun metodin kautta annettavaa tietoa enempää eduskunnalle. Jos hallitus näin tekee, sehän ottaa suuren vastuun.

Puutun erääseen tärkeään yksityiskohtaan ja se on Suomen ja Ruotsin välinen vertailu, joka meidän taloudellemme on aina erinomaisen tärkeä. Jos hallitus tässä taito-ottelussa verrataksaan valuuttamme ja Ruotsin valuutan tasoa kansantalouksiin ja vientiin ja yleensä kaupankäynnin mahdollisuuksiin, jos hallitus näin ottaessaan itse vallan itselleen eduskuntaa informoimatta tai sitä mukaan ottamatta tekee munauksen muodostetussa erm-tasossa, se on kyllä pysyvä erittäin pitkälle vaikuttava munaus. Ruotsi on näissä maaotteluissa keskimäärin ollut hyvin taitava.

Ed. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Aittoniemelle toteaisin sen, että keskustelussa on väläytelty esimerkiksi sen kaltaisia mahdollisuuksia, että hyvinä aikoina vientiyritykset saattaisivat maksaa korkeampia sosiaaliturvamaksuja, ja puolestaan silloin, kun vientiyritysten saama voitto olisi heikompaa vientihintojen laskiessa, apuun voitaisiin ottaa sotu-maksujen alentaminen tai esimerkiksi se, että arvonlisäjärjestelmä joustaisi. Tä-

män kaltaisia järjestelmiä tässä suhteessa on esitetty. (Ed. Aittoniemi: Mistä rahat?) — Juuri sanoin, ed. Aittoniemi, että vientiyritykset voisivat maksaa korkeampaa sosiaaliturvamaksua silloin, kun menee hyvin.

Mitä tulee siihen puoleen, millä tavoin aikamäärään pitäisi suhtautua, se lähtee yksinkertaisesti matematiikasta, jonka mukaan erm-kytkentä pitäisi olla toteutettuna periaatteessa kaksi vuotta etukäteen. Kannan ottaminen tähän kysymykseen ei ole vain meidän varassamme, vaan meiltä tullaan näitä asioita tietävästi tämän vuoden aikana jossakin kohtaa kysymään. Milloin se tapahtuu, on tietysti myöhemmin arvioitavissa. Ainakaan henkilökohtaisesti minulla ei ole edes vihjettä siitä, milloin tämän kaltaiseen kysymykseen joudutaan suhtautumaan. Itse suositin puheenvuorossani maltillista suhtautumista, mutta se ei voi tarkoittaa sitä, että Suomi kuvittelisi voivansa pärjätä sillä, että tässä ei ole kysymykseen vastaamisen paikkaa. Kyllä se tulee varmasti tämän vuoden aikana myöhemmin tai aikaisemmin meidän eteemme. Sen vuoksi tässä ei passiivisuudella ja ongelmien kiertämisellä tulla varmastikaan pärjäämään.

Tässä taisivat, puhemies, olla ne pari kysymystä, joita äsken esitettiin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Kerra-taanpa nyt hallituksen linjauksia. Ensinnäkin talouspolitiikan osalta varmaankin muistatte sen, että Paavo Lipposen hallituksen talouspolitiikka rakentuu kahdelle päämäärälle: valtion velkaantumiskehityksen taittamiselle ja työttömyyden puolittamiselle. Ja koko ajan olemme olleet sitä mieltä, että näissä tavoitteissa onnistuminen edellyttää taloudellista kasvua. Tällä hetkellä, oli sitten ennustelaitos mikä tahansa tai jos otetaan huomioon myöskin kansainväliset arviot, Suomen talouskasvu on yksi Euroopan korkeimmista ... (Ed. Pekkarinen: Oli!) — On edelleen. Mutta niin kuin tiedämme, tämä ei kuitenkaan riitä. Sehän on nähty juuri sen vuoksi, että kun on päästetty tilanne, jossa meillä on näin valtava joukkotyöttömyys, työttömyyden rakenne jo aiheuttaa niitä ongelmia, joiden johdosta kasvu ei tätä ongelmaa hoida. Siksi esimerkiksi aktiiviset työvoimapolitiittiset toimenpiteet on viritetty äärrajoihin ja hallituksen puolesta on käynnistet-

ty tinkimätön työ nk. rakenneuudistusten tekemiseksi osana esimerkiksi työaikalait, työttömyysturvan uudistukseen tähtäävät toimenpiteet, kannustavuustyöt jne.

Mitä tulee kysymykseen Raha- ja talousliiosta, talouspoliittinen ministerivaliokunta on todennut, että kun Suomen talouspolitiikassa on joka tapauksessa nämä päämäärät, me pyrimme olemaan ensimmäisten joukossa täyttämässä myöskin lähentymiskriteerit. Tältä osinhan annettiin budjetin yhteydessä eduskunnalle lähentymisohjelma, jossa kuvattiin Suomen tavoitteita.

Ermin osalta meillä oli ongelmana se, että rahalaki ei sitä mahdollistanut, ja toisaalta myöskin, jos ajatellaan Emun kolmatta vaihetta ja siihen liittyvää muuta lainsäädäntöä, myöskin Suomen Pankin aseman osalta täytyy tehdä uudelleenarvioita. Kummankin osalta on käynnistetty normaalit lainsäädäntötoimet, joista nyt täällä on käsitelty rahalaki, joka mahdollistaa tämän kytkennän, mutta se on erillinen päätös. Vastaavasti myöskin Suomen Pankin lainsäädännön osalta ollaan loppusuoralla.

Mitä on sitten sanottu erm-kytkennästä? Hallituksen puoleltahan on aina korostettu sitä, että meidän mielestämme on tärkeää nähdä se, että Suomen valuutta on ollut vakaa. Se on olennaista arvioitaessa Suomen valmiutta olla mukana ensimmäisten maiden joukossa Emun kolmannessa vaiheessa.

Nyt keskusta haluaa, että me ilmoittaisimme, että Suomen markkaa ei tulla kytkemään ermiin. Miksi me niin tekisimme? Joka tapauksessa me lähdemme siitä, että tässä tarvitaan erillinen harkinta. Jos me nyt ilmoittaisimme, että Suomen talous- ja työllisyystilanne on niin huono, niin kuin keskusta haluaa, mikä ei ole totta, että missään tapauksessa kytkentää ei tehtäisi, emmekö silloin asettaisi myöskin kysymyksenalaiseksi Suomen pyrkimyksen olla ensimmäisten maiden joukossa mukana Emun kolmannessa vaiheessa? Tämähän voisi olla hyvinkin turmiollista, jos ajatellaan, että joku ottaisi tämän sellaisena uutisena tai kannanottona, josta sitten alkaisi spekulatio.

Olisi erittäin epäviisasta siis ilmoittaa mitään tuollaista, mitä keskusta haluaa. Niinpä ilmoitamme edelleen, ja tämä on siis hallituksen kanta, että Suomen hallituksen talouspolitiikka tähtää siihen, että Suomen valuutta voi olla vakaa, ja että olemme ryhtyneet lainsäädäntötoimiin mahdollisen erm-kytkennän aikaansaamiseksi, mutta että päätös tuosta kysymyksestä on erillinen.

Siihen päätöksen tekemiseen vaikuttavat arviot Suomen talouden tilanteesta, mutta myöskin tietysti kansainvälisestä toimintaympäristöstä. Kysymys on paitsi taloudellinen myöskin poliittinen. Kumpikin puoli tulee olemaan mukana harkinnassa.

Missä muodossa sitten eduskunta voi tehdä ratkaisuja Emun osalta? Täällä on sanottu, että kun ei nyt ole ilmoitettu, että sinä ja sinä päivänä tulee tiedonanto, jollakin tavalla ikään kuin tässä ei kunnioitettaisi sitä päätöstä, joka eduskunnassa on tehty, että eduskunta tekee tästä asiasta erillisen ratkaisun. Ensinnäkin valtiovarainministeriössä on käynnistynyt varsin mittava Emuprojekti, johon liittyy monennäköisiä asioita, muun muassa erillinen lainsäädäntöhanke, projekti, sen vuoksi että Emun kolmannessa vaiheessa mukana oleminen edellyttää hyvin monien lakien muutoksia, mikä on tietenkin se tapa, jolla myöskin eduskunta on mukana. Tämä projekti on käynnistynyt. Siitä tullaan informoimaan eduskuntaa, miten se etenee, ja sen pohjalta tullaan tekemään yhteenvetoja.

Sitten täällä on sanottu, että meidän pitäisi seurata hyvin tarkoin tilannetta Ruotsin suhteen. Näin itse asiassa koko aika tapahtuukin. Me tunnustamme Suomen ja Ruotsin kohtalonyhteyden, mutta toisaalta lähdemme tietysti siitä, että suomalaiset tekevät itse kansalliset ratkaisut, niin kuin me teemme EU-jäsenyydenkin suhteen. Itse asiassa pohjoismainen yhteistyö on tässä suhteessa varsin tiivistä. Niin kuin jo täällä mainitsin, vastikään olemme pitäneet yhteistä neuvoa talouspolitiikan tiimoilta pohjoismaisten kollegoiden kesken. Tietysti täytyy sanoa, että tilanne Ruotsissakin on muuttumassa koko aika. Sekin elää. Tällä hetkellä Ruotsin keskeisin kysymys on se, että Ruotsissa on erittäin suuri EU-kriittisyys ylipäänsä, ja Ruotsin järjestelmässä on hiukan toisenlainen tapa, miten esimerkiksi juuri Emuun liittyvät ratkaisut tehdään. Tässä suhteessa Ruotsi yrittää hoitaa asioita, kuten heidän tapansa parhaiten sopii.

Olisin halunnut vielä lopuksi sanoa sen, että kun täällä nyt jollakin tavalla halutaan valaa kannuja, että tässä tulee sitten jokin äkkirysähdys jne., mitään sellaista ikään kuin taktiikkaa ei missään ole ajateltukaan, että tässä yritettäisiin jollakin tavalla tehdä ehdoin tahdoin epäviisaita taikka äkkirysäysratkaisuja, ikään kuin jollakin tavalla jallittaa eduskuntaa. Tässä on lähdetty siitä, että asioihin suhtaudutaan niin kuin niihin suhtaudutaan, hoidetaan taloutta niin, että meillä on vakaus ja saadaan talouden perusasiat kun-

toon, missä olemmekin onnistuneet, jos katsoo korkoja, alhaista inflaatiota; valtionvelan kasvu ei ole vielä taittunut, niin että se tulisi alaspäin, mutta se on selvästi kuitenkin saatu hallintaan. Mitä tulee vuotuisen budjetin alijäämään, siinäkin olemme onnistuneet. Täysin toisenlainen tilanne kuin 90-luvun alussa. Sitten arvioidaan sitä, mikä on yhteinen vaikutelma, taloudellinen ja poliittinen arviointi. Sen suhteen hallitus tekee ratkaisut, ja eduskunta arvioi, ovatko ne oikeita. Tämä on järjestys. Hallitus ratkaisee asian, ja eduskunta arvioi, onko ratkaisu oikea.

Ed. El o : Rouva puhemies! Kun täällä eräät edustajat, erityisesti keskustan taholta, ovat aikaisemmin valittaneet informaation puutetta, (Ed. Seppänen: Nyt sitä tulee!) — sitä tulee, ed. Seppänen nytkin — toteaisin, että sitä on kyllä kahden ja puolen tunnin ajanakin täällä tullut. Tosin ed. Seppäsen puheessa oli paljon sellaista, joka ei ehkä ole oleellista informaatiota. Joka tapauksessa uskon, että kansanedustajat ovat parhaiten informoituja tänä päivänä siitä, mitä Emuun ja ermiin tulee. Kyllä kai tavalliset kansalaiset ovat aika paljon ymmällä siitä, kun me puhumme ermistä ja Emusta ja emsistä jne. Tässä suhteessa tuskin kansanedustajilla on paljon valittamisen varaa.

Kun ed. Seppänen väitti, ettei erm ole vesiliukumäki Emuun, niin itse asiassa jo aikaisemmin totesin ja haluan sen vielä kerran toistaa: kyllä se vain näin on. Olen monta kertaa jo lainannut sitä, että ulkomaiset asiantuntijat näyttävät kaikki olevan sitä mieltä, että ermiin liittyminen on jonkinlainen edellytys myös Emuun menemiselle. Tästä saattaa olla jonkin verran erilaisia tulintoja, mutta tämä on pääsuunta.

Mitä sitten Maastrichtin sopimuksessa sanotaan, niin muun muassa sen ranskankielisessä versiossa väitetään, siellä on erilaisia versioita eri kielillä, että ”maa on kunnioittanut kahden vuoden ajan normaaleja vaihteluvälejä”. Mitä tarkoittaa ”kunnioittaminen”? Se on varmasti samaa, kuin maa on ”noudattanut”. Tämä on ainakin oma tulkintani. Mitä ovat normaalit vaihteluvälit? Sitä muuten ei ole kukaan sanonut. Onko se 2,25, joka oli ennen 2 päivää elokuuta 1993, vai onko se nykyinen 15 prosenttia, plus miinus? Sitä vastausta ei ole kukaan antanut sen paremmin ulkomailla kuin Suomessakaan.

Mielenkiintoinen kysymys on se, jos hallitus sitten tulkitsee erm-kytkennän olevan välttämättömä Emu-jäsenyydelle, pitäisikö eduskunnan

silloin päättää erm-kytkennästä. Tähän viittasi muun muassa valiokunnan puheenjohtaja Härmäläinen täällä. Periaatteessa varmasti asia laita on niin, että jos hallitus tulkitsee, että erm-kytkentä on välttämättömä Emu-jäsenyydelle, olisi välttämättömä myös, että eduskunta tekisi päätöksen erm-kytkennästä. Nyt kuitenkin, niin kuin ed. Härmäläinen totesi, tällaisessa markkinatilanteessa, missä me nyt elämme, eduskunnan päätöksenteko ei ehdi mukaan tähän, ja tuntuu siltä, että on vähän epärealistista ajatella, että eduskunta tätä päätöstä tekisi. Niin kuin me tiedämme, eduskunta sitä ei myöskään tule teke- mään.

En ole myöskään ymmärtänyt sitä, minkä takia esimerkiksi ed. Seppänen ja eräät muut lietsovat ajatusta siitä, että tapahtuu valtavia, dramaattisia muutoksia, turbulenssia, spekulatioita, jos Suomen markka kytketään erm-järjestelmään. Minun mielestäni ministeri Alho ja monet muut ovat aivan oikein todenneet, että meillä on erilainen taloudellinen tilanne monella tapaa kuin vuonna 91. Tosin aivan oikein on myös sanottu, että meillä on moninkertainen velka verrattuna kevään 91 tilanteeseen, jolloin markka kytkettiin ecuun.

Mutta samanaikaisesti voidaan todeta, mitä ei ole ehkä riittävästi korostettu, että esimerkiksi vaihtotase on meillä erinomaisen hyvässä kunnossa. Se on suuri edellytys kuitenkin sille, koska kansantalouden ulkomainen velkaantuminen on päättynyt. Minun mielestäni se on erittäin huomionarvoinen asia silloin, kun me erm-kytkentäkin ajattelemme. Jos henkilökohtaisesti joitain ennusteita voi esittää, ennustan kyllä sillä tavalla, että jos Suomen markka kytketään ermiin, mitään dramaattisia muutoksia ei tapahdu eikä Suomen markka joudu spekulatioiden kohteeksi, koska meidän kansantaloutemme tilanne on suhteellisen vakaa niillä rajoituksilla, joita valtion velka ja korkea työttömyys asettavat. Mutta en minä ole tässä ottamassa kantaa, pitääkö liittyä. Hallitus päätöksen tulee teke- mään.

Ymmärrän myös, niin kuin ministeri Alho viittasi, että traumaattiset kokemukset, jotka Suomessa saatiin 91 kesäkuun ecukytkennästä, ovat varmaan tämän pelon taustalla. Minun mielestäni sille ei ole varsinaista aineellista perustetta niinkään paljon, kuin täällä on monessa puheenvuorossa väitetty. Kyllä 91 ehkä kaikkein tärkein asia oli se, että markka oli yliarvostettu. Markkan oli selvästi yliarvostettu, mitä vain ei haluttu Suomen poliittisen eliitin taholta silloin myöntää

ja erityisesti Suomen Pankin taholta. Meillähän, niin kuin muistetaan, markan arvo aleni puolesatoista vuodessa noin 35—40 prosenttia eri valuuttoihin nähden. Nythän markka on kuitenkin suhteellisen vakaa. Sen osalta ei ole suuria ongelmia. Tässä suhteessa ei pelon aihetta kaikilta osin voi ymmärtää.

Täällä on myös viitattu Ruotsiin, muun muassa ed. Juhantalo ja ministeri Alho. Eilisen päivän Huvfudstadsbladetissa oli mielenkiintoinen talousosan artikkeli, jossa todetaan, että Ruotsin odotetaan valitsevan ermin. Siellä erilaisten ruotsalaisten pankkien pääekonomisteja ottaa kantaa siihen, mitä tulee tapahtumaan ermin osalta Ruotsissa ja Suomessa.

Ruotsin Handelsbankenin pääekonomisti Carl Hamilton, joka on merkittävä taloustieteilijä, uskoo, että Suomi ja Italia menevät ermiin ennen juhannusta ja että Ruotsi seuraa aika pian näiden maiden jäljessä. Tämä on siis Carl Hamiltonin, merkittävän ruotsalaisen ekonomistin, arvio. Myös SE-Bankenin pääekonomisti Claes Eklund laskee, että Suomen erm-kytkentä tapahtuu kesän aikana ja Ruotsin kytkentä tulee syksyllä.

On erilaisiakin näkemyksiä. Muun muassa Nordbankenin ekonomisti Nils Ljungren toteaa, että todennäköisyys on suhteellisen korkea sille, että Ruotsi on mukana ermissä vasta 12 kuukauden kuluessa. Eräs mielenkiintoinen lainaus vielä on Hans Söderströmin, joka oli edellisen hallituksen talouspoliittinen neuvonantajakin, joka sanoo, että hän ei usko Suomen markan pikaiseen kytkentään ermiin. Erilaisia spekulatioita, ottamatta kantaa näihin spekulatioihin sinänsä. Ehkä tämä riittää ruotsalaisten arvioista tällä hetkellä.

Mitä sitten Emuun tulee, mehän kaikki varmaan olemme samaa mieltä siitä, että Emun pääkriteerit, alhainen valtion velka, alhainen budjetivaje, matala inflaatio ja matalat korot ovat hyvää talouspolitiikkaa. Siitähän ei ole epäilystäkään. Se, mitä minä olen kritisoinut, on, että aikataulu näyttää paitsi Suomelle, niin monelle muullekin maalle olevan erittäin nopea, liian nopea. Eli kun me nyt joudumme, niin kuin minä olen käyttänyt sanaa, aika syviin leikkauksiin kuitenkin kaikissa maissa, niin Suomessa kuin muuallakin, niin totta kai esimerkiksi, kun me Suomessa otamme parikymmentä miljardia pois bruttokansantuotteesta, se on 4 prosenttia, se vaikuttaa meidän kasvun määrään. Kasvu hiipuu, ja sen takia työttömyyden taittuminen on erittäin vaikeata. Nyt kuitenkin on Suomessa

saatu työttömyys pysymään suurin piirtein samalla tasolla. Monessa maassa, joissa nyt leikkauksia tehdään, työttömyys nousee hyvin nopeasti vauhtia, ja mikä ehkä kaikkein hälyttävintä, Ranskassa ja Saksassa, jotka kuitenkin ovat varmasti ensimmäisten Emu-maiden joukossa.

Sitten eräs näkökohta, johon täällä on jonkin verran jo kiinnitetty huomiota. Ed. Seppänen minun mielestäni ihan oikein sanoi, että voidaan asettaa kysymys, onko Euroopan unioni tarpeeksi homogeeninen, yhtenäinen talousalue ja onko se sitä sekä taloudellisesti että poliittisesti ja erityisesti kulttuurisesti. Minusta tuntuu, että kun tästä Emu-projektista on keskusteltu, niin me olemme jättäneet ehkä hiukan liian vähälle esimerkiksi eurooppalaisen kulttuurisen homogeenisuuden.

Aika mielenkiintoinen artikkeli oli Helsingin Sanomissa jokin aika sitten. Talous-Nobelin saanut amerikkalainen Milton Friedman, vähän huonon maineen Euroopassa saanut, toteaa, että Euroopan yhteinen raha on joukkoitsemurha. Erityisesti hän korostaa tässä artikkelissa Euroopan kulttuurisen homogeenisuuden puutetta. (Ed. Hämäläinen: Mistä lähtien ed. Elo on ottanut Friedmanin profeetakseen?) — No, jos minä nyt saan, ed. Hämäläinen, vielä sanoa, että minusta tässä on (Ed. Kanerva: Seppäsen kautta!) — ei — hyvin mielenkiintoisia näkökohtia.

Edustajat Hämäläinen ja Kanerva, toteaisin, että minusta tässä on niin paljon sekä hyviä puolia että haittapuolia, että niitä pitää punnita ja Milton Friedmaniaakin pitää kuunnella. Totean vain tässä, että Friedmanin mielestä muutamat Euroopan maat käyttäytyvät yhteiseen rahaan pyrkiessään kuin olisivat hankkiutumassa joukkoitsemurhaan. Hän toteaa myös, että Euroopan maat ovat aivan liian erilaisia ja niiltä puuttuu todellinen poliittinen tahto. Minun neuvoni on, toteaa Friedman, että yhteinen raha pitää tehdä vasta sitten, kun koko alue on liittynyt poliittisesti yhteen ja se on monetääriseltä perustaltaan samanlainen. Tämä on siis Milton Friedmanin viesti.

Jos ajatellaan esimerkiksi meitä suomalaisia, miten me joustamme silloin, kun me olemme Emussa mukana esimerkiksi kun ajatellaan työmarkkinoita ja työvoiman liikkuvuutta? Kyllä meillä suomalaisilla ihan pelkästään kieleemme takia on aivan erilaiset mahdollisuudet lähteä Euroopassa työnhakuun. Se on näkynyt esimerkiksi Euroopan unionin jäsenyyden aikana jo. Vaikka suomalaisten nuorten kielitaito jatkuvasti paranee, niin kuitenkin aikamoinen rajoite on

meidän kulttuurillinenkin eristäytyneisyys. Minä en puhu nyt maantieteellisestä eristäytyneisyydestä, joka on aivan selvästi tietysti jokaisen nähtävissä.

Mutta kun ajattelen monia muita Euroopan maita, ajattelen englantilaisia, he eivät paljon mihinkään lähde mutta heillä olisi erinomaiset mahdollisuudet lähteä, tai saksalaisia ja ranskalaisia, joilla on kuitenkin ihan eri kielellinen tausta, he ovat paljon helpommin ymmärrettävissä Euroopassa kuin me suomalaiset. Minusta nämä kaikki ovat asioita, jotka pitäisi vahvasti ottaa huomioon.

Mitä pelotteluun tulee vielä, niin minä sanoisin, että esimerkiksi täällä on jonkin verran sitä sivuttu. Jos ajatellaan esimerkiksi Euroopan niitä maita, jotka ovat EU:n ulkopuolella, esimerkiksi Sveitsi ja Norja, ei kummassakaan maassa ole mitään paniikkia siitä, että ollaan jäämässä ja jääty EU:n ulkopuolelle ja ollaan jäämässä Emun ulkopuolelle. Päinvastoin, niin kuin täällä ihan oikein sanottiin tänään, esimerkiksi jos ajatellaan Sveitsin frangia, se on niin vahva, että yhä useampi ihminen alkaa luottaa siihen, koska eurosta on kaikissa tapauksissa tulossa kuitenkin heikompi valuutta kuin Saksan markka. Eiväthän Euroopan unionin taloudet kuitenkaan koskaan niin paljon lähesty toisiaan, niin erilainen Euroopan unionin maiden talousrakenne on, että euro tulee olemaan selvästi heikompi kuin Saksan markka.

Minä luulen, että Saksassa käynnistyy vielä kova keskustelu siitä, mikä on saksalainen todellinen asennoituminen. Niin kauan tietysti, kun Kohl johtaa saksaa, ja hän johtaa sitä varmaan ainakin seuraaviin vaaleihin asti, näyttää siltä, jos nyt prognoosia tekee, että aika suuri todennäköisyys on, että Emu synnytetään, koska Kohl sitä vahvasti ajaa. Ei minulla ole tässä suhteessa mitään epäilyksiä.

Mutta miten me suomalaiset olemme mukana siinä ja mitkä ovat meidän haittamme ja etumme olla mukana, niitä meidän täytyy tarkkaan pohdita. Esimerkiksi olen hallitukselta aikaisemmin ja suuren valiokunnankin kokouksessa oletanut, että hallitus toisi vähän enemmän pohdiskelua siitä, mikä on hyvää ja mikä huonoa. Ei sellaiseen mustavalkoiseen, että kaikki on Emussa hyvää, kukaan usko. Eivät markkinatkaan usko sellaiseen, vaikka markkinat tietysti odottavat tietysti päätöstä aikanaan meiltä. Mutta joka tapauksessa problematisointia varmaan paljon enemmän tarvittaisiin.

On ihan selvää, että jos me jääme ulkopuo-

lelle, niin esimerkiksi meidän rahapoliittinen itenäisyytemme on varsin kyseenalainen, kuinka paljon meillä on todellista rahapoliittista liikkumavaraa, niin kuin monet nyt väittävät, että meillä on devalvointimahdollisuus rajaton jne. (Ed. Kanerva: Ermissä on!) — Kyllä, kyllä, mutta tarkoitan nyt Emussa. (Ed. Kanerva: Siellä ei ole!) Minä luulen, että aika vaikea on kuvitella, että jos me olemme Emun ulkopuolella, me voimmekin vain devalvoida markkaamme. Sinne tulevat sellaiset pelisäännöt, joilla tämä tehdään, niin kuin se on jo tänä päivänäkin, käytännössä lähes mahdottomaksi, vaikka italialaiset ovatkin liiraansa huomattavasti heikentäneet.

Samoin, jos ajatellaan, että jäädään ulkopuolelle, mitä vaikeuksia tulee esimerkiksi koroille? On aivan selvää, että epävarmuus silloin lisääntyy, jos me olemme Emun ulkopuolella, ja varmasti markkinakorot ovat jonkin verran korkeammalla kuin ne olisivat, jos me olemme Emun sisällä.

Mutta sen lisäksi täytyy samanaikaisesti todeta, että myös Emu-jäsenyys tuo monia haittoja. Esimerkiksi Suomen korkea työttömyys on varmasti se, joka meitä jokaista askarruttaa, miten me reagoimme, mitkä ovat Suomen todelliset mahdollisuudet joustoihin silloin, kun me olemme Emussa ja kun taloudessa aina tapahtuu nousu- ja laskukausia, niin Suomen taloudessa kuin muuallakin.

Rouva puhemies! Ehkä lopuksi vielä toteaisin, että meillä on liian vähän mielestäni, kun vertaa esimerkiksi ruotsalaiseen tilanteeseen, tehty selvityksiä ja tutkimuksia ei pelkästään hallituksen vaan myös erilaisten kansantalouden tutkimuslaitosten toimesta. Liian vähän on pohdiskelevaa selvittelyä, koska niin kauan me voimme pohdiskella ja selvittää, kunnes päätös tehdään.

Rouva puhemies! Päätöksentekoaikakin varmasti tulee, ja kun on loppuun asti punnittu etuja ja haittoja, sitten tehdään päätökset ja niihin me suomalaiset sitten tyydymme. Nimittäin ne ovat meidän historiamme ehkä tärkeimpiä päätöksiä, mitä tullaan tekemään.

Edustajat Taina ja Biaudet merkitään läsnä oleviksi.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Ed. Elo sanoi, ettei Emu-keskustelu eikä varmasti myöskään erm-keskustelu saisi olla mustavalkoista. Uskallan väittää, että ei se mustavalkoista ole

ollutkaan, etenkin, jos lukee esimerkiksi talousvaliokunnan mietinnön, joka on hyvinkin pohdiskeleva ja erilaisia asioita punnitseva. Väitän myös, että Suomessa julkinen keskustelu Emusta on aika monipuolista ja on pohdittu juuri hyötyjä ja haittoja.

Mutta jos ajatellaan sitä, mikä minusta on olennaista ajatella Emun osalta, se on kuitenkin johdonmukainen seuraus siitä, että halutaan toimivat sisämarkkinat. Minä en suinkaan sanonut niin, kuten ed. Seppänen väittää, että olennaista toimivien sisämarkkinoiden ja yhteisen valuutan oloissa olisi suuri alue. Totta kai täytyy huolehtia siitä, että itse Talous- ja rahaliitto pystyy toimimaan. Silloin tietenkin olennaista on, että taloudet, jotka siinä toimivat, ovat kutakuinkin samanlaisia. Eihän muuten koskaan olisikaan päätetty lähentymiskriteereistä.

Miksi me sitten noudatamme lähentymiskriteereitä? Ei siksi, että meillä olisi ensisijaisesti päätetty, että haluamme olla Emussa, vaan siksi, että ne sopivat meille meidän taloutemme ongelmien ratkaisemiseksi ja että ne myös sopivat siihen politiikkaan, jolla voimme tulla ensimmäisten maitten joukossa mukaan Emun kolmanteen vaiheeseen.

Keskustelu Ruotsissa on sinänsä hyvin mielenkiintoista, johon ed. Elo viittasi, ja vastaavasti esimerkiksi Norjaan ja Sveitsiin nähden. Minusta kannattaa huomata se, että esimerkiksi Norja noudattaa talouspolitiikassaan täsmälleen samaa lähentymisohjelman kriteereiden mukaista linjausta siitä huolimatta, että heillä ei ole peniäkään valtion velkaa johtuen suurista öljytuuloista. Jos ajatellaan erm-asiaa, he lähtevät myös siitä, että Norjan kruunun, kansantalouden ja kaikkien osapuolten kannalta on välttämättöntä lähteä siitä, että myös Norja pitää valuuttansa vakaana ja kutakuinkin noudattelee sitä vaihteluväliä, joka tällä hetkellä ermissä on.

Ruotsissa tosiaan asetelmat ovat sillä tavoin muuttumassa, että totta kai kansainvälisessä toimintaympäristössä tapahtuvat asiat vaikuttavat siihen, minkälaista yhteisvaikutusta poliittisille ja taloudellisille arvioille tehdään. Tästä samasta on myös meillä täällä Suomessa kysymys.

Kuten sanottu, valtiovarainministeriössä on käynnistynyt Emu-projekti. Tarkoitus on paitsi tuottaa tietoa Emun vaikutuksista Suomen kansantalouteen myös valmistella kaikkia niitä tekijöitä, jotka ovat välttämättömiä lainsäädäntötoiminnan muina valmentautumisen keinoina. Ei Emu-projektia ole ollut tarkoitus ministeriössä hoitaa mitenkään salaisena, vaan päin-

vastoin se tulee olemaan hyvinkin avoin prosessi.

Ehkäpä nyt pitäisi antaa itsellemme oikeastaan sillä tavalla anteeksiantoa, miksi tätä kaikkea ei ole tehty juuri tähän keskusteluun tai tähän vuodenaikaan tai kaikkea tätä ole tehty juuri nyt. Tämä kai johtuu nimenomaisesti siitä, että hallitus on aloittanut työnsä viime vuonna. On tehty aika mittavat valtiontalouden vakauttamiseen liittyvät ratkaisut, aikaansaatu kaksivuotinen tupo, tehty työttömyysohjelmia jne. Nyt sitten täysin rinnoin yritetään arvioida Emuun liittyviä haittoja ja etuja ja ennen kaikkea valmentautua siihen paitsi poliittisesti myös taloudellisesti niin, että niissä oloissa, kun sen päätöksen eduskunnassa teemme, myös selviämme Emussa. Missään tapauksessa ei ole kysymys siitä, että jollakin tavalla haluaisimme ajalehtia. Tässä toimitaan hyvin systemaattisesti. Tehdään välttämättömät asiat, joista yksi on nyt juuri rahalaki.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo tapaa lukea Maastrichtin sopimusta ranskan kielellä. Olen sitä mieltä, että artikkelit valuutan vakaudesta ainakin kannattaisi lukea saksan kielellä. Minulla on monta syytä arvella, että ne on nimenomaan saksaksi ajateltu ja saksaksi kirjoitettu.

Muuten olen sitä mieltä, että turbulenssi ja paine valuuttakurssia kohtaan ovat hyvin mahdollisia kaikissa vaihtoehtoissa, minkä tahansa ratkaisun valitsemme. Tästä ainakin ekonomistit ovat Suomessa hyvin yksimielisiä, ja sen vuoksi juuri olemme päätyneet tällaiseen kirjoittamistapaan, jota ministerikin äsken puheenvuorossaan kuvaili. Sen vuoksi oikean ratkaisun valitseminen on tavattoman tärkeää. Jos ratkaisu epäonnistuu, sen myötä tietysti ajaututaan sellaiseen myllerrykseen, josta seuraa, että kaikki muutkin kriteerit liukuvat alta pois.

Keskustan ponsi, jolla tähdätään siihen, että ratkaisua ei saa tehdä, ei tietenkään sulje pois spekulatiota. Itse asiassa se on niin taitavasti viritetty, että minä huomaan, että keskustelu täällä eduskunnassa ikään kuin sen ajatuksen pakottamana lähtee liukumaan niin, että pyritään jakamaan eduskuntaa jaa- ja ei-puolueisiin suhteessa kytkentään, kun pitäisi olla suuri tyhjä-puolue, josta sitten keskusta on erottautunut ei-puolueeksi. Minusta tällä nyt pyritään tarpeettomasti hämmentämään ja oikeastaan ottamaan vähän jo riskiäkin sen suhteen, että keskustelu saattaa saada sellaisia sävyjä, joilla aiheutetaan

todella niitä häiriöitä, joita sanotaan puolin ja toisin vältettävän.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Alho puhui Norjan kansantaloudesta. Norjassa on takana hyvin hoidettu pankkikriisi. Siellä on tosin öljyä, mutta meillä on omat metsämme, ne ovat meidän öljylähteemme.

Ed. Elo pohdiskeli hyvin analyttisesti sitä, kuinka meidän missäkin tilanteessa voisi käydä. Kun muistellaan ministeri Salolaisen innokkuutta unioniin ja sitten kansanedustajana hänen lausuntojaan unionista, hänen toteamuksensa oli se, että unionissa on 30 prosenttia liian korkea elintaso. Jos mietitään suomalaista yhteiskuntaa, jos Helsinki ja Lappi eivät ole tasavertaisessa asemassa, tarvitaan tulonsiirtoja, kuinka voivat olla Suomi ja Kreikka? Tässä on aikamoinen yhtälö ratkaistavaksi. Edelleen, kun palautan mieliin sen, että ammattiyhdistysliike on käynyt keskustelua Emu-asian yhteydessä puskurirahastoista joustoihin suhdannevaihteluja varten, vieläään ministeri Alho siihen asiaan ei ole vastannut.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin monelta osin yhtyä ed. Elon puheenvuoroon, mutta siltä osin, kun hän käytti esimerkkinä Norjaa ja Sveitsiä, haluan todeta, että ne erittäin huonosti sopivat siihen vertailukulmaan, johon Suomi koetetaan myös asettaa. Meillähan talous on ihan erilaisessa mallissa kuin Norjassa, eikä meillä ole sellaisia öljyvaroja ja maakaasuvaroja kuin Norjalla. Kaikki tiedämme myös, että meillä on kovin erilainen suhtautuminen pankkisalaisuuteen kuin sveitsiläisillä. Näin ollen, koska meillä ei ole näiden maiden olosuhteita ja niiden suomaa mahdollisuuksia, nämä eivät mielestäni sovi tähän keskusteluun vertailukohteiksi.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elo käytti hyvin vilkasta ja kuvaannollista kieltä. Hän puhui kollektiivisesta itsemurhasta ja oli lukenut myös kirjansa hyvin. Siitä kirjasta voisin tietysti todeta, että ehkä siitä voisi oppia sen, että parempi olisi erikoistuminen kuin liiallinen yhdentyminen jo tuonkin valossa, mitä ed. Elo totesi. Hänen oma kantansa jäi hieman epäselväksi, kun hän sitä eri puolilta käsitteli.

Ministeri Alho perinteensä mukaan oli hyvin optimistinen ja arvioi, että tulevaisuus näyttää hyvältä. Hän puhui vakauseräpolitiikasta, joka

näyttää olevan nykyisen hallituksen aika usein käytetty termi. Täytyy todella kysyä, voidaanko hallituksen harkintakykyyn erm-ratkaisussa luottaa miten syvältä. Minä hieman epäilen, voidaanko ihan täysin rinnoin luottaa, koska työtömyyden puolittaminen ja valtion velan kasvun taittuminenkin ovat siinä jamassa kuin ne tällä hetkellä ovat ja hallitus silti pitää näistä sanoista kiinni. Tekoja toki on ollut ja yritystä mutta ei lopullista tulosta eikä ilmeisesti lopullisen tuloksen alkuakaan. Siksi tässä elää epäluulo, voidaanko hallituksen harkintakykyyn luottaa. Täytyy muistuttaa, että ongelmanahan on se, että reaali talous ei ole kunnossa. Voisi myös yksinkertaistaa ja sanoa, että kohta yksilöllä ei ole mitään arvoa, arvoa on vain vaihdannan välillä eli rahalla.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo lupasi tietoa laajalti. Itse jäin myös pohtimaan, että ed. Elo itse ei ollut vielä koko problematiikkaa selvittänyt, minkä vaihtoehdon kannalle mahdollisesti hän itse tulee kalistumaan.

Suomen talouden ja talouselämän kannalta tietenkin on merkittävää, että sisämarkkinoilla valuutat olisivat mahdollisimman vakaat, se on selvä asia. Mutta sekin on selvää, että Suomi ja Ruotsi ovat kujanjuoksussa. Kun kujanjuoksu on käynnissä, Suomen kannalta on viisasta pidättäytyä ja torjua ja sanoa selvästi, että markkaa ei tässä aikataulussa ole syytä sitoa ermiin. Muuten lähentymisohjelmaa on syytä jatkaa ja viedä eteenpäin, mutta päättäväisesti torjua markan sitominen ermiin. Jos markka esimerkiksi sidottaisiin tällä valuuttakurssilla, se mahdollistaisi Ruotsille pelimahdollisuuden mekaanisen metsäteollisuuden osalta tai esimerkiksi Italialaisille teva-teollisuuden tai nahkateollisuuden osalta. Eli sen johdosta Suomen on syytä olla varsin pidättyväinen ja jatkaa lähentymisohjelman eteenpäin viemistä ja sitkeästi torjua erm-kytkentä.

Ed. Elo oli myös sitä mieltä, että Emuun voitaisiin ehkä mennä, mutta Emun ulkopuolellekin voitaisiin jäädä ja se ei kovin dramaattista olisi. Itse henkilökohtaisesti en pysty määrittelemään näillä tiedoilla ja sillä informaatiolla, jonka olen saanut, onko Suomen joskus myöhemmin mahdollista liittyä vai ei. Tämän asian punnitseminen jää myöhempään ajankohtaan.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alhon äskeinen pu-

heenvuoro oli aika jännä, kun siinä kaivettiin esille Norja tässä yhteydessä ja myöskin aika mielenkiintoisella tavalla toteamalla, että Norja noudattaa konvergenssikriteereitä.

Ensinnäkin tästä alkuosasta se, että Norjallahan pitäisi nyt meidän EU-keskustelumme mukaan, joita juuri te olitte salissa käymässä ennen EU-kansanäänestystä, mennä niin huonosti kuin nyt yleensä voi mennä sen takia, että Norja jäi EU-jäsenyyden ulkopuolelle. Äskeisen todistukseenne mukaan sillä menee erinomaisen hyvin. Siitä seuraa, että Norjan itse asiassa ei tarvitsekaan miettiä konvergenssikriteereitä ollenkaan, kun talous on ylijäämäinen ja velat on maksettu pois, kun vain ja ainoastaan siinä katsannossa, että tämä markkinoidaan erittäin hyvin niin muualle Eurooppaan kuin koko maapallollekin rahamaailmaan. Niin että kun tämän politiikan mukaan, mitä te ajatte, alkaa valuuttamyllerrys parin vuoden kuluttua, silloin Norjan valuutta on todella vahva aivan niin kuin Sveitsin frangikin on oleva. Siinä suhteessa ed. Saarinen oli äsken aivan hakoteillä omassa arvioinnissaan. Nämä kaksi valuuttaa Euroopassa kuuluvat erikoisesti niihin, joita kannattaa seurata ja niitä kansantalouksia, jotka siellä takana ovat.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hämäläinen puhui kyllä- ja ei-puolueista. En oikein tiedä mitä hän sillä tarkoitti. Hän viittasi aika paljon keskustaan mutta ei ollenkaan kristilliseen liittoon. Sanoisin, että ei-puolue voi muuttua kyllä-puolueeksi, ja kristillinen liitto muuttuu varmasti tässä asiassa kyllä-puolueeksi, jos meidän vastalauseemme hyväksytään eli jos hallitus antaa Emu-tiedonannon ennen kuin kytkentä ermiin tehdään.

Viittaan yhden suuren asiantuntijan lausuntoon, joka totesi, että hyöty, mitä erm-kytkennästä voidaan saada, suuren hyödyn saamisen todennäköisyys on nolla, mutta suuren katastrofin toteutumisen todennäköisyys ei ole nolla. Minä en ole huomannut, että yksikään asiantuntija olisi kiirehtinyt markan kytkemistä ermiin ja tästä syystä me olemme tehneet sellaisen vastalauseen, joka eliminoisi markan kytkemisen ermiin ennen kuin tämä riittävä selvitys Emun eduista ja haitoista on tiedonantona eduskunnalle annettu. Toivoisin, että ministeri Alho vaikuttaisi hallituspiireissä niin, että tämä voitaisiin toteuttaa. Silloin ei-puolue muuttuu kyllä-puolueeksi ja ei tarvitse enää pelätä sitä mahdollista katastrofia, joka erm-kytkennästä voisi seurata.

Ed. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulinpä luoja luomaan paikkaan. Sanoisin, että älä hyvä veli koskaan kytke Suomen tämän kaltaista ratkaisua muodollisuuksiin äläkä ainakaan siihen, että edellyttäisit omalle myönteiselle kannallesi sitä, että täällä käsiteltäisiin tiedonanto edellisenä päivänä, kun huomenna tapahtuisi erm-kytkentä. Niin suurta spekulanteille tapahtuvaa etukorttia ei pidä koskaan missään tapauksessa antaa, eikä Suomella olisi varaa sen kaltaiseen toimenpiteeseen missään tapauksessa. Pyydän, että vielä kerran voimme joko keskustella tai ainakin osaltaan miettiä tätä asiaa.

Erm-päätös kyllä, puhemies, tehdään tarkalleen ottaen Helsingissä. Se vaatii Suomen Pankin, pankkivaltuuston ja hallituksen ratkaisut ja ne kaikki tehdään tasan tarkkaan Helsingissä eikä missään muualla.

Keskustelun analyttisyydestä, puhemies, sanoisin, että tämä noudattaa vanhaa linjaa siinä, että vastustajat löytävät vain kielteisiä puolia ja asiasta riippumattomammin ajattelevat etsivät sekä että -tekijöitä vähän analyttisemmältä pohjalta. Mutta se älyllinen epärehellisyys keskusteluun sisältyy, että ne, jotka vastustavat, näkevät, että ulkopuolelle jättäytyminen ei aiheuttaisi ollenkaan ongelmia. Tässä suhteessa tämä arvio ei tietenkään pidä paikkaansa. Kysyisin esimerkiksi tässä vain kursorisesti ministeriltä, jos ulkopuolelle jäävät maat tekevät valuuttakurssimuutoksia, voisiko olla mahdollista, että se ei aiheuttaisi kauppapoliittisia vastatoimia.

Ed. A u r a : Arvoisa puhemies! Ministeri varmaan ehtii vastata tuohon retoriseen kysymykseen myöhemmin. Tämähän on harvinainen keskustelu siitä, että me olemme tuosta laista ilmeisesti hyvinkin yksimielisiä. Sen sijaan olemme erittäin erimielisiä, miten sitä lakia tulee käyttää ja milloin sitä tulee käyttää. Minusta on hyvä, että käydään Emu-keskustelua. Sitä on oikeastaan käyty aika vähän täällä. Tässä Emu-keskustelussa on ollut kyllä uusia piirteitä, koska olin huomaavinani, että ystäväni Esko Seppänen on siirtynyt Emu-vastustajista ermin vastustajiin eikä ehkä enää ollutkaan niin Emun vastainen, mutta ehkä kuuntelin vähän huonosti hänen sanontojaan.

Itse haluaisin kyllä sanoa muutaman sanan Emustakin, koska se on tärkeää tälle koko hankkeelle. Minä sanoisin, että oma suhtautumiseni on vähän samanlainen kuin oma suhtautumiseni oli Euroopan unioniinkin. Euroopan unioni täy-

tyi ottaa faktana. Se oli kehitetty. En ole koskaan keskustellut siitä, tarvitaanko Euroopan unionia vai ei, vaan mikä on Suomen politiikka Euroopan unioniin, joka oli olemassa. Minun vastaukseni oli, että meidän pitää olla jäsen siinä. Emu on minun mielestäni hyvin samanlainen. Minä jätän mielelläni akselille Friedmann ja Elo keskustelun siitä, tarvitaanko Emua vai ei ja mikä on optimaalinen valuutta-alue. Minä etsin vain vastaus-ta siihen, että jos Emu tulee, niin mikä on Suomen kannalta oikea politiikka siinä vaihtoehdossa ja annan muiden keskustella Emusta sinänsä.

Minä olen sitä mieltä kyllä, että jos Emu tulee, sehän päätetään Saksa — Ranska-akselilla pitkälti, niin kyllä meidän pitää siellä mukana olla. Emulla on hyviä ja huonoja puolia. Haluan ottaa tässä eräitä asioita esiin. Minusta Emua usein perustellaan vähän väärillä perusteilla, usein esimerkiksi sellaisilla kuin valuutanvaihtokustannusten poistumisella. Itse saan hikan silloin, kun komission edustajat puhuvat matkustajasta, joka matkustaa Euroopan halki ja häneltä kaikki rahat menevät valuutanvaihtokuluihin. Se ei ole olennaakaan olennainen asia.

Olenainen asia Suomen elinkeinoelämän ja suomalaisen yrityselämän kannalta on, että Emu-alueesta tulee todellinen sisämarkkina-alue ja suomalaisen yrityksen markkinointi Emu-alueelle muuttuu paljon yksinkertaisemmaksi, koska meillä on aina ollut valuuttariski. Me emme omalla valuutallamme pysty myymään sillä alueella. Sen jälkeen pystymme. Meiltä poistuu valuuttariski. Se merkitsee meidän kilpailumahdollisuuksiemme parantumista. Toki se merkitsee myös ulkomaisten tai muiden Emu-maiden yritysten kilpailumahdollisuuksien parantumista Suomessa, mutta heillä on harvemmin ollut niin suurta valuuttariskiä ja täytyy muistaa nämä koerot. Meille avautuu 25 kertaa suurempi alue kuin verrattuna toiseen suuntaan, mitä heiltä avautuu Suomeen. Eli tältä näkökulmalta meille etu on suurempi, jos osaamme oikein asiamme hoitaa.

Toinen asia, joka täälläkin vähän tulee esille, joka kertoo, että näitä asioita ei ehkä ole ihan vielä sisäistetty ja ehkä hyvin luettukaan, on kysymys vaihtotaseesta. Vaihtotaseongelma poistuu täysin Emu-olosuhteissa. Suomen vaihtotaseella on yhtä paljon merkitystä kuin Lapin vaihtotaseella Suomen sisällä tänä päivänä siinä tilanteessa, että me olemme Emussa. On ehkä vähän hassua kuulla täällä tätä vaihtotasekeskustelua, koska esimerkiksi itävaltalaiset miettivät tällä hetkellä sitä, että he ovat viisaita, kun he mene-

vät vaihtotasevajeella Emuun mukaan, koska se vaihtotaseen vaje jää Emu-maiden päänsäryksi sen jälkeen. Mutta siis vaihtotasekeskustelu poistuu, koska ei ole sellaista kuin Suomen vaihtotase. Voidaan se laskea, mutta sillä ei ole valuuttapoliittista merkitystä.

Emun merkityksestä kuitenkin oma ajattelumallini lähtee siitä, että keskeisin kysymys omassa harkinnassani on kuitenkin poliittinen kysymys. Emusta ja Emu-maista tulee Euroopan uusi ydin, sanotaan mitä sanotaan, ja meille tulee kahden nopeuden Eurooppa. Niistä maista, jotka ovat Emussa mukana, tulee niitä, jotka päättävät Euroopan unionin puolesta. Tästä näkökulmasta Emu-keskustelu on minun mielestä tärkeämpi ulkopoliittinen ja jopa turvallisuuspoliittinen keskustelu kuin Nato-keskustelu konsanaan, jonka senkin mielelläni jätän muille. Itse lähdän siitä, että kun olemme olleet Euroopan reunalla, olemme aina olleet, ja kun kerrankin olemme päässeet mukaan, niin emme kai me nyt toista kertaa vapaaehtoisesti jää uudestaan ulkokehäle. Siksi meidän pitää Emuun lähteä mukaan.

Sitten tämä erm-ongelma, siinä on kysymys pitkälti Maastrichtin sopimuksesta, sen ehdoista, minkälaisia ehtoja ne ovat, miten niitä tulkitaan. Näistähän on epäselvyyksiä niin kuin tämän päivän keskustelustakin on tullut ilmi. Esimerkiksi julkisen talouden vajeongelmat, velkaantumiskriteerit, ne koskevat kaikkia Maastrichtin maita ihan samalla lailla riippumatta siitä, pyrkivätkö ne Emuun tai ei. Siellä on vähän erilaiset mekanismit olemassa.

Olenneista on meillä päättää tai tietää se, ovatko kriteerit ehdottomia vai onko niissä joustovaraa. Sanoisin sillä lailla, että kun ranskalainen sanoo, että pidetään 5 minuutin tauko, hän tarkoittaa, että pidetään 15 minuutin tauko. Kun saksalainen sanoo, että pidetään 5 minuutin tauko, niin se on 5 minuutin tauko. Meidän pitäisi nyt oikeastaan, ei lukea eri kielisiä versioita, vaan tietää, ovatko kriteerit ranskalaisia vai saksalaisia, eli onko niissä joustovaraa. Ongelmahan on meille siinä, että ermin 2-vuotiskriteeri tulee ajallisesti ensimmäisenä vastaan. Muita kriteereitä, esimerkiksi velkaantumiskriteeriä ja julkisen talouden vajekriteeriä, tarkastellaan vasta puoli vuotta sen jälkeen, kun tehdään päätöstä siitä, tuleeko Emun ensimmäinen vaihe vai ei.

Sen verran haluaisin käsitellä kahta muuta kriteeriä, tätä vajetta ja velkaantumiskriteeriä, että sielläkin meillä on suuri helpotus siitä, että työeläkejärjestelmä luetaan julkiseen sektoriin. Koska ilman työeläkejärjestelmän tässä vajekri-

teerissä yli 3 prosentin ylijäämää meillä ei olisi mitään mahdollisuutta täyttää näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa 3 prosentin vajekriteeriä. Toinen tämän velkaantumiskriteerin kannalta meidän pelastuksemme on myös se, että kun työeläkelaitoksilla, yhtiöillä on valtion obligaatioita, ne ovat sisäisiä velkoja ja ne parantavat meidän 60 prosentin tavoitekriteeriä aika monella, ehkä 6—7 prosenttiyksiköllä ja samalla lailla tekee meille sen mahdollisemmaksi. Eli siinä on sellaista joustavuutta, joka kyllä tulee jo itse sopimuksesta, mutta se on meidän pelastus.

Mikä on erm-kytkennän tilanne? Sehän tulee olemaan tämän vuoden kuumimpia kysymyksiä. Se on riskiarviointikysymys, niin kuin valtiovarainministeri Niinistö täällä oikein hyvin toi esille. Mielestäni tilanne on tällä hetkellä aika lailla riskien minimointia ja, sanoisinko, optioiden säilyttämistä Suomella kaikissa tilanteissa.

Jos katsoo erilaisia riskejä, täytyy tietenkin sanoa, että tilanne, jossa kytkedymme ermiin ja epäonnistumme siinä, on kaikkein hankalin vaihtoehto, koska se kyllä silloin sulkee meiltä Maastrichtin sopimuksen mukaisesti Emuun pääsemisen ensimmäisten joukossa, koska silloin olemme oma-aloitteisesti muuttaneet valuuttakurssiamme ja sellaista joustavuutta ei miltei taholta voi löytyä, että silloin tulkittaisiin, että olemme sen kriteerin täyttäneet. Eli erm-kytkentä täytyy tehdä silloin, kun olemme riittävän varmoja siitä, että pystymme ermissä elämään.

Toisaalta pidän aivan vääränä sitä politiikkaa, että sanoisimme, että emme halua kytkettyä ermiin. (Ed. Pekkarinen: Ei ole sellaista vaadittu!) — Luen keskustan kannanoton sillä lailla, että keskusta sanoo ... (Välihuuto) — En minä sanonut, että ei koskaan. (Eduskunnasta: Se on ranskalainen sanonta!) — Sanotaan, että keskustan puheet ovat ranskalaisia puheita. — Sillä lailla myös suljemme oven aivan niin kuin valtiovarainministeri Niinistö sanoi, ja samalla lailla suljemme kyllä myös eduskunnalta päätöksenteon mahdollisuuden.

Näin ollen tästä tulee hallitukselle tietenkin erittäin vaikea tilanne, koska painetta tulee olemaan erm-kytkennän suuntaan sekä rahamarkkinoilta, mahdollisesti Brysselistäkin päin. Meidän täytyy kuitenkin muistaa, että tämän asian ratkaisevat ne jäsenmaat, jotka tulevat Emu ensimmäiseen vaiheeseen mukaan, ei komissio, ei mikään muu. Eli meillä tarvitaan kylmää harkintaa ja vakaata politiikkaa. Uskon, että hallitus osaa tämän tehdä.

Vielä sana eduskunnan roolista. Minä en koe

tätä sillä lailla, että eduskunta päättää vain sellaiset asiat, jotka tuodaan tänne saliin päätettäväksi. Kun hallitus päättää erm-kytkennästä, kai se on parlamentaarinen hallitus, enemmistöhallitus. Jos se nauttii meidän luottamustamme sen kytkennänkin jälkeen, me olemme siitä päättäneet ja kannamme siitä myös vastuun.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Auran puheenvuoro oli monessa suhteessa mielenkiintoinen. Erinomaisen hyvänä pidän sitä, että hän hyvin kategorisesti totesi, että valuutanvaihtokulut matkailtaessa ympäri Euroopan ovat lapsellinen pohja keskusteluun: näinhän todella on. Sen sijaan se ei ole lapsellista, kun katsotaan yksittäisten suomalaisten liikepankkienkin tulonmuodostusta. Siinä valuutanvaihtokulut nettomääräisesti ovat varsin tärkeät.

Toinen asia, mihin kiinnitin hänen puheenvuorossaan huomiota, on vaihtotaseen poistuminen, sanotaanko, mittarien joukosta. Se on sinänsä ihan hyvä mittari. Kenkumainen puoli on se, että kun mittari poistuu ja kun ollaan Emu kolmannessa vaiheessa täydellisesti mukana, kalaluushan syntyy sitä kautta, että käteinen loppuu. Siinä ei ole olemassa mitään varoitusta. Missään eivät punaiset valot rupea vilkkumaan, että kohta aika loppuu. Tämä todetaan euroopalaisessa pankkikirjallisuudessa hyvin tarkoin ja varoitetaan tästä loukusta.

Mikä koskee konvergenssikriteereitä, eihän niitä täyty kahden vuoden kuluttua mikään muu valtio kuin Luxemburg. Sillä tunnetusti ei valuuttaongelmia ole.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Odottelin keskustaupparin johtajalta todella loistavaa esitystä, ja se monen mielestä saattoi ollakin, mutta minun mielestäni se oli tuollainen teoreettispohjainen puheenvuoro, jossa ei syvällisesti itse asioita käsitelty lainkaan.

Mielenkiintoista oli se, että hän näki Emussa ja ermissä vain teoreettisia positiivisia puolia. Hän ei maininnut lainkaan sitä uhkaa ja vaaraa, joka on olemassa. Hän kyllä mainitsi, että jos epäonnistumme ermissä, mutta hän ei lausunut lainkaan sitä, mitkä saattaisivat olla pohjat meidän ermissä epäonnistumisellemme. Kaikki oli positiivista.

Hänen puheenvuorossaan oli huvittavaa se, kun hän sanoi jotenkin siihen tyyliin, että kun me katsomme Suomesta muualle Eurooppaan, meil-

lä on 25-kertaisesti suuremmat mahdollisuudet, siis alueita, joiden kanssa me teemme kauppaa. Totta kai jokaisella maalla, kun katsoo omalta pohjaltaan ulospäin, on vastaavalla tavalla suhteellisesti 25 kertaa paremmat mahdollisuudet. Ei tätä voi niin ajatella. Minä en vain saa mieleeni, jokin hyvä vitsi on tällaisesta asiasta, mutta olkoon nyt, kun ei satu tulemaan mieleeni.

Mitä tulee vaihtotaseongelmaan, se oli toinen mielestäni tietyllä tavalla lapsus, kun hän totesi, että vaihtotaseongelmat katoavat. Ed. Pulliainen varsin hyvin vastasi jo hänelle tähän asiaan. Ei se vaihtotaseongelma katoa. Se vain muuttaa muotoaan, vaikka meillä olisi sama valuutta.

Tällainen teoretisointi oli kyllä aika lailla pohjatonta. Oikeastaan olen pettynyt, ed. Aura, teidän puheeseenne. Siitä huolimatta suuri arvostukseni teitä kohtaan säilyy toistaiseksi, mutta saattaa olla, että vähenee, jos ei parempaa ala kuulua.

Ed. S o i n i n v a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minustakin ed. Auran puheenvuoro toi tähän ikään kuin tuoreen ja uuden näkökohdan. Itse kiinnitin kyllä sattumalta aivan samoihin kahteen seikkaan huomiota kuin ed. Aittoniemi.

Tämä yhdentyminen näyttää Kauniaisten kaupungille olevan todella edullista, jos ajattelee, kuinka monta tuhatta kertaa enemmän se saa aluetta siitä itseensä verrattuna.

Mutta sitten oli kysymys vaihtotaseesta ja siitä, velkaantuuko kansantalous vai ei. Emu-olosuhteissa sillä ei olisi sen enempää merkitystä kuin sillä, velkaantuuko Lappi vai eikö velkaannu. Ensinnäkin sillä, velkaantuuko Lappi muulle Suomelle, on todella merkitystä Lapille. Sen lisäksi siinä on sellainen olennainen ero, että Suomi muodostaa yhden julkisen talouden alueen. Jos Lappi kovasti köyhtyy ja velkaantuu, siinä tulevat ikään kuin maan sisäiset tulonsiirrot jo automaattisesti mukaan, koska he maksavat Suomen taloudelle veroja. Mutta jos Suomi velkaantuu muulle maailmalle, siinä ei tule samantaisista takaisinkytkentää. Sen takia, totta kai, Suomen velkaantumisella senkin jälkeen, vaikka on yhteinen rahayksikkö, on merkitystä. Vaikka rahayksikkö on yhteinen, on sillä jonkin verran merkitystä, onko sitä rahaa vai eikö sitä ole.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Auran puheenvuorossa oli monia kiintoisia kohtia. Olisin reagoinut kahteen lyhyesti.

Ensinnäkin hän viittasi siihen, että lähinnä Emu-ratkaisusta tulevat hyötymään yritykset, kun luodaan yhteinen valuutta-alue ja vahvat sisämarkkinat. Valuutariskit poistuvat yrityksiltä. Hän mielestäni kuitenkin aliarvioi kansalaisille koituvia hyötyjä. Hän viittasi lähinnä valuuttavaihtoon liittyviin vaikeuksiin, mutta ehkä pikemminkin kansalaiset hyötyvät osana kansakuntaa, erityisesti kun Emu-ratkaisu tulee rauhoittamaan muun muassa valuuttaspekulaatioita Euroopan puitteissa. Tässä suhteessa kyllä näen, että Emu-hanke kokonaisuudessaan ei koske ainoastaan yrityssektoria, vaan myöskin siitä on kansakunnalle ja kansalaisille hyötyä.

Ed. Aura viittasi konvergenssikriteereihin ja vähän saman tyyppisesti kuin ministeri Alho täällä pohdiskeli, minkä takia näitä konvergenssikriteereitä ylipäättään tarvitaan. Kuten ministeri täällä totesi, niitä tarvitaan sen vuoksi, että se on Suomelle edullista. Vakaa rahanarvo, matalat korot, alhainen julkinen velka ja budjetin tasapaino epäilemättä ovat järkevää talouspolitiikkaa. Kysymys on kuitenkin viime kädessä siitä, millä kustannuksilla tämä aikaansaadaan.

Suomen esimerkki eurooppalaisessa mittakaavassa on sikäli ongelmallinen, että näyttää siltä, että huipputyöttömyys on se, mikä aikaansaa tällä hetkellä ikään kuin upeasti täytetyt lähentymiskriteerit. On selvää, että tällaisella työttömyystasolla, jolla me tällä hetkellä olemme, inflaatio on alhaalla ja korot kurissa, eikä finanssipolitiikka ole riittävän elvyttävää. Sen takia itse asiassa olen huolissani siitä, että vaikka nämä Emu-kriteerit sinänsä ovat terveen talouden ominaispiirteitä, yksin ne eivät riitä. Meidän on pakko myöskin panostaa työllisyyteen ja aikaansaada siinä kohentumista. Muussa tapauksessa itse asiassa Emun toteuttaminen vaarantuu.

Ed. T a r k k a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Aura käsitteli puheenvuorossaan laajalti ja mielenkiintoisesti konvergenssikriteerien ehdottomuutta taikka niissä olevaa joustovaraa, mutta se jäi mielestäni vähän kesken ja häneltä jäi mainitsematta tärkein näkökohta joustovaran suhteen. Se jousto syntyy siitä, että päätös kolmanteen vaiheeseen lähtijöistä on poliittinen päätös.

Kuvitellaan sellaista tilannetta, että tuota päätöstä tehtäessä Suomi täyttää kaikki kriteerit, valuutan vakaus mukaan lukien, mutta ei kuulu ermiin. Olisiko silloin todennäköistä, että päätökseksi syntyisi, että hyvä on, te näytätte täyttävän nuo kaikki ehdot, mutta kun ette kuulu er-

miin, teitä ei oteta mukaan? Tällaisessa tilanteessa tuollainen päätös on äärimmäisen epätodennäköinen. Tämän takia mielestäni ermiin täytyy suhtautua erittäin suurin varauksin, koska Suomen valuutan joutuminen turbulenssiin ermitilanteessa on todennäköisempää kuin ei-ermitilanteessa.

Tietysti on totta, että ei ole viisasta mennä ilmoittamaan, että me sitten muuten emme ermiin liity. On myös toinen vaihtoehto, joka on se, että me vain olemme liittymättä.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Aura oli oikeassa arvioidessaan sitä, että Keski-Euroopan Emu-halukkaimpien maiden, lähinnä Saksan ja Ranskan, ympärille alkaa muodostua niin sanottu ydin-EU, johon kuuluvat maat ovat muutoinkin halukkaita yhteistyönsä tiivistämiseen vaikkapa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Mutta siitä ei kuitenkaan mielestäni pidä vetää sitä johtopäätöstä, että Suomen tulee olla Emun kolmannessa vaiheessa mukana vain siksi, että pääsisimme mukaan tähän niin sanottuun ydin-EU:hun. Tällaisessa päätelyssä on mielestäni vaarana, että Emun kolmannen vaiheen jäsenyyden ratkaisu keikahtaa Suomen kannalta kansantaloudellisten hyötyjen ja haittojen punnitsemisesta yksinomaan poliittiseksi ja jopa turvallisuuspoliittiseksi ratkaisuksi. Tämä ei mielestäni kuitenkaan ole aivan oikea päättelytapa, jolla Suomen jäsenyys Emun kolmannessa vaiheessa tulee ratkaista. Vaikka Emu ei olekaan mikään valuutanvaihtokysymys — siitä olen ed. Auran kanssa samaa mieltä — sillä on kuitenkin hyvin suuria vaikutuksia kansantalouteen, ja minusta ei ole oikein ajatella niin, että vaikka me tiedämme, että meille tulee vaikeuksia, me menemme kuitenkin mukaan vain sen takia, että saamme olla mukana ydin-EU:ssa.

Tässä vaiheessa itse en vielä kykene taloudellisten perusteiden kannalla arvioimaan, onko Suomen aikanaan järkevää liittyä vai eikö ole järkevää liittyä Euroopan rahaliittoon ja sen kolmannen vaiheeseen. Minusta on Kauppakamarin puheenjohtajalta erityisen, voisi sanoa, yllättävä kanta se, että hän painottaa näin paljon poliittisia tekijöitä taloudellisten ja kansantaloudellisten tekijöiden ohitse tässä valinnassa.

Ed. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Aura osui oikeaan minusta monessa arviossaan tässä yhteydessä puhuessaan valuuta-

tanvaihtokurssin kustannuksista. Samanlainen argumentti on se, että järjestelmä tulee kalliiksi, koska joudutaan uudistamaan atk-järjestelmiä, ikään kuin niin ei muutenkin tehtäisi.

Kysymys, puhemies, ei ole tässä nyt kuitenkaan poliittisesti siitä, luotammeko hallitukseen vai ei, vaan siitä, luotammeko yleensä suomalaisen yhteiskunnan toimintakykyyn ja myös eduskuntaan, itseemme, sillä esitys ermiin kytkennästä tai Emuun menemisestä ei muuten etene ilman eduskunnan myötävaikutusta. Se ei etene, jos eduskunnan pankkivaltuusto niin katsoo. Se on tässä suhteessa huomionarvoinen asia. Sitä kannattaa tosissaan miettiä. Tässä suhteessa laki Suomen Pankista ei saa muuttaa perusasetelmaa, joka heikentäisi eduskunnan mahdollisuutta katsoa tätä asiaa.

Sanoisin myös rahapolitiikan osuuteen sillä tavoin, että rahapolitiikan operaatioissa toteutuu Emu-olosuhteissa kyllä yksi yhtenäinen rahoituksen kireys koko euroalueella tai Emu-alueella useamman rahoituksen kireyden tai korkotason sijasta nykyiseen tilanteeseen verrattuna, mutta se ei merkitse sitä, että eri euroalueen maat saattaisivat joutua maksamaan erisuuruisia korkoa omista ratkaisuksistaan, omista lainoistaan. Eri korko valuuttakurssiriskeistä poistuu, ja siksi korkoerot supistuvat. Luottoriskit tulevat aina joka tapauksessa jäämään jokaisen lainan ottavan maan haltuun.

Ed. A u r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koetan vastata lyhyesti. Ensin ed. Aitoniemelle. Matematiikka on vaikeata ja sen takia sen logiikan mukaan, jonka halusin ilmaista, yleensä pienen maan kannattaa olla mukana avautuvilla markkinoilla.

Vaihtotase ansaitsi vähän pitemmän käsitteilyn, koska täällä menevät sekaisin Suomen valtion velkaantuminen ja Suomen velkaantuminen kansakuntana. Suomen kansakuntana velkaantumisen ongelma poistuu. Toki Emu-alueella on oma vaihtotaseensa ja se on ongelma, mutta Suomi Suomeksi ei ole enää vastuussa oman valuuttansa puolustamisesta eikä sitä kautta esimerkiksi suomalaisten yritysten valuuttavelkaantumisesta, niin kuin nykyisissä oman valuutan olosuhteissa on.

Ed. Tarkalle haluaisin sanoa lyhyesti, että en voi yhtyä tuohon näkemykseen, että jos emme ole olleet ermissä mukana, mutta meillä on kuitenkin vakaa valuuttakurssi ja täytämme kaikki muut ehdot, meidät otettaisiin mukaan. Minä pidän sitä erittäin todennäköisenä, että meitä ei

oteta mukaan, eli ermiin on mentävä jossain vaiheessa, jos haluamme Emuun mukaan.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Kuten täällä on jo todettu, nyt käsiteltävänä oleva rahalaki luo lainsäädännön puolesta valmiudet liittyä Euroopan valuuttakurssijärjestelmään ermiin ja samalla se luo yhden mahdollisuuden Emu-kriteereiden täyttymiseen, koska Maastrichtin sopimuksen mukaan erm-kytkentä on mahdollisesti yksi lähestymiskriteeri mietittäessä Emuun liittymistä.

Miten ns. erm-kriteerin mahdollisuutta tulki-taan, ei ole täysin yksiselitteistä. Arviot siitä, että valuutan vakautta voitaisiin tarkastella myös ermin ulkopuolella olevien maiden osalta, antaisivat mahdollisuuden kelluttaa valuuttaa myös jatkossa eikä Suomi siitä huolimatta menettäisi mahdollisuuttaan Emuun liittymistä mietittäessä.

Nykyisin valuuttakurssin vaihteluväli ermissä on 15 prosenttia ja tuon vaihteluvälin käyttöä kokonaisuudessaan rajoittaa mielestäni kasvava riski valuuttaspekulaatioiden osalta. On selvästi näkyvissä, että taloudellisen vakauden säilyttämiseksi Euroopan unionin alueella on valuuttakurssi ermissä pidettävä hyvin pienellä vaihteluvälillä ja vakaana. Siksi liittymistä ermiin ei tule harkita nykyisen vaihteluvälin näkökohdista, vaan hyvin muuttumattoman kurssin tavoitteista.

Näin ollen keskeisimmän kysymyksen muodostaa se, miten taitavasti uutta järjestelmää Suomi ja tällä kertaa Lipposen hallitus osaa käyttää. Markan kurssin kytkeminen ermiin ja ennen kaikkea kytkennän ajankohdan määrittely vaikuttaa aivan ratkaisevasti Suomen talouspolitiikan tulevaisuuden suuntaukseen. Siten markan kytkeminen ermiin on taloudellisesti realistista vain siinä taloudellisessa tilanteessa, jossa Suomen talouden uskotaan löytäneen vakaan, pitkäjänteisen kasvun linjan ja ennen kaikkea työllisyyden selkeästi parantuneen, jolloin voimme olettaa myös korkotason säilyvän alhaisena. Silloinkaan markan kytkeminen ei ole itsetarkoituksellista eikä varmasti välttämättömyys.

Tällä hetkellä Suomen talouden tila ei täytä noita vaatimuksia. Kokonaistuotannon kasvun hiipuminen kahteen prosenttiin on hälyttävä takaisku hyvin käynnistyneelle tuotannon kasvulle. Tämä merkitsee työllisyydelle huonoja näkymiä eikä nykykeinoin ole nähtävissä mahdollisuuksia työllisyyden merkittävälle parantumiselle. Kuitenkin työllisyys on yksi Suomen talous-

politiikan avainkysymys. Nykytaso merkitsee edelleen nopeasti velkaantuvaa valtiontaloutta ja loputtomia ongelmia sosiaalipolitiikan kentässä.

Edellä olevasta johtuen on talouden vakauttamisen yhdeksi peruslähtökohdaksi otettava työllisyyden hoito. Lähestyn tätä rahalain muutosta työllisyyden näkökannalta, koska työllisyyden muutokset ovat hyvin herkkiä talouden mittareita.

Lähtökohdaksi työllisyyden parantamiseen on otettava kokonaan uudenlaiset keinot. Tällä hetkellä käynnissä olevan työelämän lainsäädännön kiristämisen kautta tapahtuva kehitys johtaa loputtomaan työttömyyskierteeseen. Erkki Tuomioja totesi Helsingin Sanomissa hyvin osuvasti: ”Työn kustannukset on runtattava alas”. Hän jatkaa edelleen ”Ellemme pysty alentamaan vähemmän tuottavan työn kustannuksia, ei työttömyyden tuntuva alasajo ole mahdollinen.”

Mielestäni työvoimakustannusten alentamisen ei tarvitse johtaa pienipalkkaisten reaalisen ansiotason alentamiseen. Pienipalkkaisten ansiotason turvaamiseen on käytettävä keinoina verotuksen ja tulonsiirtojen painopisteen muuttamista. Toisin sanoen tuloloukkutyöryhmän aloittamaa työtä tulee hallituksen jatkaa. Työntantajien työllistämiskynnyksen alentaminen tuu uuden yrittämisen kautta lisää pelivälineitä työllistämiseen ja hyödyttää siten koko kansantalouttamme.

Todellista joustoa työelämään tulee vain tarpeetonta säätelyä purkamalla. Voidaan tänä päivänä vakavasti kysyä, onko nykyinen työläinsäädäntö osittain tyhjän päällä, eriytyneenä todellisesta työelämästä. Suuret työntantajat sopivat työpaikkakohtaisesti monia työelämän asioita yhdessä työntekijäryhmien kanssa eikä heitä työläinsäädäntö merkittävästi siten häiritse eten-kään, kun heidän tuotantonsa kustannuksista yhä pienempi osa on työvoimakustannuksia. Sen sijaan pienillä työntantajilla ei ole resursseja käydä perusteellisesti läpi työläinsäädäntöä ja siksi heille olisi myönnettävä vapaus väljemmin sopia työntekijöiden kanssa työpaikkakohtaisesti yhä enemmän työaikaan ja työhön liittyvistä ehdoista. Uskon koko Euroopan joutuvan saman muutoksen eteen löytääkseen mallin, jolla se voi kilpailla muun muassa Kaukoidän markkinoita vastaan, ja se malli merkitsee todellista rakenne-muutosta työelämään.

Kun me suomalaiset olimme valmiit vapautta-maan kilpailun liittymällä Euroopan unioniin ja sitä kautta vapaakauppaan, tämä johti siihen, että yrittäjät ja maatalous joutuvat kilpailemaan

avoimessa taloudessa erilaisin ehdoin ja mahdollisuuksin kuin muissa EU-maissa. Silti emme EU:n jäsenenä ole valmiita vapauttamaan kilpailua myös työelämän lainsäädännön kautta. Tästä johtuen ei ole vaikea perustella sitä, miksi Suomeen ei synny uusia yrityksiä ja sitä kautta uusia työpaikkoja.

Toivon hyvin hartaasti, että hallitus suhtautuu vakavasti työttömyyteen etsimällä uusia ennakkoluulottomia keinoja tämän talouselämämme kaikkein eniten järkyttävän ongelman korjaamiseksi. Samoin työttömyyttä on pidettävä hyvin varteenotettavana perusteena talouselämämme kytkentöjä harkittaessa. Rahalain suomen mahdollisuuksien ratkaiseminen poliittisin perustein mahdollisen markan arvon kytkemiseksi on miltei epäisänmaallinen teko. Hallitukselle ja Suomen Pankille tulee kiistaton vastuu markan käyttämisestä talouspolitiikan välineenä.

Arvoisa rouva puhemies! Lopputulemana näen, että meillä ei ole mitään pakottavaa tarvetta nykytilanteessa kytkeä markkaamme. Paljon tärkeämpää on se, ettei spekuloida ajalla, vaan otetaan huomioon kansantaloutemme ja valtion taloudellinen tilanne, koska Emun toteutuminen Maastrichtin sopimuksen muodossa ei ole Suomen eikä mielestäni edes Euroopan etujen mukaista. Jos päätös joskus joudutaan tekemään Emuun liittymisestä, eivät päätöksenteon motiivit saa olla pelkästään poliittisia, vaan myös taloudellisia ja ennen kaikkea taloudellisia Suomen lähtökohdista nähtyinä.

Terveen ja vakaan talouspolitiikan on oltava kaikissa olosuhteissa Suomen tavoite ja perusta. Nykyisissä olosuhteissa tuota tavoitetta emme ole saavuttaneet ja siksi markan erm-kytkentä ei ole nyt ajankohtainen.

Ed. S m e d s : Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä ollaan kaikkiaan 18 pykälää käsittävään rahalakiin tekemässä muutoksia kahteen sen pykälistö. Pitkälle teknisluonteisista muutoksista huolimatta lakiesitys on periaatteellisella tasolla suuri, sillä esityksen keskeisenä tavoitteena on luoda lainsäädännölliset valmiudet osallistua eurooppalaiseen valuuttakurssijärjestelmään. Näinhän hallituksen esityksessä todetaan.

Lain laatimisessa on kiitettävällä tavalla käytetty luovuutta, jotta rahalaki puitteiltaan tyydyttäisi mahdollisimman monenlaisia tarpeita. Lakiesitys onkin varsin joustava, sillä se mahdollistaa niin markan kelluttamisen kuin sen

kiinnittämisen valittuun valuuttakurssijärjestelmään.

Nykyisen lain 3 §, jossa säädetään markan ulkoisen arvon määräytyvän Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden valuuttojen perusteella, esitetään kumottavaksi. Tältä osin itse asiassa rahalain välitön eurokytky muodollisella tasolla jopa vähenee. Lain päätavoite on kuitenkin selvä. Rahalain muuttaminen on osa Emu-projektia.

Arvoisa puhemies! On varsin ongelmallista, että hallitus on viemässä maatamme kohti Euroopan valuuttajärjestelmää osittaisratkaisulla ilman, että eduskunta on voinut lausua näkemystään itse päämäärästä. Kun edellinen eduskunta äänestyksen jälkeen hyväksyi Suomen jäsenyyden Euroopan unionissa, edellytti eduskunta yksimielisesti, että päätös mahdollisesta osallistumisesta Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen päätetään eduskunnassa hallituksen erillisen esityksen perusteella. Nyt hallitus noudattaa sammuuttujen lyhtyjen politiikkaa. Ensin rahalaki teknisenä muutoksena, sitten nopea erm-kytkentä ja loogisena jatkona ensimmäisten joukossa Emun kolmannen vaiheen toteuttamiseen, jos vielä mahdollista, yksinkertaisella säätämisjärjestyksellä. Tähänhän hallitus oikealta vasemmalta pyrkii.

Jo ennen markan mahdollista erm-kytkentää tulisi eduskunnan kuitenkin linjata oma tahtotilansa Emu-projektin suhteen. Näin siksi, että erm-kytkennästä irtautuminen ei käsittääkseni ole niin yksinkertaista kuin esimerkiksi talousvaliokunta mietinnössään antaa ymmärtää. Toisaalta virheellisen erm-kytkennän seuraukset työllisyydelle ja kansantaloudelle voivat koitua arvaamattoman suuriksi.

Yksipuolinen eroaminen erm-järjestelmästä oli mahdollista vielä myrskyävillä valuuttamarkkinoilla vuonna 1992, mutta tuskin enää jatkossa. Pikemminkin erm-järjestelmästä eroaminen tapahtuisi samalla prosessilla kuin sinne liitytäänkin: neuvotellen rahapoliittisen komitean ja EU:n jäsenmaiden valtiovarainministereiden ja keskuspankkien pääjohtajien kanssa. Näiden neuvottelujen lopputulosta on täysin mahdoton ennakoida, koska Suomen etu voi näyttää kovin pieneltä laajempien eurooppalaisten näkökulmien valossa.

Arvoisa puhemies! Näistä syistä tulen esittämään lain kolmannen käsittelyn yhteydessä toisen vastalauseen mukaista pontta, jossa eduskunta velvoittaisi hallituksen antamaan nopeassa aikataulussa tiedonannon Emun kolmannen vaiheen seurauksista. Tiedonantokeskustelussa

hallituksen ydinryhmän Emu-linja tulisi asianmukaisesti koko eduskunnan punnittavaksi.

Arvoisa puhemies! Hallitus lupaa esityksensä, ettei rahalain mahdollistamaa erm-kytkentää tehdä ennen kuin kiinnittämisen edellytysten katsotaan olevan olemassa. Edellytyksiä ei ole kuitenkaan tarkemmin määritelty hallituksen esityksessä, ei mietinnössä eikä ministerien täällä kuulluissa puheissa. Hallitus siis hakee eduskunnalta avointa valtakirjaa kiinnittämisen ajankohdan määrittämiseksi.

On ymmärrettävää, ettei eduskunta ole oikea paikka määritellä valuuttakurssin kiinnitysajankohtaa ja tasoa, mutta ymmärrettävää ei voi olla se, että hallitus ei ole valmis avoimempaan keskusteluun maamme nykyisistä edellytyksistä kiinteämpään valuuttakurssipolitiikkaan. Reaalitaloudesta nousevien edellytysten sijasta hallitus tuntuukin painottavan poliittisia argumentteja.

Takavuosina kansantalouden reaalin kilpailukyky ei ollut päättäjien keskeisenä huolena, kun D-kortti oli valttia. Sama talouden perustekijöitä vähättelevä meno tuntuu säilyvän uusisakin olosuhteissa. Jos ylisuurten devalvaatioiden huonot seuraukset näkyivät pitkällä aikavälillä todellisen kilpailukyvyn heikentymisenä, niin kiinteään valuuttakurssipolitiikan tilanteessa saman henkisen julistuspolitiikan seuraukset näkyvät paljon nopeammin ja vakavampina.

Talouden yleiset tekijät eivät puolla markan kurssin nopeaa kiinnittämistä. Talouden kasvu on hiipunut. Työllisyys ei ole lähimainkaan puoliintumisuralla eikä budjettialijäämä ole tästä johtuen supistumassa aiotulla nopeudella. Suomen Pankilla ei ole merkittävästi omia pääomia, joilla puolustaa markkaa erm-olosuhteissa. Valtiovarainministeriön kansantalousosaston hyvin tuore suhdannekatsaus on sekin varoittava. Kun budjetti rakennettiin 4,5 prosentin kokonaistuotannon kasvun varaan, on ministeriön uusi arvio tämän vuoden kasvusta nyt vain 3 prosenttia, sekin mahdollisesti hyvin optimistinen arvio. Budjetissa työttömyyden oletettiin laskevan 14,5 prosenttiin, kun nyt arvio on yli 16 prosenttia.

Edellytyksiä erm-kytkennälle ei ole olemassa. Jos hallitus kuitenkin toteuttaisi erm-kytkennän, olisi se todellista riskipolitiikkaa, suomalaista rulettia. Edellinen hallitus teki suuren virhearvion takertuessaan vahvan markan politiikkaan ilman reaalitaloudesta nousevaa tukea linjaukselleen. Tällä hallituksella olisi tilaisuus osoittaa parempaa harkintakykyä.

Arvoisa puhemies! Esitys rahalain muuttami-

sesta on myönteinen sikäli, että lakiesitys sallii joustavat, eri tilanteisiin sopivat ratkaisuvaihtoehdot. Ongelmana on sen voimakas kytky Emu-projektiin, josta eduskunta ei ole toistaiseksi lausunut omaa käsitystään. Rahalain joustavuus mahdollistaa myös väärät ja seurauksiltaan rasakat ratkaisut. Tällainen olisi nopea erm-kytkentä kapealla vaihteluvälillä.

Esitys uudeksi rahalaiksi antaa hallitukselle liikkumatilaa, mahdollisuuksia tehdä hyviä tai huonoja ratkaisuja. Itse rahalain kanssa voidaan kyllä elää ja menestyä. Hallituksen kiihkeä tavoite omasta markasta luopumiseksi ja euron käyttöön ottamiseksi on kuitenkin vaarallinen lähtöasetelma. Hallituksen tulisikin pikaisesti saat-
taa Emu-linjansa eduskunnan arvioitavaksi esimerkiksi tiedonannon muodossa, kuten allekirjoittanut ja ed. Salo ovat talousvaliokunnan toisessa vastalauseessa edellyttäneet.

Ed. M. Korhonen: Arvoisa puhemies! Käytän ensin pikkuisen ihmettelevän vastauspuheenvuoron ed. Komille. Edellä ed. Smeds piti erittäin tärkeänä vaihteluvälin ongelmatiikkaa, jos se on kapeampi kuin plus miinus 15. Ymmärtäkseni ed. Komi taas piti ongelmana, jos se on plus miinus 15, joten yhtä epäjohtonmukaista analyysia näyttää keskustalla olevan kuin koko lakiesitykseen suhtautumisessa. En ymmärrä oikeastaan sitä logiikkaa, että korostetaan sitä, että eduskunnan pitää säilyttää vaikutusmahdollisuutensa markan ulkoisesta arvosta päätettäessä. Kun valiokunta tekee mietinnössä nimenomaan näin ja korostaa sitä roolia, joka on pankkivaltuutetuilla, Suomen Pankilla ja valtioneuvostolla, niin se ei käykään. Eihän kaikkea tarvitse välttämättä ymmärtääkään.

Ed. Komi viittasi paljon puhuttuihin joustoihin. On mielenkiintoinen näkökulma sinänsä, että ne koetaan lähinnä pk-yrityksissä ongelmaksi. On tultu siihen johtopäätökseen, etteivät ne enää olekaan ongelma suuryrityksissä. Herää sellainen mielenkiintoinen kysymys, missä vaiheessa huomataan myös se, että sopimuksen tulkintaetuoikeudesta voitaisiin joskus puhua jotta-kin ja miettiä sitä niin päin, että joustettaisiin joskus edes työntekijän suuntaan ja annettaisiin sopimuksien tulkintaetuoikeus sinne. Se olisi minusta sellaista joustamista, mitä yhteiskunta tällä hetkellä kaipaisi, ja olen valmis välittömästi siihen keskusteluun.

Arvoisa puhemies! Itse lakiesitykseen. Lakiesityksen ajatuksena on se, että valuuttakurssijärjestelmää ei enää määritellä rahalaissa, vaan

laki määritteli vain sen, kuinka päätökset tehdään. Siitä kai kaikki ovat olleet yksimielisiä. Lain hyväksymisen jälkeen markka voisi jatkaa kelluntaa tai se voidaan liittää Euroopan valuuttakurssijärjestelmään tai johonkin muuhun järjestelmään. Kun kellunnan vaihtoehtona näillä näkymin voisi olla vain Euroopan valuuttakurssijärjestelmä, on selvää, että erm nousee keskustelussa keskeiseen osaan ja hallitsee tätä keskustelua.

Tässä yhteydessä on hyvä palata sen verran ajassa taaksepäin, että saadaan pitemmän aikavälin näkökulmaa myös siihen, miten markan suhdetta toisten maiden valuuttoihin on säädelty aiemmin ja miten sitä ehkä tulisi säädellä. On syytä pohtia perusteellisesti sitä vaihtoehtoa, voiko historiallinen valuuttakurssipolitiikka toimia edelleen ja myös tulevaisuudessa. Onko devalvaatioilla päällystetty tie kuljettu loppuun, vai onko sillä nyt ja tässä sekä tulevaisuudessa mahdollisuuksia, joiden kautta voisi edetä? Perusteiltaan palataan lähtörutuun, jossa kysymys on kaiken kaikkiaan devalvaation käyttämisestä talouspolitiikan välineenä.

Suomella on pitkä devalvaatiotie takanaan. Kilpailukykyä on korjattu devalvoimalla, ja tämä malli on toiminut aivan kohtuullisesti 80-luvun loppuun saakka, mutta sen jälkeen onkin tultu aivan uudenlaisiin ongelmiin. Devalvaatio aikana, jolloin ulkomainen velka on sitä, mitä se Suomella tällä hetkellä on, on kyllä tälläkin hetkellä joillekin mannaa, mutta kansantaloudelle ja työttömyydelle se on tällä hetkellä myrkkyä. Pelkästään se, että valuutan heikkeneminen yhdellä prosentilla nostaa ulkomaisen velan määrää lähes 2 miljardia markkaa, on erittäin huomionarvoinen seikka. Samalla, kun se väistämättä johtaa korkotason nousuun, reaalikorkojen kasvamiseen ja edelleen luultavasti korkojen rajuihin heilahteluihin, voi kysyä perustellusti onko se järkevää talouspolitiikkaa ja pitäisikö näin edetä. Varmaan myös tälle mallille löytyy kannattajansa ja varmaan myös ne, jotka hyötyvät siitä, niin kuin löytyi myös silloin tälle mallille kannattajansa kun Aho ajoi tätä mallia ja tätä talouspolitiikkaa. Onnettomuudeksi se ajoi pk-sektorin täysin kuralle ja kotimarkkinat totaaliseen romahdukseen. (Ed. Aittoniemi: Uskotteko te itse puheisiinne?)

Muistamme varmaan kaikki sen ja erittäin hyvin sen muistaa ainakin ed. Aittoniemi, että kun Ahon hallitus aloitti työnsä, se esitti markan yksipuolista kiinnittämistä Euroopan unionin laskennalliseen valuuttayksikköön ecuun. Jos oi-

kein muistan, niin silloin myös kristillinen liitto oli hallituksessa ja täysin rinnoin mukana tässä kytkennässä. Ministerinä taisi toimia silloin ed. Kankaanniemi. (Ed. Kankaanniemi: Kyllä niin on!) Päätös oli monessa suhteessa täysin onneton ja perusteeton. Ensinnäkin markan kurssi oli täysin yliarvostettu, joten kiinnitys tehtiin suhdannekehityksen näkökulmasta täysin virheelliseen aikaan ja lamaa syventävällä kurssilla. (Ed. Kankaanniemi: Yhdymme siihen!) No, päätös ei kestänyt kuin muutaman hetken, mutta ehtipä hän siinä muutamassa hetkessä muutama kotimarkkinayritys vahingokseen ottaa ulkomaista lainaa luottaessaan hallituksen vakuutteluihin siitä, että kurssi pitää eikä muutoksia siihen tule. (Ed. Kallis: Kadumme syvästi!) Arvostelimme yksipuolista kiinnittämistä silloin erittäin perustellusti ja näin jälkikäteen aivan oikein.

Yksipuolinen sitominen yliarvostetulla kurssilla ei siis kestänyt. Markka devalvoitui ja se laskettiin kellumaankin. Keskustan vastalauseessa todetaan nyt: "Epäonnistunut erm-kytkentä aiheuttaisi arvaamatonta vahinkoa Suomen kansantaloudelle ja työllisyydelle sekä suomalaiselle rahoitusjärjestelmälle."

Kun tätä lausetta pohtii, on vaikea olla sitä yhdistämättä Ahon hallituksen ecukytkentään. Harmittaako toisissa oloissa tehty ecumenaus vieläkin keskustaa niin, että sen edustajat nyt ovat jättäneet talousvaliokunnan mietintöön vastalauseen Euroopan valuuttakurssijärjestelmästä? Heidän mukaansa kytkentä ei olisi nyt otollinen. Heiltä näyttää jääneen vain havaitsematta se, että sittemmin maailma on muuttunut ja varsinkin markan arvon vakauteen ja vakauden uskottavuuteen nähden tilanne on muuttunut olennaisesti. Budjettikehys, tuloratkaisu, vaihtotase, inflaatio, kannattavuus ja kilpailukyky ovat nyt täysin eri asennossa kuin Ahon hallituksen alkutaipaleella. Paljon sitkeämmäksi on tosin osoittautunut Ahon hallituksen luoman puolen miljoonan työttömän armeijan pienentäminen edes jonkinlaanlaisiin kohtuomittoihin.

Hyvät edustajat! On ehkä paikallaan tarkastella Euroopan valuuttakurssimekanismia siitä näkökulmasta, mitä se mahdollisesti kertoo talouspolitiikasta. Tällä hetkellä tilanne on se, että Suomi voi halutessaan siirtää Maastrichtissa sovitussa aikataulussa talous- ja rahaliitto Emun kolmanteen vaiheeseen. Kun tämä mahdollisuus on olemassa ja kun muutkaan talouden tosiasiat eivät horjuta Suomen uskottavuutta, meillä korkotaso on laskenut lähelle Saksan korkotasoa. Jos sen sijaan olisi julistettu, niin kuin ed. Aitto-

niemi olisi halunnut, että Suomi ei missään tapauksessa liity Talous- ja rahaliittoon, julistus todennäköisesti olisi tulkittu ilmoitukseksi siitä, että Suomi ei ole sillä tiellä, vaan on edelleen velkaantumisen tiellä, ja se ilmoitus olisi näkynyt koroissa ja heijastunut edelleen kielteisesti työllisyyteen.

Lähentymisperusteisiin kuuluu alun perin myös jäsenyys Euroopan valuuttakurssimekanismissa. Meillä ei kuitenkaan ole varmuutta siitä, onko erm edelleenkin ehdoton edellytys Talous- ja rahaliiton jäsenyydelle. Kysymys Euroopan valuuttakurssimekanismista on sikäli ongelmallinen, että tietoinen jättäytyminen sen ulkopuolelle saatettaisiin jälleen tulkita haluiksi jättäytyä Talous- ja rahaliiton ulkopuolelle ja siten aluksi valita voimakas ja kestäväntön velkaantuminen. Ermiin liittyminen taas täyttäisi muodollisesti kriteerit.

Euroopan valuuttakurssimekanismiin liittymisen eduista ja haitoista ei asiantuntijoilta tahdo saada yksiselitteistä ja yksikäsitteistä vastausta. Valmiit vastaukset tuntuvatkin olevan vain niillä, jotka asiantuntijoita eivät ole.

Jotkut talousasiantuntijat tuntevat arvioivan, että valuuttakurssimekanismiin liittyminen ei tuo mitään muutosta. Kelluvanakin markka on ollut huomattavan vakaa ja ermin sallima vaihteluväli riittäisi hyvin tilapäisiin ongelmiin. Heidän mukaansa ei myöskään ole paineita, jotka tekisivät tästä valuuttakurssimekanismista pakkopaidan. Näin ajatteleville asiantuntijoille erm on periaatteessa riskitön valinta, riskitön vaihtoehto, joka pitää voimassa mahdollisuuden Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen sitomatta kuitenkaan Suomea tässä vaiheessa pitempään.

Nämä asiantuntijat tuovat lisäksi usein esille sen, että kelluvaan kurssiin itse asiassa sisältyy ajatus takaportin varaamisesta vientiyritysten kilpailukyyn kohentamiselle devalvaatiolla. Jos muut maat ovat erm-kytkennällä periaatteessa sulkeneet tämän vaihtoehdon, johtaa näin ymmärretty kelluttaminen riskilisan sisällyttämiseen korkoihin.

Toiset asiantuntijat pelkäävät Euroopan valuuttakurssimekanismiin liittyvän myös riskejä. Markan tiukka puolustaminen valuuttakeinotellua vastaan pakottaisi turvautumaan korkeisiin korkoihin, mistä olisi haittaa työllisyydelle. Keinottelu-uhkan lisäksi erm-kytkennän lykkäämistä perustelisi myös talouskehityksen hidastuminen ja siihen liittyvä työttömyyden hidas aleneminen. He ovat myös taipuvaisia arvioimaan, että lopultakaan erm-kytkentä ei ole ehdoton

kriteeri, koska muistakin kriteereistä on todennäköisesti pakko joustaa. Tällöin jäljelle jäisi vain se, minkälaisen signaalin erm-kytkentä tai siitä pidättäytyminen antaisi.

Selvää on, että päätöstä tehdessään hallitus joutuu punnitsemaan myös Ruotsin ratkaisun vaikutuksia erittäin tarkkaan. Markan liittymisen Euroopan valuuttajärjestelmään kruunun jäädessä kellumaan ei olisi kaikkein helpoimpia, saati sitten mukavampia tilanteita. Myös dollarin kehitys suhteessa eurovaluuttoihin saattaa tai saattaisi tuottaa ongelmia.

Kaiken kaikkiaan olemme erittäin monimutkaisella, uudella tavalla uudenlaisen tilanteen edessä, emme pelkästään valtiontalouden näkökulmasta, vaan koko rahoitusjärjestelmien osalta. Nyt on teollisuudenkin kilpailukyky monesta muuttujasta kiinni. Luottaminen devalvaatioiden apuun on jo mennyttä, ja se aika tuskin enää palaa. Nyt eivät riitä enää puheet, monesti aivan perusteettomat puheet palkkojen joustoista. Nyt on panostettava yritysten vakavaraisuuteen, rahoitusrakenteisiin ja muuhun tehokkuuden parantamiseen. Lopputulos on, halusimme tai emme, että EU-jäsenyyden myötä — todennäköisesti näin olisi, vaikka olisimme ulkonakin — elämme ja olemme toimintaympäristössä, jossa oma kansallinen päätäntävalta on rajoittunutta joiltakin osin.

Arvoisa puhemies! Suomen suhde ulkoiseen ympäristöön on pääomaliikkeiden vapauttamisen myötä oleellisesti muuttunut. Talouspolitiikan päätöksiä ei enää tehdä kansallisessa umpiossa. Siksi ei olisi viisasta julistaa tällä hetkellä "ei koskaan". Kun päätöksen aika on ja kun se aika tulee, on ermin hyötyjä ja haittoja ja mahdollisuuksia punnittava erittäin tarkasti ja harkiten. Hallituksen esitys on syytä hyväksyä tästä johtuen sellaisena, mitä se valiokunnan mietinnössä on. Jos ponsia lisätään tähän päätökseen, niiden vaikutus on erittäin epävarma, ja erittäin monimutkainen on myös päätöksen tekojärjestelmä miettiä ponsien muodossa, mikä on ponsien kannalta viisasta huomenna, kun tänään päätöksiä tehdään. Siksi me lähemme siitä, että rahalain muutosesitys hyväksytään pääsääntöisesti sellaisena, minkä valio-kunta on esittänyt.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Korhosella on hyvin lyhyt talouspoliittinen muisti, koska hän muistaa vain Ahon tekemiset eikä muista edellisen hallituksen tekemisiä, joista kellutus päätös lähti liikkeelle.

Nyt tuntuu aika ihmeelliseltä, että vasemmistoliiton kansanedustaja vaatii kilpailukykyä palkkajousten ja tehokkuuden hakemisen kautta sen sijaan, että voitaisiin tässä vaiheessa vielä käyttää valuuttakurssipolitiikan suomaa mahdollisuutta, joka tähän asti on ollut työmiehen edun mukaista. Mutta näin maailma muuttuu, ja vasemmistoliittokin on valmis Emun tiukkaan ratkaisuun, jossa kreikkalaisten kanssa aletaan yhdessä työnteekoon kilpaa eri elinkustannustasolla samalla palkkatasolla. Katsotaan sitten, kuinka loppunäytelmässä käy.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En muista, miten ed. Korhonen ecukytkenässä päätti, oliko puolesta vai vastaan, ehkä hän siihen myöhemmin antaa vastauksen.

Vaikka huusinkin, että kadumme syvästi ecukytkentää, haluan kuitenkin ed. Korhoselle todeta, että kyllä ecukytkentä olisi myös saattanut onnistua. Ed. Korhonen muistaa varmasti, että siihen aikaan puhuttiin hyvin paljon sisäisestä devalvaatiosta, eli jos olisimme onnistuneet kokonaisratkaisussa, yhteiskuntasopimuksessa, mitä oltiin hakemassa, Suomen markka olisi tänä päivänä erittäin vahva. Muistan varsin hyvin, kun eräs ammattiyhdistyksen johtaja totesi, että kaadumme kalkkiviivoilla, oli niin lähellä, että olisimme päässeet maaliin. Jos sopimus olisi silloin syntynyt, olisimme saattaneet päästä maaliin ja Suomen markka olisi tänä päivänä Euroopan vahvimpia valuuttoja. Mutta epäonnistuimme. Se tuli erittäin paljon maksamaan tälle yhteiskunnalle, aivan niin kuin ed. Korhonen toteisi.

Nyt pelkäämme, että vähän samanlaista saattaisi tapahtua tänä päivänä. Katsomme, että Suomi ei ole niin kypsä ja vahva, että kestäisimme mahdolliset paineet, jotka saattaisivat syntyä ja jopa todennäköisesti syntyisivät, kun markka kytkettäisiin ermiin.

Olen aikaisemmin todennut, että ei kristillinen liitto koskaan sano "ei koskaan". Tietenkin silloin, kun aika on kypsä, olemme valmiit sellaiseen päätökseen.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Salolle. Ed. Salo kuunteli erittäin huonosti puheeni tai sitten ei ymmärtänyt, mitä sanoin. Sanatarkasti lainaten sanoin puheessani, että "nyt eivät riitä enää puheet, monesti aivan perusteettomat puheet palkkojen joustoista. Nyt on panostettava yritysten vakavaraisuuteen, rahoitusrakenteisiin ja muu-

hun tehokkuuden parantamiseen". Erittäin hankalaa, jos ymmärtää tämän täysin päinvastoin kuin mitä puhuin. Toisin sanoen, jos sen kääntää niin, puhuin nimenomaan, että nyt pitäisi lopettaa puheet palkkojen joustamisesta monesta eri syystä ja puuttua olennaisimpiin asioihin.

Ed. Kalliksen ja ed. Salon esille ottamaan ecukytkentään, pitää erittäin hyvä muisti olla, että vielä Holkerin hallituksen syyksi panee ecukytkenän yksipuolisuena. (Ed. Kallis: Miten edustaja äänesti silloin?) Sitä ei varmaankaan voi tehdä. — Oman äänestykseni voin sanoa. Jos en ihan väärin muista, niin taisinpa tehdä sen esityksen, että ecukytkentää ei tehdä. Hyvin todennäköisesti äänestin esitykseni puolesta. En ole ihan sataprosenttisen varma, mutta se voidaan tietenkin tarkistaa.

Kyllähän se näin on, ed. Kallis, että "olisi saattanut onnistua" on erittäin hyvä ilmaisu, mutta se on vähän niin kuin jääkiekossakin, että ei ohiammuttuja laukauksia lasketa maaleiksi. Se on pienoinen ongelma. On monta kertaa tilanne, että kun mahdollisuuksia on käytettävissä, pitää yrittää hakea kaikista viisaimmat ratkaisut. Varmaankaan viisain ratkaisu tässä vaiheessa ei ole se, mitä kristillinen eduskuntaryhmä esittää, että hallitus antaisi tiedonannon muodossa ennen erm-kytkentää tiedon siitä, että erm-kytkentä tullessaan suorittamaan. Sillä mahtaisi olla erittäin kallis hinta yhteiskunnalle.

Ed. A i t t o n i e m i: Rouva puhemies! Ed. Martti Korhonen muisteli vanhoja. Tulee mieleen se, että koskahan muu eduskunta sen verran hermostuu ja lähtee niin ala-arvoiseen työhön, että lähtee etsiskelemään eduskunnan puhearkistoista vasemmistoliiton puheenvuoroja viimeisten vuosien ajalta. Se olisi aika tavalla mielenkiintoista, jopa härskiä siterattavaa. No, tuskin tässä talossa kukaan sitä viitsii tehdä. Tämähän on oma ympäristönsä, täällä puhutaan niitä näitä, niin kuin minäkin tässä aloittelen.

Rouva puhemies! Kun ed. M. Korhonen puhui ecukytkenästä, niin se on aina silloin tällöin pulpahtanut esille. Mielestäni ecukytkenällä oli vähän samanlainen tarkoitus kuin hiukan laajemmassa mittakaavassa sittemmin sillä, että eduskunta takasi suomalaisten pankkien toiminnan. Toisin sanoen markan kytkemisellä ecuun haluttiin vakuuttaa ulkopuolisille sitä, että Suomi hoitaa asiansa, Suomi hyvin nopeassa aika-tilauksessa tervehdyttää taloutensa jne. Näkemykseni mukaan tarkoitus oli aikanaan se. Vasemmistoliitto kyllä vastusti sitä ed. Esko Seppäsen

johdolla, mutta se johtui siitä, että vasemmisto-liittohan vastusti kaikkea siihen aikaan, se ei suostunut mihinkään. Nykyisin se ei vastusta mitään, se suostuu kaikkeen, mitä ehdotetaan, ei ole vähäisintäkään kritiikkiä.

Sen verran voin omaa häntääni nostaa ja voidaan katsoa eduskunnan pöytäkirjoista, että ainoa tässä salissa, joka ehdotti ecuratkaisun yhteydessä, että markka pitäisi sen yhteydessä devalvoida, oli Sulo Aittoniemi, silloinen SMP:n kansanedustaja. Minäkin puhuin vain muutamasta prosentista, joka oli, totta kai, koska tuollainen 12,3 prosenttia oli auttamatta liian vähän, liian vähän minunkin ehdotukseni. Minä kuitenkin vaistosin, että näin pitäisi tehdä, mutta taloudellinen ajattelukykyäni ei riittänyt arvioimaan sitä, kuinka paljon pitäisi devalvoida.

Tämä ecukytkenä sittemmin ei merkinnyt yhtään mitään. Se oli kuin tuuleen puhallettu pilvi. Sehän väistyi sitten devalvaation ja kellutuksen edestä. Sillä ei ollut oikeastaan muuta kuin symbolinen merkitys, jollaiseksi se oli tarkoitettu, mutta jossa pahasti, totta kai, epäonnistuttiin.

Minä olen tänä iltana muutamia sanoja lausunut raadollisuudesta poliittisessa päätöksenteossa. Hiukan haluaisin kiinnittää siihen huomiota. Varmasti muistavat erityisesti vasemmistoliossa ed. Martti Korhonen ja monet muutkin, kun Suomea väännettiin Euroopan unionin jäseneksi, että meillä oltiin ehdottoman varmoja siitä, että me emme missään vaiheessa mene myymään itsenäisyyttämme, suvereeniuttamme, jonka yhtenä osana on oma raha. Itku kurkussa ja silmät kosteina vakuutettiin, että markasta pidetään ikuisesti kiinni, oma raha on itsenäisen valtakunnan symboli. Näin silloin sanottiin, eikä siitä ole kuin, mitähän siitä lieenee, puolitoista vuotta, ei tässä oikein osaa laskeakaan.

Ei kukaan tässä vaiheessa puhu siitä, että meidän pitäisi säilyttää oma rahamme, oma pankki-järjestelmämme. Lähes kaikki ovat sitä mieltä, että Emuun ilman muuta mennään tulevaisuudessa, mikä merkitsee oman markan, oman rahan menettämistä. Keskusta on ainoa, joka esittää, että ei sinne pidä mennä helvetin esikartanon eli ermin kautta vaan mennään sieltä sivusta, ei liitytä ermiin lainkaan. Sikäli kuin minä olen tässä kuullut, ei keskustakaan Emua vastusta vaan ehkä sitten välttämättömänä pahana näkee, että sinne joskus mennään. (Ed. Vähänäkin välihuuto)

Näin raadollisesti on, ed. Vähänäkki, maailma muuttunut. Puolitoista vuotta sitten vielä sil-

mät kosteina vakuutettiin, että omaa markkaa ei koskaan luovuteta. Yhtään kritiikin sanaa ei ole kuulunut tästä salista tähän suuntaan: Mihin menet, itsenäinen Suomi, kun myyt omat päätöksentekosi, lainsäädäntövaltasi ja tuomiovaltasi, joka, niin kuin ed. Vähänäkki tietää, on jo mennyt 40-prosenttisesti meidän lainsäädäntövaltamme ja lisää on menossa? Nyt menee omat rahat ja muut, mutta kukaan ei välitä mitään. Näin me maallistumme ja raadollistumme. Minäkin tämä eduskunta onkaan kahden ja puolen vuoden kuluttua! Se on valmis myymään vaikka oman äitinsä näillä markkinoilla. Tällainen tämä kehitys on. Eikö ole totta, ed. Kuosmanen? (Ed. Kuosmanen: Kyllä!) — Kyllä, ed. Kuosmanen myöntää näin olevan. Minä ed. Kuosmanen poliittisia näkemyksiä hyvin suuresti arvostan.

Mitä tulee Euroopan unionin päätöksentekoon, jonka yhdestä osa-alueesta me keskustellemme, siellähän tehdään päätöksentekoa ja edetään monella linjalla: rahapolitiikka, talouspolitiikka, maatalouspolitiikka, turvallisuuspolitiikka, ulkopoliitiikka, osaksi yhteinen ulkopoliitiikka, kaikkia tällaisia päätöksenteon haaroja, joita viedään Euroopan unionissa eteenpäin. Niillä on jokaisella oma nimensä, mutta jokainen päätöksentekohaara niin kuin tämäkin nyt, kun puhutaan Rahaunionia koskevista päätöksistä, on poliittista päätöksentekoa, joiden kaikkien näiden kanavien, seitsemän, kahdeksan, kymmenen eri kanavaa, joissa ovat maatalouspolitiikka, turvallisuuspolitiikka, ulkopoliitiikka, talouspolitiikka, niiden yhteisenä tarkoituksena (Ed. Pulli-aisen välihuuto) ed. Pulliainen, kun ne eräänä päivänä pääsevät peräinsä, niin kuin mikä se oli sellainen litta, mitä leikittiin lapsena ja lyötiin seinään käsi, oli niin kuin turvassa, on, että silloin ollaan saksalaisten tavoitteessa eli liittovaltiossa, jonka saksalaiset koppaavat sitten loppujen lopuksi Suur-Saksaksi eräänä päivänä, eikä kukaan ollenkaan ihmettelekään. Ei silloin puhutakaan enää siitä mitään, että markka on mennyt Suomesta. Silloin on mennyt kaikki, muttei kukaan ihmettelekään. Pääasia on, että saadaan olla Saksan valtiopäivillä, täältäkin Lapista pari edustajaa saa olla mukana. Tällaista se on.

Ed. Kankaanniemenikin siellä hymyilee, mutta tiedätte varmasti, että tämä on suunta. Tähtäys on liittovaltio, ja sen taustalla on, että suuri Saksa ottaa ilman aseita kilahdusta sen, mitä se on kaksi kertaa aseilla yrittänyt. Siinä on systeemi.

Rouva puhemies! Minä palaan jälleen rahapolitiikkaan. Rahapolitiikassa keskustelussa ja

päätöksessä — ermit ja Emut — on kuitenkin aivan erityinen ulottuvuutensa. (Ed. Pulliainen välihuuto) En kuullut, mitä ed. Pulliainen siellä, kun vähän sekavasti puhui, lausui, että olisin vastannut. Siitähän voidaan sitten keskustella myöhemmässä vaiheessa.

Keskustelussa, rahalain päätöksenteossa ja siinä, mitä sillä tarkoitetaan, liittymisessä ermiin ja sen kautta Emuun — se on Emun tietynlainen esikoulu, kun siellä hyvin pärjätään, päästään oikein varsinaiselle luokalle sen jälkeen — rahapolitiikassa on kysymys siitä, että kun me olemme tällä hetkellä taloudellisesti niin huonossa jamassa kuin olemme, jatkuvasti velkaannumme, me olemme siis tietyllä tavalla kurjuuteen sidottuja. Koko ajan menee huonommin. Ahon hallituksen aikana pikkuisen päästiin nousuun jo loppuajana, mutta tämä hallitus on vienyt lopullisesti syöksyyn, ja herra paratkoon, Pieksämäen kansanedustaja, missä ollaan, jos tämä hallitus saa vuoteen 99 asioita jatkaa.

Nyt minä sanon näin, että kun mennään Euroopan rahaunioniin ja nimenomaan ermiin, joka sitoo meidän valuutapolitiittiset päätöksemme myöhemmin Emuun, me tietyllä tavalla balsamoimme kurjuuden, joka meillä on tällä hetkellä. Meillä ei ole mitään mahdollisuutta enää sen paremmin työllisyyspoliittiseen kuin talouspoliittiseenkaan nousuun. Me balsamoimme sen niin kuin laskettaisiin sumutetta hiuksiin, kun on vedetty kampaukset, siihen vedetään kiinne päälle. Se jäätyy siihen ja pysyy siinä. — Aivan oikein, herra Pieksämäen kansanedustaja siellä omia hiuksiaan silitteli ja aivan oikein ymmärsi.

Tästä on meillä kysymys. Jos me menemme ermiin ja Euroopan rahaunioniin, tilanne on se, että meillä ei ole mitään mahdollisuuksia tulevaisuudessa, jos meillä tulee häiriöitä, talouspoliittisia, tuotantopoliittisia häiriöitä, me emme pysty niitä millään korjaamaan, koska emme pysty devalvoimaan. Silloin ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin kävellä Lauri Ihalaisen puheille ja sanoa: ”Sopiko, Late, että pannaan 25 prosenttia palkoista pois? Muuten me emme pysty kilpailemaan Euroopan markkinoilla tai muualla.” Mitä arvellette Ihalaisen siihen asiaan sanovan, kun vuonna 91 Sorsan paperi, joka tarkoitti kai lähinnä nollaratkaisua, ehkä hiukan miinuksen puolelle, tiesi varmasti jo yleislakkouhkaa, ei olenkaan kuviteltukaan sitä hyväksyttävän? Jos joudutaan 25 prosenttia, kun devalvoida ei voida, laskemaan kantohinnoista ja työpalkoista, jotta pystytään kilpailemaan, mitä arvellette Iha-

laisen sanovan? Mutta pakko on, ei auta sisällissotakaan siinä vaiheessa.

Kun olemme menneet lyömään kätemme siihen tahnaan kuin olemme lyöneet, pakko on jostakin kilpailukyky ottaa, kun emme pysty devalvoimaan emmekä pysty, niin kuin ed. Kanerva sanoi, hoitamaan asioita finanssipoliittisilla toimenpiteillä. Mitä köyhät finanssipoliittisilla toimenpiteillä korjaavat asioita? Ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin sisäinen devalvaatio. Se merkitsee köyhyyden balsamointia tähän maahan ja yhä alaspäin syöksyvää taloutta. Näin on asia. Mutta mitä sillä paljon merkitystä on, kun tämän seurauksena muutaman vuoden kulluttua tästä olemme Euroopan liittovaltion jäseniä ja myöhemmin Saksan kansalaisia?

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täytyy sanoa, että ed. Aittoniemi hallitsee retoriikan mutta ei erittäin perusteellisesti ole tutustunut talouspolitiikkaan. Vanhat lääkkeet: setelirahoitus ja devalvaatio. Ne olivat viime kauden vastauksia riippuen vähän ajankohdasta, ja samat vastaukset ovat nyt. Nyt vain on toisin päin: devalvaatio ja setelirahoitus. Pannaan masinaan lisää liikettä, niin alkaa seteleitä tulla.

Eihän ongelma tällä hetkellä ole, ed. Aittoniemi, siinä että bruttokansantuote ei kasva. Sehän kasvaa. Sen jälkeen tullaan tietenkin niihin perusongelmiin, miten sitä yhteiskunnan sisällä jaetaan. Se on toinen kysymys, joka on myös mietittävä tulevaisuudessa ehkä tarkemmin kuin tällä hetkellä.

Mutta olennaistahan, ed. Aittoniemi, teidän omassa käytöksessänne on se, että te olette viimeisen loikkauksen jälkeen sen puolueen jäsen, joka johti Suomen Emu-tielle ja johti Suomen erm-tielle. Te olitte tekemässä kolmiloikan jälkeen niitä ratkaisuja, jotka ovat johtaneet siihen, että olemme nyt tällä hetkellä tilanteessa, jossa vaihtoehdot ovat kohtuullisen vähäisiä. Niistä vähistä vaihtoehdoista pitää yrittää valita parhaat vaihtoehdot ja yrittää löytää sellainen talouspoliittinen linja, joka on aivan toisenlainen kuin oli edellisen Ahon hallituksen linja. Siellä työllisyys uhrattiin Emulle, uhrattiin talouspolitiikalle, joka oli erittäin kovaa snellmanilaista talouspolitiikkaa, jossa työllisyydellä ei ollut mitään arvoa. Työttömiä tehtiin tietoisilla päätöksillä. Te olitte mukana niitä päätöksiä tekemässä sen jälkeen, kun tämän hypyn suorittite oppositiosta hallitukseen. Teillä pitäisi olla jonkinlainen vastuu myös niistä päätöksistä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä en ollut loikkari, minä olin paluumuuttaja, voisi sanoa. Paluumuuttajilla on erikoisedut!

Mitä tulee teidän puheeseen, että kansantuote kasvaa, on se uskomatonta, että kansantuote koko ajan kasvaa ja siitä huolimatta 50 miljardia markkaa otetaan joka vuosi velkaa ja työttömyys sen kuin kasvaa todellisuudessa, jos otetaan kouluista pois ne ihmiset, jotka sinne on työvoimapolitiisilla toimenpiteillä laitettu. Eihän teidän aikananne ole työttömyys vähentynyt. Edellisen kerran työttömyys väheni todellisuudessa Ahon hallituksen loppuaikoina ja hallituksen vaihdon aikaan. Sen jälkeen te olette hokuspokkus-konsteilla saaneet työttömiä työmarkkinakoulutukseen, mutta katsotaan nyt, mitä tulee sieltä takaisin kesän tullessa, miltä työvoimatilastot näyttävät. En minä siitä iloitse. Surullinenhan minä toki tästä asiasta olen!

Mutta tilanne on vain, ed. M. Korhonen, sillä tavalla, että jos ei voida devalvoida häiriöiden tullessa, jokin toinen keino täytyy olla. Ei ole mitään muuta, joko ulkoinen devalvaatio tai sisäinen devalvaatio. Sisäinen devalvaatio on sitä, että otetaan palkoista pois tietty määrä. Jompikumpi on olemassa. Parempi sittenkin on devalvaatio, koska kansalaissodan aiheuttaa 25 prosentin palkkojen alennus, joka olisi vastapaino.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On joitakin asioita, jotka ovat selvästi mitattavissa, ja minusta niistä keskustelun käyminen ja inttäminen on tietysti aika hedelmätöntä. Ed. Aittoniemeltä nyt näyttää ainakin jääneen huomaamatta se, että todellakin Suomessa talouden kasvu, vaikka se on ollut hitaampaa kuin vielä vuosi sitten luultiin, edelleenkin on ihan Euroopan kärkitasoa. (Ed. Aittoniemi: Missä se näkyy?) — Se on maailman kärkitasoa. Se näkyy siinä, että meidän taloutemme on huomattavasti vakautunut sen jälkeen. Meidän julkisen sektorin velanottomme on taantumassa, ja meillä kaikella tavalla talouden vakautta mittaavat arvot ovat parantuneet. Muun muassa meidän korkotasomme on alentunut huomattavasti koko syksyn ja talven ajan, jolloin korkoja on pystytty laskemaan niin, että Suomen sekä pitkät että lyhyet korot ovat erittäin lähellä Saksan korkoja, mitä voidaan pitää todellisena saavutuksena. Nyt on nähty merkkejä siitä, että myös kotimarkkinasektorille olisi syntymässä kaivattua elpymistä ja kasvua. Yksityinen kulutus ja palvelu-

alojen tuotanto ovat tämän vuoden aikana kehittyneet myönteisesti.

Se pitää paikkansa, että tällä kasvulla ei ole ollut niitä työllisyysvaikutuksia, joita odotettiin ja toivottiin. Siitäahan ei myöskään kannata kinata. Mutta on turha yrittää vähätellä niitä myönteisiä vaikutuksia, jotka sitten osaltaan ovat hyviä edellytyksiä myös rahamarkkinoiden vakaukselle.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle pitää vastata, että tosiaan ei kai sitä voi väittää, että ei bkt kasva, vai onko sekin jokin lukihäiriö? Se näkyy siinä, että yritetään hoitaa niitä 30 000:ta konkurssia, jotka syntyivät neljän vuoden aikana, yritetään hoitaa 500 000:ta työtöntä, jotka syntyivät sinä aikana. Kun ed. Aittoniemi viitsii vaivautua laskemaan, mikä niitten hinta on yhteiskunnalle, alkaa huomata, mihin rahaa menee. Kun vielä siihen laskee yhteen pankkituen kustannukset, jotka ovat yhteiskunnan piikkiin tulleet, niin sinne se raha menee, ikävä kyllä. (Ed. Aittoniemi: Ne olivat edellisen hallituksen aikana!) — Niin aivan, mutta kun te kysytte, mihin raha menee, se menee sinne. Yritetään hoitaa kustannuksia pois ja sitä velkamäärää, joka sieltä on syntynyt. Ikävää on se, että bkt:n kasvusta huolimattakin pitää edelleen ottaa lisää velkaa. Siitä pitäisi päästä eroon nopeasti ja vauhdikkaasti. Siitä ei päästä eroon muuten kuin hoitamalla ongelmaa nimeltä työttömyys, mikä on totaalinen ero Ahon hallituksen toimenpiteisiin.

Toinen asia, johon ed. Aittoniemi viittasi, kun hän puhui palkkojen alennuksesta liittyen vientiteollisuuteen: Jos ed. Aittoniemi voisi vastata peruskysymykseen, mikä on palkkojen osuus esimerkiksi sellutonnin tai paperitonnin hinnassa tai terästeollisuuden hinnassa, sitten saa pienen ymmärryksen siitä, että ei palkkojen osuus ole merkittävin osa. Siellä on erittäin paljon muita: rahoitusrakenteet, velkapääoma, taseet. Ne ovat yritykselle olennaisia, jotka pitää muuttaa devalvaatiopolitiikasta, johon Suomi oli ajautunut. Devalvaatiolla hoidettiin niitä ongelmia mutta ei hoideta enää, oliin EU-jäseniä tai ei oltu, ja se radikaali muutos on yrityskulttuurissa. Ei siellä, ed. Aittoniemi, palkoilla ole niin merkittävää osuutta, jos te viitsitte vaivautua tutustumaan pikkuisen näihin tekijöihin, joista muodostuu esimerkiksi paperin kilohinta, sellun kilohinta, laivanrakennusteollisuudessa laivan kilohinta. Eivät palkat ole merkittävin. Siellä on erittäin paljon muita merkittäviä tekijöitä, ja silloin ei

voida puhua, että jokin palkkojen alennus on se ratkaisu, jolla sopeutetaan.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Arvoisa puhemies! Oleellinen ja syvä kysymys rahalainkin käsitteilyn yhteydessä on se, että meillä on käynnissä Euroopan unionin nopea ja voimakas syventäminen liittovaltioksi, niin kuin ed. Aittoniemi äskén totesi. Olen siitä aivan samaa mieltä. Tähän liittovaltiokehitykseen Suomen hallitus, sosialidemokraatit, vasemmistoliitto, kokoomus, ruotsalaiset ja vihreät ovat innolla osallistumassa, ja siihen liittovaltiokehitykseen liittyy se, että Suomen on oltava mukana Emun kolmannessa vaiheessa ensimmäisten joukossa. Samaan liittyy Nato-keskustelu, joka ei nyt tietysti tähän kuulu muuten. Tähän samaan kuuluu vielä Schengen-sopimus, ulkorajasopimukset, hallitustenvälinen konferenssi ja siellä esillä olevat asiat, hallinnon ja päätöksenteon uudistaminen EU:ssa jne. Eli pitkä lista asioita, jotka kaikki tähtäävät yhteen ja samaan päämäärään, Euroopan liittovaltioon.

Nyt rahalain muuttamiseen, joka sinänsä teknisesti lainmuutoksena on asiallinen, ei ole erityisesti huomauttamista, mutta sen ainoa tavoite ja tarkoitus, että sitä nyt käsitellään ja viedään eteenpäin tällä nopeahkolla aikataululla, on se, että voidaan Suomen markka kytkeä ermiin. Sitä kautta ollaan varmistamassa tällä erm-kytkennällä se, että Suomi varmasti, niin kuin hallitus haluaa, pääsee ensimmäisten joukossa Emun kolmannen vaiheeseen 1.1.99, niin kuin tavoite edelleen on Euroopassa ja sen mukaan myös Suomen hallituksella.

Aikataulun määrittelee siis tämä tavoite, 1.1.99 Emun kolmas vaihe, jossa Suomi haluaa ehdottomasti olla mukana. Noin runsasta puolta vuotta ennen tuota ajankohtaa pitää tehdä päätökset Emuun kelpuutettavista maista, ja Suomen pitää silloin olla hallituksen mielestä siinä mukana ja taas sitten varmistaakseen sen, että alkuvuodesta 98 Suomi olisi Emu-kunnossa, pitää kaksi vuotta ennen sitä kytkeä Suomen markka ermiin. Tuo kaksi vuotta ennen vuoden 98 alkupuolta johtaa alkupuolelle vuotta 1996 eli tämän kesän aikaan. Koska hallitus näyttää tiukasti haluavan ensimmäisten joukossa Emuun, se ei ota sitä riskiä, ettei se kytkisi Suomen markkaa ermiin hyvin pian. Jotta tämä voi tapahtua, rahalain muutos tarvitaan. Tämä on se logiikka, joka säätelee tässä perusasiat, ja toinen logiikka on se, että liittovaltioon halutaan.

En pidä tätä monessakaan mielessä hyvänä kehityksenä. Vastustan jyrkästi Euroopan unio-

nin liittovaltiokehitystä kaikiltakin noilta osin. Toisaalta Emuun liittymisen eduista ja haitoista on niin vähän annettu meille selvitystä, että tänä päivänä on mahdotonta tehdä päätöksiä, jotka johtaisivat siihen, että sitoudumme Emun kolmannen vaiheeseen, Suomen markasta luopumiseen, omasta raha- ja talouspolitiikasta luopumiseen.

Mitä se merkitsisi? Meitä määrättäisiin sieltä. Meillä ei olisi valuuttakurssimahdollisuuksia politiikan välineenä vaan käteemme jäisi ainoastaan leikkaukset ja joustot, palkkojen joustaminen alaspäin, kantohintojen joustaminen alaspäin ja sosiaaliturvan ja ennen kaikkea, jos nykyisen muotoinen hallitus maassa istuu, ennen kaikkea kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten sosiaalisen perusturvan heikentämistä jäisi meille ainoaksi mahdollisuudeksi.

Meidän yksipuolinen elinkeinorakenteemme, metsäteollisuuden keskeinen asema elinkeinoelämässä merkitsee sitä, että meillä on tarvittu tähän asti valuuttakurssipolitiikkaa ongelmien ratkaisemiseksi. Myönnän, että tänä päivänä ja tästä eteenpäin enää ei inflaatio — devalvaatio-politiikkaa voida tarkoituksellisesti harjoittaa. Onko sitä joskus harjoitettu, sitä on vaikea sanoa, mutta ehkä aika pitkälle on annettu ainakin näin asioiden kulkeutua.

Tämä tie on siis rajoitettua mutta kun tiedämme, että tämä yksipuolinen, metsäteollisuuspainotteinen elinkeinorakenne johtaa siihen, että esimerkiksi Amerikassa tai Aasiassa tapahtuvat muutokset vaikuttavat suoralta kädeltä meidän peruskansantulomme ja -tuotteemme ja vientitulojen muodostumiseen, niin tiedämme, että olemme hyvin hankalassa tilassa, jos metsäteollisuus ajautuu vaikeuksiin. Silloin ollaan siinä tilanteessa, että Suomen talouselämä ja sitä kautta koko kansantalous ajautuu syviin vaikeuksiin, jotka sitten ratkaistaan köyhimmän kansanosan kustannuksella. Valitettavasti tälle tielle tämä Emu meidät hyvin, hyvin helposti johtaa.

On selvää, että Emu-järjestelmällä olisi myönteisiä vaikutuksia siltä osin, että se toisi vakautta ja ennakoitavuutta talouspolitiikkaan, mutta hinta siitä on äärettömän kova. Työttömyys ja kansan kahtiajako erittäin raskaalla tavalla on siitä kova hinta, sellainen hinta, johon ilmeisesti joutuu hallitus varautumaan siltäkin osin, että se saattaa aiheuttaa jopa levottomuuksia kansan sisällä. Tällaista politiikkaa joudutaan harjoittamaan ulkoa sanellun tahdin mukaisesti.

Arvoisa puhemies! Käsitteilyssä on rahalain

muutos, jonka sisältöön sinänsä ei ole huomauttamista. Säättämisyjärjestyksen osalta totean, että olen perustuslakivaliokunnassa jättänyt asiaan eriävän mielipiteeni lain säättämisyjärjestyksestä. Valiokunta katsoi, että kun keskikurssipäätös Euroopassa tehdään siten, että päätöksenteko vaatii yksimielisyyttä, ja toisaalta kun ermistä on eroamismahdollisuus, niin tämä johtaa siihen, että asia voidaan säätää yksinkertaisella säättämisyjärjestyksellä. Sinänsä asia on varsin iso, mutta sehän ei sinänsä säättämisyjärjestykseen mitään vaikuta, onko kyseessä pieni vai iso asia.

Eriävässä mielipiteessäni olen katsonut, että tämä kuitenkin on ristiriidassa hallitusmuodon 1 ja 2 §:n säädöksiin siltä osin, että yksimielisyys- ja eroamisperusteet eivät ole täysin kattavia. On väistämättä niin, että ermiin kytkeytymisessä eroamismahdollisuus on varsin teoreettinen, ei sieltä ainakaan monta kertaa voida erota; ja toisaalta, jos ollaan siellä sisällä ja sitten erotaan, niin mikä on silloin Suomen kohtalo. Saattaa olla todella katastrofitilanne. Eli, kuten muistaakseni ed. Kanervakin totesi, ermiin kytkeytyminen on peruuttamaton ratkaisu ja eroamistie on silloin hyvin teoreettinen.

Toisaalta yksimielisyysvaatimus, Suomi on sitoutunut Maastrichtin sopimukseen, jossa todetaan EY:n perustamissopimuksen 109 m -artiklan mukaan, että jäsenvaltio pitää valuuttakurssipolitiikkaansa yhteistä etua koskevana asiana. Ja taas yhteistä etua koskevat asiat ovat sellaisia, että niissä ei sooloilua sallita.

Näillä perusteilla katson, että asian säättämisyjärjestyksään ei ole itsestään selvä sillä tavalla, että se voitaisiin yksinkertaisella enemmistöllä säätää. Perustuslakivaliokunnan enemmistö tuli siihen tulokseen, että kuitenkin asia voidaan tavallisena lakina säätää, valitettavasti. Se nyt sitten on se ratkaisu, minkä valiokunta on ottanut, mutta haluan oman kantani pöytäkirjoihin tällä tavalla saattaa. Ehkä perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja voi asiaa hieman kommentoida, kun asia esille nousi.

Mitä tulee erm-kytkennän tarpeellisuuteen, olen kyllä melkoisen vakuuttunut siitä, että jos Suomi vuonna 1998 täyttää Emun kolmannen vaiheen lähentymiskriteerit, Suomi pääsee Emuun mukaan, jos haluaa. Kyllä sinne otetaan kiltit pojat ja työtöt mukaan, ollaan kytkeytyneinä ermiin tai ei. Siksi tällä asialla ei ole mikään kiire, eikä markan kellutusta pitäisi missään tapauksessa nyt lopettaa tuolla aikataululla, minkä alussa sanoin, eikä yleensääkään, vaan elää kellutuksen varassa, mikä pitää vientiteollisuutemme

kilpailukykyisenä ja pyörät pyörimässä. Se on meille nyt kaikkein tärkein asia, että vientiteollisuutemme pyörii, elinkeinoelämämme voi hyvin ja valuuttakurssimme on sellaisessa kohdassa, mihin markkinat sen asettavat. Silloin pärjäämme ja saamme pahimman, ehdottomasti vaikeimman ongelman eli työttömyyden korjaantumaan, työllisyyden paranemaan.

Hallitus on tehnyt ja tekee koko ajan raskasta virhettä siinä, että se asettaa nämä muut Emu-kriteerit tärkeämpään asemaan kuin työllisyyden parantamisen. Kun se näin tekee ja työttömyys pysyy lähellä 600 000 ihmisen lukua, josta nyt on kyllä 130 000 työttömyystöissä ja tilapäiskoulutuksessa uutta työttömyyskautta odottamassa lähinnä, ja kun työttömyys pysyy näin korkeissa lukemissa, niin myös Emu-kriteereitä muilta osin on vaikea saavuttaa. Emu-kriteereihin tulee pyrkiä, mutta ei työllisyyden kustannuksella. Päinvastoin työllisyys ykkösasiaksi ja sen jälkeen Emu-kriteeritkin voivat täytyä. Mutta kun hallitus on iskenyt sen kannan peruspilarikseen, että ensimmäisten joukossa Emuun, maksoi mitä maksoi, niin sitten me olemme tässä tilanteessa missä nyt olemme.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä olisi tietysti syytä Emusta pitempäänkin puhua. Nimenomaan Emusta siksi, että emme ollenkaan voi tietää, saammeko tänne minkäänlaista Emu-tietoutta ja -asiaa käsittelyyn aikoihin, jos nyt erm-kytkentä, jos rahalain muutos menee läpi, kuten tietysti hallituspuolueet sen läpi vievät, toteutuu. Sen jälkeen hallitus tekee erm-päätöksen ehkä hyvinkin pian. Sen jälkeen on turha ehkä puhua enää Emustakaan paljon mitään, olemme hirttäytyneet ja narussa potkitaan niin kauan kuin henki pihisee. Eli nyt pitäisi Emusta puhua, mutta en puhu siitä kuitenkaan tässä sen enempää siitäkään huolimatta, että se voi olla jo seuraavalla kerralla myöhäistä.

Täällä on kuitenkin noussut esille vuoden 1991 kesäkuun ecukytcentä. Siitä sanon vain lyhyesti, että oli virhe, että se tehtiin. Se oli Suomen Pankin ajamaa politiikkaa, johon hallitus meni. Itse oli mukana. Vaadin kyllä silloin devalvaatiota ennen kytkentää, mutta se kanta ei tullut päätökseksi, vaan menimme väärällä arvolla ecuun ja se oli kohtalokas, huono päätös. Sen seurausten määrää on vaikea tietysti arvioida, mutta virhe se oli. Suomen Pankin esityksestä ja vaatimuksesta suorastaan tehty virhe, muistan hyvin, miten se päätöksenteko syntyi. Mutta ecukytcentä oli yksipuolinen ja vapaaehtoinen. Se merkitsi myös sitä, että kun se osoittautui virheeksi,

siitä luovuttiin. Oli tietysti pakko luopua, mutta oli myös mahdollisuus luopua.

Nyt hallitus on viemässä Suomea ermiin, joka ei ole sellainen päätös kuin oli ecukytkentä, vaan tämä on peruuttamaton päätös. Siksi sitä pitää ajatella aivan eri tavalla kuin ecukytkentää. Tämä on valtavan paljon vakavampi ja kauaskantoisempi kysymys tämä erm-kytkentä kuin oli ecukytkentä. Nyt tätä viedään kuitenkin aika pitkälti sammutetuina lyhyin eteenpäin.

Ed. Smeds on talousvaliokunnan mietintöön rahalain muuttamisesta jättänyt vastalauseen, jossa hän vaatii ed. Salon kanssa tiedonantoa hallitukselta eduskunnalle ennen mahdollista erm-kytkentää, siis tietysti myös ennen Emun kolmanteen vaiheeseen liittymiseen päättämistä. On esitetty mielestäni virheellisiä tulkintoja tai ajatuksia, mitä tämä ponsi merkitsee.

Emme me vaadi, kun kannatamme tätä pontta, sitä, että perjantaina käydään tiedonantokeskustelu ja mahdollisesti äänestykset ja lauantaina, jos viesti on myönteinen, kytketään markka ermiin. Ei, vaan hallitus, jos toimii vastuullisesti eduskuntaa kunnioittaen, parlamentarismiakin noudattaen, antaa ensi syyskuun alussa eduskunnan kokoontuessa, tai vaikkapa kesällä tullaan töihin, tiedonannon erm-kytkennästä ja Emun vaikutuksista ja seurauksista. Sen jälkeen, kun on tiedonanto käsitelty, eduskunta sanonut sanansa, arvioinut minkälaiset vaikutukset ovat, jonkun kuukauden tai vuoden kuluttua hallitus tekee päätöksen, jos katsoo olevan edellytyksiä ermiin kytketymisessä.

Tätä se tarkoittaa. Ei missään tapauksessa sitä, että eduskunnassa päätettäisiin isossa salissa siitä, että jonakin päivänä Suomen markka kytketään ermiin. Tämähän olisi aivan järjetöntä ja mahdotonta. Ei kukaan viisas tällaista ole ajatellutkaan. Ed. Kanerva antoi kuvan, että me tarkoitamme tällaista. Ei, vaan hänkin totesi puheenvuorossaan aivan oikein, että niin pitkälle kuin mahdollista on lykättävä erm-kytkentää. Minusta sitä ei pidä koskaan tehdä, mutta sekin oli jo viisaasti sanottu, että niin pitkälle kuin mahdollista, koska sen sisältämät riskit ovat niin valtavan suuret.

Hallituksen, pääministerin tai valtiovarainministerin pitäisi ilmoittaa sitovasti eduskunnalle antaako hallitus, ja että hallitus antaa — niin toivoisimme ja edellyttäisimme — erm-kytkentää ja Emua koskevan tiedonannon. Jos tällainen ilmoitus tulee, silloin on edellytyksiä myös rahalain muutoksen hyväksymiselle. Muutoin eduskunta antaa täydellisesti vallan käsistään pois

pimentoon, Suomen Pankin holveissa kokoontuville herroille ja rouville ja jollekin ehkä valiokunnissa tapahtuvalle salaiselle päätöksenteolle. Tämä on niin iso asia ja sillä on niin suuret ja syvät vaikutukset koko kansantalouteen, koko Suomen tulevaisuuteen tällä päätöksellä, että siitä pitää käydä avoin, perusteellinen keskustelu kauaskantoisista näkökulmista. Tällaiseen työhön hallituksen on syytä käyttää aikaa ja resursseja. Tällainen tiedonanto on valmisteltava kiireesti ja annettava eduskunnalle ja eduskunnan käytävä siitä kunnon keskustelu.

Arvoisa puhemies! Ministeri Alho antoi valtiontalouden tilanteesta hyvin ruusuisen kuvan. Ymmärsin, että se on sitä samaa, mitä sosiaalidemokraatit laivaseminaarissaan sopivat pari viikkoa sitten, että nyt annetaan vain kaikista kaunis kuva. Enää ei leikkauksia tarvita, sanoi pääministeri, vaan verokevennyksiä annetaan. Nyt ministeri Alho sanoi, että kaikki on hyvin. Velka on taantumassa ja työttömyys alenemassa ja asiat ovat hallinnassa paremmin kuin ovat olleet aikaisemmin. Tämä on kyllä sumutusta, joka ei pidä alkuunkaan valitettavasti paikkaansa.

Meillä on lähes 600 000 työtöntä, työttömien määrä ei tosiasiallisesti ole alentunut yhtään, velkaa otetaan miljardi viikossa, 50 miljardia vuodessa, 400 miljardia on määrä. Hallitus on syönyt talous- ja työllisyysväät, mitä sillä oli vuoden takaa; ne on kaikki tehty ja tilanne ei ole korjaantunut lainkaan. Näissä oloissa sairaan Suomen markan kytkeminen ermiin olisi katastrofi, suuri virhe. Sitä ei tule tehdä.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemen puheenvuoro kirvoitti minut vastauspuheenvuoroon, kun hänen näkemyksensä teollisuuden ja talouselämän asemasta yleensäkin näyttää olevan niin kovin erilainen, kuin luvut antavat ymmärtää. Häneltä on jäänyt kokonaan huomaamatta se, että vientiteollisuus pyörii kaiken aikaa laakerit punaisina. Voitot ovat olleet ennätyksellisen suuria, niin että Suomen historiasta tuskin löytyy kautta, jolloin vientiteollisuus olisi saanut suurempia voittoja. (Ed. Aittoniemi: Rahat ovat menneet!) — Rahat ovat menneet varmasti sekä yritysten rahoitusaseman parantamiseen että uusien investointien rahoittamiseen. Ed. Aittoniemeltäkin on jäänyt huomaamatta, että samainen vientiteollisuus on käynnistänyt erittäin suuren ja laajan investointitoiminnan.

Ed. Kankaanniemi edelleen katsoi, että vientiteollisuuden etujen turvaaminen devalvaatiolla

olisi köyhän puolustamista. Hän nimenomaan näillä sanoilla puhui. Hän on unohtanut aivan lähihistorian kokemukset siitä, minkälaiseen kurimukseen on jouduttu silloin, kun paineet markan arvoa kohtaan ovat käyneet kestäättömiksi, kun inflaatio ryöstäytyy käsistä, hinnat nousevat ja korkeat korot saattavat koko talouden erittäin vaikeaan asemaan. Ed. Kankaanniemi ei muista ollenkaan sitä suurta konkurssien sumaa, joka viimeksi syntyi juuri näistä paineista. Alhaiset korot, valuutan vakaus, alhainen inflaatio ovat juuri niitä tekijöitä, jotka parhaiten tukevat talouden myönteistä kehitystä ja myös pitävät investointeja käynnissä. Kun hän on mitannut jossakin aivan uuden työttömien luvun, jota en ole tähän mennessä tilastoista havainnut, ed. Kankaanniemeltä on myöskin jäänyt huomaamatta se, että työllisten määrä on vuoden 94 jälkeen ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Hämäläinen!

P u h u j a : ... lisääntynyt 100 000.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hämäläiselle vastaan talouselämässä mukana olleena 80-luvun loppupuolella. Tämä onneton tilanne johtui Holkerin ja muiden hallituksen toimenpiteistä eikä ole rinnastettavissa nykyiseen tilanteeseen. Valiokunnan mietinnön vastalauseessa vaaditaan selontekoa ja tähdätään nimenomaan siihen, että se pitäisi antaa välittömästi tässä tilanteessa. Sillä ei tähdätä missään tapauksessa siihen, että selonteko annettaisiin edeltävänä päivänä. Näin se tieto, jota tähän saliin on Emu-asiasta haettu, tulisi hallituksen taholta annetuksi mahdollisimman nopeasti.

Ed. Kankaanniemi puuttui Suomen asemaan unionissa ja kilpailuasemaan. Se on erittäin vähälle jäänyt tässä keskustelussa. Emu toimii sisämarkkinoilla, mutta Suomen kasvavat markkinat ovat aivan jossain muualla kuin sisämarkkinoilla, ja siellä tehdään erilaisella valuutalla kauppaa. Mikä on sisämarkkinavaluutan ja dollarin tai Japanin jenin ja muiden vaihtosuhte, kuinka Suomi pärjää siinä tilanteessa?

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä eduskunnassa lähes asiassa kuin asiassa palataan työllisyys- ja työttömyyskysymykseen, mikä on erittäin hyvä asia ja

osoittaa vain sitä huolestuneisuutta, jota kansanedustajat tuntevat tämän kysymyksen suhteen. Valitettavasti se menee vähän eipäs — juupasasenteelle ja -asemiin jatkuvasti, mutta se näyttää olevan talon tapa. Tuntuu joskus, että ollaan arkeologien kokouksessa eikä eduskunnassa, kun muistellaan menneitä jnp.

Ensinnäkin ed. Kankaanniemi väitti, että Lipponen — en ollut muuten itse tuolla risteilyllä mukana, nyt olen vain tiedotusvälineitten varassa — sanoi, että veroja alennetaan. Ei se tainnut ihan näin olla. Hän esitti vain erään mahdollisuuden eikä väittänyt, esittänyt taikka luvannut, että veroja alennetaan. Näin minä ymmärsin.

Ed. Kankaanniemi kertoi hallituksen toimenpiteistä sen, että koulutukseen on ohjattu ihmisiä. Minusta se on tietysti hyvä, kunhan vain tarve ja koulutus kohtaavat toisensa jatkossa. Mutta olin havaitsevinani hieman vähättelevän sävyn työllisyyskysymyksessä, siinä että sinnekin on ohjattu. Kyllä minusta on erittäin arvokas asia, jos vaikka niin sanottuihin työllisyystöihin, mitä niillä kulloinkin tarkoitetaan, pystytään ohjaamaan ihmisiä. Tavallista normaalia työtä se on, mikäli noudatetaan työehtosopimuksen palkkaja muita ehtoja. Tietysti olisi hyvä kuulla, jos työllisyystyöt ja koulutus ovat vähäarvoisia kysymyksiä, mitä tilalle ja millä keinoilla.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tässä debatoinnissa yritetään syyttää niitä, jotka vastustavat erm-kytkentää tämän kahden vuoden säännön täyttämiseksi, siitä että nämä haluaisivat palata devalvaatioihin. Tämä ei pidä ollenkaan paikkaansa, päinvastoin. Me tiedämme, että harkitut devalvaatiot eivät ole enää mahdollisia. Mutta jos erm-kytkentä tehdään, voidaan joutua spekulatioiden seurauksena pakkodevalvaatioon, ja se todella maksaa. Me muistamme kyllä, mihinkä se johti. Päinvastoin ne, jotka korostavat sitä, että ei pitäisi tehdä erm-kytkentää, näkevät sen huolen, että emme joutuisi siihen devalvointikierteeseen. Devalvaatiosta rangaistaan, kellutuksesta ei. Minusta tämä pitäisi nähdä ikään kuin seinän tai mutkan taakse nyt, kauemmas, ettei tämä keskustelu olisi näin yksinkertaista.

Mikä hinku on hallituksella täyttää tämä kahden vuoden sääntö, kun meidän kovin kilpailijamme Ruotsi ei ole sitä tekemässä? Minusta tässäkin pitäisi keskustella vähän syvällisemmin. Me muistamme sitä keskustelua, mikä oli EU:hun liittymisestä ja kansanäänestysjärjestyksestä Ruotsin ja Suomen kohdalla. Tässä on vä-

hän sama asia nyt. Pitäisi palauttaa se keskustelu mieleen ja se, miksi meidät tavallaan pakotettiin tähän kierteeseen. Olisi paljon yksinkertaisempaa toimia nyt, jos me voisimme toimia esimerkiksi Ruotsin kanssa vastaavalla tavalla. Pitäisi ottaa opiksi siitä virheestä, joka silloin aikataulullisesti tehtiin.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheen-
vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen kuunteli erittäin huonosti puheenvuoroni, kun hän väitti, että minä puhuin devalvoinnista aktiivisena toimenpiteenä. Nimenomaan totesin, ettei meillä ole enää sitä mahdollisuutta. Menneisyydessä on voitu tehdä aktiivisia devalvoiteja, mutta nyt ei siihen varmastikaan ole mahdollisuuksia. Korostin kellutusta, joka tietysti saattaa merkitä devalvoitumista, ja oman rahan säilyttämistä ja kelluttamista niin pitkään kuin mahdollista, vaikka hamaan tulevaisuuteen. Ainakin näillä näkymin se on kaikkein viisain ja edullisin malli. Erm-kytkentä vie meiltä mahdollisuuden järkevään talouspolitiikkaan, sellaiseen talouspolitiikkaan, joka on Suomen kansan edun mukaista. Sillä mennään siihen malliin, joka määrätään Saksasta ja joka on saksalaisen suurpääoman etujen ajamista. Tätä minä en pidä Suomen kansan etuna.

Mitä tulee alhaisiin korkoihin ja alhaiseen inflaatioon, pidän tärkeänä sitä, että on alhaiset korot. Ehkä ihan niin intohimoista verille asti taistelua inflaatiota vastaan en pidä järkevänä, mitä nykyinen hallitus noudattaa. Siinä ollaan hieman eri linjoilla.

Mitä työttömien määrään tulee, viimeinen tilasto oli 444 100 työtöntä plus 130 000 koulutuksessa ja työllisyystöissä. Arvostan sitä, että on näitä töitä, mutta kansliapäällikkö Sorsa esimerkiksi vähän arveli, ettei taideta pystyä pitämään näitä ihmisiä, 130 000:ta, töissä tai koulutuksessa tällä tavalla. Määrähän on silloin 574 100 ja varmaan vielä senkin yli menisi työttömien kokonaisluku.

Työn jakamista on vietävä eteenpäin. Suurfirmojen pääomia ei pitäisi, niin kuin nyt tapahtuu, viedä osinkoina ja sijoituksina ulkomaille, vaan ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Ed. Kankaanniemi, kaksi minuuttia on täynnä!

P u h u j a : ... Suomeen investointi olisi tärkeää.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Keskustelussa on käynyt selväksi, että asennoitumisemme rahalakiin ja koko siihen suurempaan kehykseen, mihin rahalaki liittyy, pohjautuu suhtautumiseemme Euroopan integraatioon. Keskustelun tyyli tekee mielestäni vaikeaksi hienosyisemmän linjan, jossa ei valita kumpakaan railakaimmista ääripäistä, vaan koetetaan tarkemmin miettiä sitä, mikä tarkemmin ottaen olisi järkevää.

Kaikki tiedämme, että markan erm-kytkennän mahdollistava rahalain muutos on osa Emu-valmistelua. On erimielisyyttä siitä, onko erm-kytkentä välttämätön edellytys mahdolliselle Emu-jäsenyydelle vai ei, mutta kuitenkin kaikki tietävät ja allekirjoittavat sen, että syy siihen, rahalaki nyt on täällä käsiteltävänä, on se, että halutaan pitää Emu-optio auki. Ongelma on se, että epäonnistunut erm-kytkentä tuo huomattavia riskejä kansantaloudelle.

Jos rahalaki hyväksytään, erm-kytkennästä päättäminen poistuu eduskunnan käsistä. Tästä seuraa se ongelma, että eduskunnan käsissä eivät enää ole ne perusteet, joilla hallitus mahdollisesta erm-kytkennästä päättää. On mahdollista, että perusteet ovat talouspoliittisesti oikeaoppiset, mutta on myös mahdollista, että talouspoliittiset kriteerit ohittuvat, koska halutaan asettaa Emu-option aukipitäminen taloudellisiin kriteereihin nähden etusijalle. Juuri tämä asia mielestäni tekee rahalaista eduskunnan kannalta ongelmallisen.

Voin ihan kättelyssä todeta saman, minkä totesin lain lähetekeskustelussa, että en ole sitoutunut tätä lakia hyväksymään, varsinkaan kun edelleen on auki päätöksentekojärjestys, millä mahdollisesta Emuun liittymisestä päätetään. Keskustelussa tänään minusta on ollut hyvä, että Emu-päätöksentekojärjestys on tullut esille. Vihreät ovat jo ajat sitten vaatineet päätöksentekojärjestyksen selvittämistä, mutta kunnollista selvitystä emme ole saaneet.

Mielestäni tässä on kysymys paitsi hyvin suuresta asiasta, myös poliittisesta kulttuurista. On erittäin onnetonta poliittista kulttuuria, jos tämän suuruusluokan asioita käsitellään niin epämääräisessä järjestyksessä kuin tällä hetkellä näyttää. Oikeastaan ainoa virallisuontoisempi ilmoitus siitä, mikä Emu-päätöksentekojärjestys tulisi olemaan, on ministeri Alhon tänään tässä keskustelussa esittämä viittaus tiedonantoon, kun hän arvosteli oppositiota siitä, että pidetään salamyhkäisenä menettelynä sitä, että hallitus ei ilmoita päivämäärää, jolloin anneaan tiedonanto

Emuun liittymisestä. Tämä viittaa siihen, että päätöksentekotapa olisi tiedonanto. Minä en ainakaan tiedä, että eduskunnan tietoon olisi aikaisemmin annettu, että päätöksentekotapa on nimenomaan tiedonanto ja erillinen liittymispäätöksestä seuraavien lakimuutosten nippu. Pidän tätä hyvin mielenkiintoisena ilmoituksena.

Tässäkin keskustelussa näkemysksiä on ollut hyvin monenlaisia. Edustaja ja entinen ministeri Kanerva totesi, että Emu-päätöksentekojärjestys on selvä. Ministeri Niinistö taas huolellisesti varoi ottamasta kantaa siihen, mikä päätöksentekojärjestys olisi. Hän totesi pöytäkirjan mukaan näin: ”- - siinä yhteydessä, kun eduskunta tulee lopullista päätösvaltaansa käyttämään”, siis Emu-asiasta, ”selvitetään sitten tarkoin, mikä on säätämisyjärjestys”.

Minulla on hyvin tarkkaan muistissa se, että EU-jäsenyydestä päätettäessä sen perusteluna, että siitä asiasta voitiin päättää kahden kolmasosan enemmistöllä eduskunnassa, oli se, että Emusta päätetään erikseen. Mielestäni on todella kyseenalaista menettelyä, että vielääkään emme ole saaneet selkeää tietoa siitä, mikä päätöksentekojärjestys olisi. Eräs valtiovarainministeriön virkamies eräässä tilanteessa, missä olin, sanoi, että asiantuntijoilla on viisi eri versiota siitä, mikä päätöksentekojärjestys olisi. Ensimmäinen on se, että Emusta on päätetty jo EU:hun liittymisen yhteydessä. Toinen on se, että siitä päätetään lailla yksinkertaisella enemmistöllä, kolmas se, että voidaan päättää muutoin yksinkertaisella enemmistöllä, neljäs se, että siitä päätetään kuten valtiosopimuksesta kahden kolmasosan enemmistöllä. Viides versio on, että siitä päätetään perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Kun asiantuntijalausuntojen näkemysten kirjo on näin laaja, niin mielestäni todella olisi korkea aika saada selvyyttä, mikä on hallituksen näkemys päätöksentekojärjestyksestä itse Emu-prosessissa, johon rahalakikin liittyy.

Haluun kommentoida myös sitä, mitä periaatepäätöksiä hallitus ja hallituspuolueet ovat tehneet Emuun pyrkimisestä. Hallitusohjelmassa asiasta on kaksikin kohtaa. Luvussa ”Euroopan unioni” todetaan: ”Hallituksen talouspolitiikka tähtää siihen, että Suomi täyttää Euroopan unionin talous- ja rahaliiton kriteerit, jotta Suomi voi niin päätettäessä liittyä Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen sen käynnistyessä. Liittymisestä päätetään eduskunnassa hallituksen erillisen esityksen perusteella.” Luvussa ”Talous ja työllisyys” todetaan suurin piirtein sama asia: ”Hallitus luo edellytykset sille, että Suomi täyt-

tää Euroopan talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen lähestymiskriteerit sen käynnistyessä. Suomen mahdollisesta liittymisestä Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen päätetään eduskunnassa hallituksen erillisen esityksen perusteella.”

Tänään tässä keskustelussa ministeri Niinistö viittasi siihen, että viime kesäkuussa hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta olisi päättänyt — ja nyt siteeraan pöytäkirjaa siitä, mitä Niinistö sanoi: ”Talouspoliittinen ministerivaliokunta on jo viime kesäkuussa, niin kuin varsin hyvin tiedetään, linjannut hallituksen Emu-kannanoton, että Suomen tulisi pyrkiä ensimmäisten joukossa mukaan Emun kolmanteen vaiheeseen.” Halusin tarkistaa sen, onko sanamuodoltaan ja viestiltään tällaista päätöstä todella olemassa. Ainakaan valtiovarainministeriöstä se ihminen, joka hoitaa talouspoliittisen ministerivaliokunnan pöytäkirjoja, ei tällaista päätöstä löytänyt viime kesäkuulta eikä viime kesältä ylipääntänsäkään.

Sen me kyllä olemme nähneet, että ministerit Niinistö ja Lipponen luovat sitä mielikuvaa, että tällainen periaatepäätös jossakin olisi tehty, mutta esimerkiksi ed. Elo viittasi tämän lain lähete-keskustelussa siihen, ettei itse asiassa yksikään puolue eikä yksikään eduskuntaryhmä ole tehnyt myönteistä periaatepäätöstä Emuun liittymisestä eikä tietenkään myöskään siitä, missä vaiheessa Emuun pyrittäisiin.

Minun näkemyskeni vihreiden osalta on se, että olemme sitoutuneet vain talouspolitiikkaan, joka pyrkii täyttämään Emu-kriteerit, mutta sellaisesta periaatepäätöksestä, jossa olisi sovittu varsinaisesti itse Emuun pyrkimisestä, en tiedä. Käsitelmäni on se, että mahdollinen Suomen liittymisen Emuun on itse asiassa suurempi päätös kuin EU:n jäsenyyspäätös oli. Yhteinen rahapolitiikka, jota Emun kolmanteen vaiheeseen liittymisen merkitsisi, merkitsee paljon tiiviimmän liiton syntymistä kuin tähänastinen EU. Viittaan ulkoasiainvaliokunnan järjestämässä seminaarissa kuulemaani turkulaisen professorin Esko Antolan lausuntoon. Hän totesi siinä, että jos Emun kolmas vaihe syntyy, EU:n nykyinen päätöksentekojärjestelmä ei selviä siitä.

Pidän Emun kolmatta vaihetta varsin ongelmallisena. Olen koko ajan suhtautunut siihen kriittisesti. Koen myös ongelmalliseksi sen, jos siihen liittymispäätös paloitellaan pieniin osiin, joista kunkin osan kohdalla vakuutetaan, että nyt on kysymys vain tästä eikä mistään muusta.

Arvoisa puhemies! Totean vielä puheenvuoroni pääasian eli sen, että ennen selkeää selvitystä

siitä, mikä päätöksentekojärjestys mahdollisessa Emuun liittymispäätöksessä on, en ole valmis kannattamaan tämän lain hyväksymistä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hassin puheenvuoro oli älyllisellä tavalla analyttinen. Sen vuoksi mielelläni yrittäisin pohtia samalla tavalla, samantapaisella logiikalla tähän vastausta.

Ed. Hassi epäili, että Emu-option aukipitäminen saattaisi olla niin houkutteleva ajatus, että se ohittaisi kaiken talouspoliittisen tarkastelun erm-kytkennässä. Itse asiassa logiikka on sen laatuinen mielestäni, että juuri näin päin ei voi tapahtua. Perustelen sitä sillä tavoin, että, niin kuin moneen kertaan on todettu, eri ratkaisuvaihtoehtoihin liittyy omat riskinsä ja valuuttakurssikysymyksissä on aina mahdollisuus erilaisiin spekulatiivisiin paineisiin. Näin ollen ratkaisu, vaihtoehtojen valinta ermin jäsenyydestäkin päätettäessä on tehtävä erittäin huolellisesti nimenomaan talouspoliittisesta näkökulmasta arvioita ja riskianalyysejä tehden. Erm-kytkentää ei voi tehdä ikään kuin varmuuden vuoksi, vain option aukipitämiseksi. Jos nimittäin se kytkentä tehdään virheellisesti, virheellisiin arvioihin perustuen tai siinä kytkennässä epäonnistutaan, silloin tietysti oikeastaan saadaan talous siihen tilaan, että mitkään muutkaan Emu-kriteerit, jotka Suomessa nyt täyttyvät ehkä parhaiten Euroopassa, eivät sen jälkeen enää täyty. Näin ollen niillä, jotka Emuun pyrkivät ja Emua kannattavat, tällaista seikkailupoliittikkaa ei voi olla mielessä.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Hämäläisen kanssa samaa mieltä siitä, että mahdollinen markan erm-kytkentäpäätös on tehtävä erittäin huolellisesti, mutta laki tässä muodossa kuin hallitus on esittänyt ja talousvaliokunta sitä edelleen esittää eduskunnan hyväksyttäväksi, ei mielestäni kuitenkaan anna siitä varsinaisia takeita.

Ed. A l a - N i s s i l ä: Arvoisa puhemies! Erm-jäsenyys liittyy tähän rahalakiin, sillä tämähän mahdollistaa erm-kiinnityksen. Erm-jäsenyyshän ilman devalvointia ja merkittäviä paineita valuuttakurssia kohti on yksi Emun lähen-

tymiskriteeri. Näitten eri kriteerien on otettava huomioon yksittäinen maa, kun lähestymistä arvioidaan ja sitten mahdolliseen Emun kolmanteen vaiheeseen siirtymisestä päätetään.

Mielestäni tässä keskustelussa ehkä ei ole tullut riittävästi huomioiduksi se, että erm-järjestelmän asettamat vaatimukset Suomen talouspolitiikalle ovat kovemmat kuin itse Talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa oleminen. Erä on Talousliittoa vaativampi toimintaympäristö. Valuuttakurssin pitäminen vakaana ermin sisällä vaatii voimakkaampia talouspolitiikan uskottavuutta tukevia toimenpiteitä kuin Emu-jäsenyys, koska ermistä uudelleen irrottautumisen mahdollisuus on olemassa, mutta sitä ei ole Emussa olemassa.

Kun Suomessa ajatellaan mahdollista erm-kytkentää ja sen aikataulua, on otettava mielestäni kolme asiaa huomioon: Ensinnäkin itse valuuttakurssimekanismin vakaus, kaikkein tärkeimpänä taloudellinen tilanne kotimaassa ja sitten, mikäli Emu-jäsenyyttä ajatellaan, prosessin aikataulu.

Mitä tulee itse erm-järjestelmän vakavuuteen, niin tietysti Suomen intressissä ei ole tehdä erm-kytkentää ajankohtana, jolloin erm-valuutat ovat voimakkaiden paineiden alaisina. Heikkoihin erm-valuuttoihin kohdistuvia paineita on kuitenkin tietysti vaikea ennakoida. Niiden syyt voivat olla poliittisia tai ne voivat lähteä USA:n dollarin kurssin kehityksestä. Tämä merkitsee sitä, että vaikka jäsenyyttä valmistellessa tilanne ermissä olisi rauhallinen, niin prosessin aikana voi ilmetä ongelmia.

Liittyminen ermiinhan on jokaisen maan oikeus, mutta liittymiskurssista pitää sopia jäsenvaltioiden kesken. Tietysti kurssitason valinta on hyvin kauaskantoinen kysymys. Tulisi löytää sellainen kurssitaso, joka tukee hintavakautta ja ulkoista tasapainoa eikä toisaalta kestä suotuisaa talous- ja työllisyyskehitystä. Käytännössä se kurssi lienee sitten vallitseva kurssitaso, millä ermiin liityttäisiin.

Arvoisa puhemies! Keskustan vastalauseessa korostetaan sitä, että taloudellinen tilanne on otettava erityisesti huomioon, mikäli markkaa lähdetään kiinnittämään erm-järjestelmään. Voidaan ajatella, että valuuttakurssivakaudet yleisesti ottaen ovat viime aikoina parantuneet. Inflaatio-odotuksethan ovat meillä matalat, hintakehitys on vakaa, korkotaso on laskenut ja vaihtotasekehitys on positiivinen. Mutta meillä on kaksi suurta ongelmaa talouspolitiikassa, jotka tekevät mahdollisen kiinnittämisen riskialt-

tiiksi. Ne ovat massatyöttömyys ja rakenteellisen valtionvelka.

Jos Suomen taloutta katsotaan, niin sen tila ja kehitysnäkymät eivät ole likikään niin valoisat kuin maan hallitus väittää. Kokonaistuotannon kasvu on hidastunut alle kahteen prosenttiin viime vuoden loppupuoliskolla. Se jääneekin kahteen prosenttiin tai sen alle. Kasvun hiipuminen on merkinnyt paljon heikompaa työllisyystilannetta kuin on ollut tavoitteena. Työttömyys on viime kuukausina pysynyt vain sen verran viime vuoden lukujen alapuolella kuin työllisyyskoulutuksella on siirretty väkeä pois kortistosta.

Hallituksen pulmahan tällä hetkellä on se, että talouspolitiikka on viritetty paljon nopeamman kasvun toiveiden varaan eikä talouden tosiasioiden varaan. Tästä seuraa, että valtiontalouden alijäämä pysyy ennustettua suurempana. Vaikka verotuloja on kertynyt viime aikoina positiivisestikin, niin nykyinen talouden hidas kasvu ja yritysten tulokunnan heikentyminen pienentävät taas selvästi verokertymää ja lisäävät valtiontalouden vajetta.

Näin ollen talouden noidankehä, korkea rakenteellinen työttömyys, korkea rakenteellinen valtionvelka, korkea työn verotus on semmoinen ongelma, missä nyt toistaiseksi olemme. Sen hoitamisen kannalta tarvitaan rakenteellisia uudistuksia, työreformi, mutta sen kannalta hyvin oleellista myös on, että nimenomaan lyhyet korot, joiden perusteella luottoja myönnetään, kehittyvät myönteisesti.

Kun ajattelemme talouspolitiikkaa mahdollisen ermin jäsenenä, siinähan talous- ja rahapolitiikka pitäisi mitoittaa sillä tavalla, ettei synny tarvetta keskuskurssin muuttamiseen. Täällä on todettu, että kun ermissä on 15 prosentin kurssirajoitus molempiin suuntiin, että sen varassahan meidän markkamme on kellunutkin. Mielestäni tässä ei ole koko totuus, sillä kurssivaihtelut on rajattava paljon pienemmiksi kuin muodollisesti sallittu vaihteluväli on. Itseasiassa kurssi on käytännössä pidettävä hyvin vakaana, lähellä keskuskurssia. Laajennettu vaihteluväli on tarkoitettu vain tilapäisten valuuttamarkkinahäiriöiden puskurointiin. Sitä ei voida tietoisesti hyödyntää.

Tämä kaikki merkitsee sitä, että koska me olemme sidottuja keskuskurssiin, joudutaan sitten korkoa liikuttelemaan hyvin herkästi mahdollisten valuuttakurssipaineiden ehkäisemiseksi. Näin ollen on selvää, että ermissä eläminen vaatii finanssi-, työmarkkina- ja talouspolitiikkal- ta erityistä tarkkuutta ja joustavuutta.

Kolmas kriteeri, kun mietimme erm-jäsenyyttä, ensimmäinen on erm-järjestelmän vakaus ja toinen taloudellinen tilanne kotimaassa, on sitten riskit ermin jäsenenä. Valuuttakurssivaihtelujen rajaamiseen perustuvien valuuttajärjestelmien heikkoutena on niiden alttius spekulatiivisille hyökkäyksille, joista on kokemuksia. Nämä ongelmat ovat viime vuosina vaivanneet ermiä. Spekulaatioiden kohteeksi joutuu helpoimmin varmasti sellainen maa, jonka haavoittuvuus rahamarkkinoilla tiedetään suureksi ja, mikä on myös tärkeää todeta, jonka valmius ylläpitää valuuttakurssia tiedetään markkinoilla heikoksi.

Tästä tullaan hyvin oleelliseen asiaan. Johtuen korkeasta rakenteellisesta työttömyydestä, hallituksen työllisyyspolitiikan tietystä epäonnistumisesta ja rakenteellisesta velkaantumisesta sekä pankkien herkästä tilanteesta markkinoiden silmissä Suomi nimenomaan kuuluu niiden maiden joukkoon, jotka voivat joutua hyökkäysten kohteeksi ja joiden kyky puolustaa keskuskurssia on heikko. Spekulaatioiden toteutuessa siis on teoriassa ja käytännössäkin riski joutua pakkodevalvaatioon ermin sisällä taikka uudestaan palamaan kelluntaan, mikäli erm-kytkentä epäonnistuu.

Muiden erm-jäsenmaiden keskuspankkien tuki tuskin auttaisi eikä poistaisi spekulatiivisen vaaraa siinäkään tapauksessa, että lähestyttäessä kolmatta vaihetta yhteistyö tiivistyy niiden kesken, jotka katsotaan todennäköisiksi Emu-maiksi. Spekulaatio voisi pitkittyä luottamuksen puutteen vuoksi, jolloin korkea korkotasoinen vaarantaa valtionvelkaa ja alijäämää koskevien kriteerien täyttämisen. Itse asiassa epäonnistunut erm-kytkentä voisi siis viedä myös muut Emu-kriteerit pesuveden mukana huonoimmassa tapauksessa.

Totta kai voidaan sanoa, että myös ermin ulkopuolelle jäämisessä on riskejä. Voidaan tietysti ajatella, että ermin ulkopuolelle jääminen pitkälle saatettaisiin tulkita markkinoilla siten, että Suomi ei ole pyrkimässä Rahaliiton jäseneksi. Pitkiin korkoihin sisältyvä riskioletus voisi kasvaa ja valuuttamarkkinoilla voisi esiintyä heikentymistäipumuksia. Riippuu tietysti millä perusteilla ermin jäsenyydessä ei oltaisi Suomessa. Siis Suomen on tärkeätä tietysti täyttää vakaan talouspolitiikan kriteerit, ja se tältäkin osin vähentää riskinäkyviä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi sitten Ruotsin merkitys erm-ratkaisun kannalta. Onhan yleisesti esitetty, että erm-linjauksessa Suomen pitäisi kulkea Ruotsin kanssa yhtä jalkaa. Tämä tietysti

perustuu siihen tosiasiaan, että kruunun kurssi on tärkeämpi Suomelle kuin millekään EU-maalle, ja tämä meidän aina täytyy ottaa huomioon. Ruotsi tuskin ryhtyy harjoittamaan sellaista politiikkaa, joka perustuu heikkoon kruunuun, mutta teoriassa on selvää, että Ruotsin talouden suistuminen yllättävään lamaan olisi meille ehkä miltei idänkaupan romahtamiseen verrattava ilmiö ja siitä valuuttakurssille aiheutuvat paineet voisivat olla hyvin merkittävät.

Tietysti voidaan sanoa, että jos sekä Suomi että Ruotsi olisivat liittymässä ermiin, niin Suomen kannalta olisi edullista pyrkiä ermiin ennen Ruotsia. Tällöin meillä olisi paremmat mahdollisuudet vaikuttaa kruunun keskuskurssiin neuvoteltaessa Ruotsin erm-jäsenyydestä. Pääsisimme mestaroimaan Ruotsin asioita. Mutta on selvää mielestäni, että Ruotsin tilanne on meidän kannaltamme hyvin oleellinen. Ei voida ajatella Suomen erm-jäsenyyttä ilman Ruotsin erm-jäsenyyttä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi tulen siihen, mistä aloitin, eli erm-jäsenyys on jopa vaativampi ympäristö kuin itse Emu-jäsenyys olisi. Nyt taloudellinen tilanne Suomessa työllisyyden, valtionvelan sekä pankkijärjestelmämme suhteen on hyvin huono ja osin kriittinen, vaikka pankkijärjestelmä on tietystä mielessä nostanut pään vedenpinnan yläpuolelle. Näin ollen tässä tilanteessa Suomella ei ole varaa ottaa riskiä epäonnistuneesta erm-kytkennästä, vaan nyt olisi erittäin tärkeää, että maan hallitus saisi talous- ja työllisyyspolitiikkaansa sellaista tehoa, että meillä talous voisi terveellä tavalla tervehtyä ja pääsisimme tästä talouden noidankehästä paremmille näkymille mahdollisimman nopeasti.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Aloitan siitä, onko erm-maailma hyvä ja kannattaako ermiin liittyä. Tässä suhteessahan jäljet pelottavat. Sehän on vähän samanlainen kytkentä kuin ecukytkentä, josta ei hyvää seurannut. Itse asiassa opittiin, että kaikkein huonoin valuuttakurssimuoto on semmoinen, joka on jäykkä mutta hauras ja joka voidaan murtaa, kun oikein yritetään. Se on huono sen takia, että aivan näin helpoksi ei maailmaa saa spekulioijillekaan tehdä.

Hauras valuuttakurssihan tarjoaa idioottivarmen spekulointitavan. Jos löytää heikon valuutan, niin hyökkää sitä vastaan myymällä tätä valuuttaa — sitähan ei tarvitse valuuttamarkkinoilla omistaa, jotta sitä voisi myydä, koska on olemassa instrumentteja myydä sitä omistamatta

— myy sitä muutaman kymmenen miljardia ja katsoo, kuinka pitkälle keskuspankin rahkeet riittävät. Jos keskuspankin rahkeet riittävät, niin sitten toteaa, ettei se onnistunut ja tappiona joutuu maksamaan valuutanvaihtokustannukset, mitä ne tällaisesta muutaman kymmenen miljardin markan operaatiosta ovat. Ne ovat hyvin pienet sen takia, että ihan sitä normaalia Meritapankin ottamaa 1,2 prosenttia ei tällaisessa kaupassa käytetä. Jos keskuspankin varat eivät riitäkään, valuutta kaatuu. Jos siihen on käyttänyt vaikka 50 miljardia markkaa ja se devalvoidaan 10 prosentilla, niin siitä saa 5 miljardia puhtaana voittona, jota ei edes veroteta. Tämä ikään kuin osoittautui aivan liian helpoksi.

Nyt ermin kaksoisputki voi toimia paremmin. Siellä on sellainen 15 prosentin viemäri ja sen sisällä on paljon ohuempi pilli. Siinä pillissä pitäisi ikään kuin pysyä, mutta jos ei pysy, sitten pitää pysyä sen viemäriin sisällä. Siinä on tietysti se hyvä puoli, että jos valuuttakurssia vastaan hyökätään, niin keskuspankin ei tarvitse käyttää kaikkia perintöhopeoitaan sen puolustamiseen, vaan se voi antaa periksi. Vähäksi aikaa joudutaan pois siitä pillistä ja sitten pyritään sinne takaisin. Erilaisille valuuttaspekuloijille tämä ei ole aivan yhtä helppo maailma. Mutta ei siitä ole oikein kokemusta, miten tämä toimii ja päästäänkö siihen pilliin takaisin jne.

Joka tapauksessa, vaikka valiokunnan kuulemiset eivät ole julkisia, sen voi nyt kuitenkin sanoa, että erilaiset talouden asiantuntijat talousvaliokunnassa sanoivat, että erm taloudellisenä konseptina on meille haitallinen ja voi olla suorastaan vaarallinen. Siinä mielessä nykyisen kelluttamisen jatkaminen, jos ajattelee vain ihan valuuttamarkkinoiden toimintaa eikä mitään muita asioita, olisi parempi.

Sitten tulivat esille nämä muut asiat. Minä olen jotenkin tulkinut tätä logiikkaa sillä tavalla, että erm-kytkentää tarvitaan sen vuoksi, että päästäisiin Emun ensimmäiseen vaiheeseen. Emua myöskään ei tarvita sen vuoksi, että se olisi taloudellisesti edullista, vaan että Emu-maat tulevat EU:n sisällä muodostamaan kovan ytimen. Kun pääsee Emuun, pääsee sellaisiin pöytiin, joissa puhutaan muistakin asioista kuin valuuttakursseista. Esimerkiksi tällä tavalla pääsee vaikuttamaan EU:n ulkopoliittikkaan. Jos haluaa Viron EU:n jäseneksi, pitää liittyä Emuun, ja tätä ketjua taaksepäin, jos haluaa Viron EU:n jäseneksi, pitää tehdä erm-kytkentä.

Minusta tämä ketju ei aivan kaikilta osin toimi, vaan siinä on joitakin heikkoja kohtia. Ensinnä

näkään en usko, että erm on välttämätön Emu-jäsenyyden kannalta, jos Suomi halutaan Emuun. Väitän, että ensimmäisten jäsenten valikointi tulee olemaan poliittinen. Sinne tullaan siis sympatian eikä juridiikan perusteella. Jos meidät sinne halutaan, meille riittää, että valuuttamme on ollut riittävän vakaa viime aikoina eikä että se on kiinnitetty. Kyllä se siinä kelpaa, missä Belgian julkinen velkakin täyttää 60 prosentin kriteerin.

Sellaista ajatusta, että jos meitä ei Emuun haluta ja jotkut haluaisivat tehdä Emun ilman meitä, me pääsisimme sinne juridiikalla sisään ikään kuin muiden Emu-maiden kannan vastaisesti, pidän, anteeksi nyt vain, aika naiivina. Sitä paitisi, kyllä sieltä jokin kriteeri löytyy, jota me emme täytä. Tällä hetkellä juridiset kriteerit täyttää vain Luxemburg, mutta siitä ei saa valuutta-alueita, koska Luxemburgilla ei ole omaa valuuttataa, josta se voisi luopua.

Valiokunnassa todellakin moneen kertaan varoitettiin, että ermiin liittyminen voi kyllä pelastaa meidän tältä yhdeltä kriteeriltä, mutta se vaarantaa hyvin voimakkaasti kaikki muut kriteerit. Sen vuoksi se ei ehkä ole kauhean hyvä tapa päästä Emu-kuntoon.

Mutta, jos me nyt Emuun pääsisimme, seuraava logiikka vielä tässä on se, että meistä ei silti tule suurvaltaa. Vaikka siinä pöydässä, jossa muodollisesti päätetään joistakin asioista, me olemme läsnä ja meillä on siellä ihan samanlainen puhevalta kuin muillakin, on olemassa myös kahvipöytiä sen varsinaisen päätöksentekopöydän vieressä, ja siellä on ehkä sitten kuitenkin valikoidumpi joukko.

Haluan kommentoida joitakin täällä käytettyjä puheenvuoroja. Ministeri Niinistö sanoi, että tässä maailmassa, jossa me nyt elämme, ei enää ole devalvaatioita, devalvoitumista eikä valuuttakurssilla sopeutumista, että valuuttakurssit käytännössä ovat kiinteitä, vaikka ei erm-kytkentää olisikaan. Minun tietääkseni Suomen valuutta kelluu, ja se on tämän vuoden aikana devalvoitu tai devalvoitunut, mistä sitä tietää, mitä Suomen Pankissa ajatellaan, noin 6 prosentilla. Sitä ennen kutsuttiin devalvaatioksi, ja se on aivan selvää valuuttakurssien sopeutumista. Tästä maailmasta me olemme joutumassa pois. Ruotsin valuutta on vielä huomattavasti enemmän vaihdellut tämän vuoden aikana. Se on taas kyllä revalvoitunut, mutta joka tapauksessa. Kyllä me tällä hetkellä nimenomaan olemme sellaisessa maailmassa, jossa kansantaloudet sopeutuvat valuuttakurssimuutoksilla.

Ministeri Niinistö sanoi myös, että ei se nyt haittaa, vaikka Emu-kriteerit vievät meiltä finanssipoliittisen liikkumavaran, koska meillä ei ole sitä kuitenkaan, kun meillä ei ole rahaa eikä varaa velkaantua. Toivon, ettei meistä koskaan ihan näin avuttomia tule, sillä Suomella on ja tulee varmasti jatkossakin tällaisena reunamaana olemaan huomattavasti jyrkemmät suhdannevaihtelut kuin keskusvaltioilla. Sen vuoksi ikään kuin tällainen kaarnapursi keikkuu aallokossa paljon enemmän kuin valtamerilaiva, ja sen vuoksi me tarvitsemme prosentuaalisesti suurempia yli- ja alijäämiä. Joku Elsassin maakuntakin voi olla vähän samassa tilanteessa kuin me, mutta sitä ei lasketakaan tässä mukaan. Jos ajatellaan, että vuonna 1991 meidän olisi pitänyt sopeutua siihen, että minkäänlaisessa suhdante-tilanteessa valtion velkaantuminen ei saa ylittää 3 prosenttia, niin en tiedä, missä olisimme tässä vaiheessa, jos silloin olisi jouduttu sellaisia budjetteja tekemään.

Täällä on moneen otteeseen sanottu, että meillä on nyt tämän edullisen tilanteen ja, huom., kelluvien valuuttakurssien ansiosta alhaiset korot ja korot ovat alentuneet ja että meillä harrastetaan, ministeri Niinistökin sanoi, korkoelvytystä. Tuollaiset pitkäähköt korot ovat muistaakseni josakin 6,5 prosentin kieppeillä. En tullut tänään katsoneeksi, mikä on päivän noteeraus. Ja kun pohjainflaatio on -0,5, se tietää 7 prosentin reaalikorkoa. Tämäkö on korkoelvytystä? Silloin kun minä opiskelin kansantaloustiedettä, sanottiin, että normaaliajan reaalikorko on 3 prosenttia ja lama-aikana mennään vähän siitä alaspäin ja korkeasuhdanteen aikana vähän siitä ylöspäin.

Ed. M. Korhonen sanoi, että sitten kun meillä on se Emu ja pitää kansantalouden sopeutua, ei sillä palkkasopeutumisella mitään merkitystä ole, koska esimerkiksi paperiteollisuuden tuotannon arvosta palkkojen osuus on niin pieni. On tietysti hyvä, että ed. M. Korhonen on näin nopeasti unohtanut Marxin opit, mutta kyllä kaikki tuotanto on lähinnä työstä kotoisin. Vaikka teollisuudessa aika paljon käytetään välipanoksia ja sen takia kyseisen teollisuuslaitoksen tuotannosta palkkojen osuus ei ole kovin suuri, niin joku ne välipanoksetkin on tehnyt ja niissä on palkkoja jne. Tämä yhtälö on hieman vaikea laskea taaksepäin, mutta paljon helpompaa on todeta, että bruttokansantuotteesta palkkasumma on noin kaksi kolmasosaa tai 70 prosenttia tai niillä tienoilla. Se kertoo, mikä palkkojen osuus kansantalouden sopeutumisessa on, joten kyllä se sinne väkisinkin menee.

Minua tässä huolestuttaa se, että maailmassa ei ole yhtään maata, joka olisi onnistunut deflaatiopolitiikassa, siis siinä, että palkkoja ja hintoja aletaan alentaa, jotta kilpailukyky paranisi. Se johtaa nimittäin hirveen suureen lamaan, on muuten johtanut Suomessakin. Ymmärtääkseni kansainvälisesti deflaatiosta varoittavana esimerkkinä tällä hetkellä pidetään Suomea samalla, kun me itse kehumme alhaisella inflaatiolla, että olemme onnistuneet painamaan sen jo negatiiviseksi.

Mutta sitten kysymys siitä, mikä on hyvä valuutta. On kyllä pakko sanoa, että viimeaikaiset kokemukset osoittavat, että Suomen markka on liian pieni valuutta. Aivan samalla tavalla kuin Pohjois-Pariisilla ei näytä voivan olla omaa valuuttaa, Suomikin näyttää olevan liian pieni kansantalous pitämään yllä omaa valuuttaa. Sitä ei pystytty pitämään kiinteänä, niin kuin ecuseikailu osoitti. Mutta kyllä kelluminenkin on osoittanut, että aika lailla se heittelee, ja sekään ei ole kovin hyvä asia.

Toisaalta kyllä minusta teoria yhteisestä optimaalisesta valuutta-alueesta on otettava vakavasti ja todettava, että yhteinen valuutta voi olla vain sellaisilla mailla, jotka jollakin lailla kohtaloitaan muutenkin muistuttavat toisiaan, joiden kannattaa ikään kuin rahapolitiikkaansa yhtä aikaa kiristää tai yhtä aikaa löysentää eikä niin, että täällä pitäisi kiristää ja täällä löysentää. Tässä suhteessa epäilen, että Sisilialla ja Enontekiöllä aina kaikki asiat eivät mene samalla tavalla. Tietysti voimme esimerkiksi ajatella, että voimme etsiä jonkun pohjoismaisen valuutta-alueen ja tehdä Pohjolaan yhteisen kruunun tai jotain muuta sellaista. Saisimme vielä estetyksi Ruotsin kilpailevat devalvaatiotkin.

Mutta tässä tietysti mielessä valoa näkyy putken päästä. Nimittäin, jos meidät yhteiseen eurooppalaiseen valuuttaan kytketään, niin meidäthän kytketään silloin Saksan markkaan. Aikaisemmin ajattelin, että Saksahan on aivan erilainen talous kuin Suomi, mutta viime aikoina Saksan talous näyttää lähteneen Suomen tielle.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Tästä keskustelusta, mikä on tänä iltapäivänä käyty, pari huomiota.

Eräs sellainen on se, että tämä sali ikään kuin tulee välttämättä unohtaneeksi sen, että kaiken kaikkiaan me puhumme varsin pienestä alueesta koko maailmaa. Kun puhumme ermistä ja Emusta, tullaan, en nyt sano aktiivisesti, mutta joka tapauksessa unohtaneeksi se, että varsinaiset

kasvukeskukset tässä maailmassa sijaitsevat muualla kuin Euroopassa. Eurooppa on kuitenkin taantuva alue, 6 prosenttia väestöstä, ja suhteellisesti tämä osuus vähenee koko ajan. Festung Europa, tämä saksalainen ajattelu, kuitenkin elää taustalla ja on omiaan näivettämään Eurooppaa, tätä Aasian niemimaata.

Toisaalta tätä keskustelua ikään kuin sävyttää tietty predestinaatio-oppi. Se koskee sekä niitä, jotka ovat Emuun pyrkijöitä, jotka Emu on valaissut, ja toisaalta myös ikään kuin niitä ja meitä, jotka suhtaudumme tähän kriittisesti. Eli nähdään tämä ikään kuin välttämättömyytenä ja jotenkin suomalaiskansalliseen tapaan hyvin lineaarisena asiana, että sinnehän tämä kaikki on menossa. Emu tulee, jos ei jo kohta ole tullut. Myös vastustajat näkevät tässä ikään kuin välttämättömän kehityksen. Kuitenkaan näin ei ole. Jos ja kun monet meistä seuraavat Euroopan tapahtumia myös muuten kuin suomalaisten tiedotusvälineiden kautta, niin tämä ristiriita, mikä Euroopan sisällä toimii, on aika selkeä.

Onko yleensä tähän predestinaatioon syynä meidän aina mieleen tuleva maantieteellinen asemamme vai ei? Joka tapauksessa mielestäni siinä sitä on, eli Suomen historiallisen tai maantieteellisen aseman arviointi ja nimenomaan virhearviointi on varsin vaikuttavana takana. Sehän johti historiassa hattujen sotaan, Kustaa III:n sotaan ja myös Suomen niihin liittoutumisiin, mitä tapahtui talvisodan jälkeen Saksan kanssa, joissa tietysti yhtenä pontimena oli Venäjän aikaisempi hyökkäys Suomeen talvisodassa. Mutta joka tapauksessa tietty arviointi, joka oli kuitenkin virhearviointi, niin kuin tapahtui Kustaa III:lle ja myös hattujen sodan aikana.

Saksan keskuspankin pääjohtaja Hans Tietmeyer toteaa Emusta, että Rahaunioni ei tuo kurssivaihteluriskien loppua Euroopassa eikä nimenomaan suuren maailman valuuttojen kurssivaihteluriskien loppumista ja erityisesti se ei ole minkäänlainen elvytysohjelma, koska se ainoastaan lisää kilpailua Euroopan sisällä sekä eri yritysten että eri alueiden välillä. Näin Hans Tietmeyer, taisi olla Frankfurter Allgemeine, joka tapauksessa se on hänen huomautuksensa, joka on tietysti hyvä pitää mielessä.

Mihin ajatukseen ed. Soininvaaran pitämässä puheenvuorossa erityisesti haluaisin yhtyä, korostaa, on se, että ed. Soininvaara aivan hyvin, minkä haluan lopuksi todeta, toi esiin tuon deflaatiopolitiikan uhan, johonka tavallaan myös Bundesbankin pääjohtajan Tietmeyerin viittaus aivan selkeästi implisiittisesti viittaa, juuri sisäi-

sen kilpailun kasvamiseen, eri alueiden kilpailuun Euroopan sisällä, kilpailuun, joka on osa tätä deflatoitumista.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua hyvin tarkoin seuranneena voin todeta vain yhteenvetona sen, että kaikki puhujat ovat ymmärtäneet asian oikein. (Ed. Aittoniemi: Minäkin?) — Myös ed. Aittoniemi kaikilta osiltaan. Tällä kertaa ei tule yhtään letkautusta ed. Aittoniemen suuntaan, todettakoon heti alkuun. — Jokainen on tajunnut sen, että tämä rahalain muutos merkitsee tien aukaisemista erm-kytkentään, sitä tietä Emun kolmannen vaiheen toteuttamiseen.

Se, missä ehkä ajattelut eroavat, on se, onko seuraava askel todella Euroopan yhdysvaltojen muodostaminen eli federaation muodostaminen nykyisestä Euroopan unionista. Kun ed. Tiusanen edellä palautti mieleen keski-eurooppalaista keskustelua, hän olisi voinut siihen jatkoksi todeta hyvin mielenkiintoisen historiaan jäävän tosiasian, että jatkuvasti Saksan ja Ranskan johtajat puhuvat tässä yhteydessä uuden suursodan välttämisestä, eurooppalaisen sodan välttämisestä. Siis kaikki tähän asiaan liittyvät eurooppalaiset näkökohdat ovat näin karua arkitodellisuutta, ja siis näitä asioita tarkastellaan todella tarkoin.

Täällä on aivan oikein tuotu esille se, että Saksa ja Ranska ja mahdollisesti siivellä Benelux-maat ovat muodostamassa kovaa ydintä Euroopan unionin sisällä. Tämä kova ydin on ehkä koko tämän ajattelun keskeinen asia. Se on sitä Suomen kannaltakin. Kysymys on tässä Lipposen hallituksessa siitä, että halutaan olla kovassa ytimessä hinnalla millä tahansa mukana, vaikka Euroopan unionin tämän peruskovan ytimen papereissa Suomi-merkkistä valtiota ei esiinny kaavailuissa lainkaan. Siis toisin sanoen tässä halutaan kaikella mahdollisella tavalla osoittaa, että sinnehan me toki kuulumme.

On kuitenkin hyvin tärkeää ajatella tätä asiaa vähän perusteellisemmin. Tämä kova ydin -ajattelu jo sellaisenaan pitää sisällään sen, että on olemassa ns. realiteettina kaksi nopeutta. Ja mikä varmintä, nämä nopeudet eivät pysähdy tähän, vaan niitä nopeuksia on hyvin monta. Tämä näkyy myös siinä, että ns. Emu-kuntoisuus vaihtelee hyvin suurella määrällä valtiosta toiseen. Tällä puolestaan on erittäin suuri merkitys, kun arvioidaan sitä, millä tavalla tämä hanke nimeltään Emun kolmas vaihe voi onnistua.

Nimittäin Euroopan unionista itsestään ei ole tässä tilanteen pelastajaksi johtuen sen omasta

talouden rakenteesta. EU:han on sisäisesti sopinut, että sen vuosibudjetti on korkeintaan 1,3 prosenttia jäsenvaltioiden yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta. Tälle vuodelle tuo budjetin loppusumma on 480:tä miljardia markkaa vastaava määrä ecuja, ja siitä menee 40 prosenttia maatalousmenoihin. Sieltä ei ole odotettavissa minkäänlaisia rahasto-osuuksia pelastamaan toisen nopeuden ja kolmannen nopeuden jnp. valtioita. Se on siis rakenteellisesti estetty, eikä meneillään olevassa hvk-prosessissakaan ole mitään sellaista, joka viittaisi siihen, että näiltä osin olisi Delors 3 odotettavissa, vaikka Delors on jo eläkkeellä, mutta voisi kutsua näin. Mitään tällaista ei ole agendalla. Siis toisin sanoen tämä rakenteellinen taustatekijä tässä tilanteessa on realiteetti.

Mistäs sitten se apu tulisi? Se apu tulisi tietysti siitä, että Saksan keskuspankki on avainasemassa. Se on sitten kaikki sen varassa. Nytpä onkin sattunut käymään sillä tavalla, että Saksan keskuspankki ja Saksan liittohallitus ovat joutuneet jo reagoimaan oman väkensä käyttäytymiseen, niin kuin eräässä vastauspuheenvuorossani totesin. Tämä tarkoittaa sitä, että kun Saksan valtaavan suuri eläkeläisjoukko on tottunut siihen, että Saksan markka on vahva valuutta, jolla pystyy varsin mukavasti viettämään huomattavan osan vuodesta Välimeren alueella ja Pohjois-Afrikassa lomaillen, Saksan markan ostovoimasta taikka siis itsellä hallussa olevan rahan ostovoimasta ei haluta hitustakaan luopua. Tämä on johtanut siihen, että varsin monet ovatkin siirtyneet Sveitsin pankkien asiakkaiksi.

Tämä on eräs syy siihen, että Saksan liittohallituksen pelivara sen sisäisessä työllisyyspolitiikassa ja budjettipolitiikassa on ollut murtumaan päin. Tämä on taas merkinnyt sitä, että vihdoin tällä reaktiolla, periaatteessa yksinkertaisella reaktiolla, on saatu aikaan se, että ns. konvergenssikriteerit sellaisina, kuin ne meille lanseerattiin, ovat menettäneet merkityksensä. Konvergenssikriteerit tällaisina prosenttikriteereinä ovat muuttuneetkin puhtaasti poliittisiksi kriteereiksi, jotka muuttuvat joka ikinen päivä siinä ajassa, jota eletään. Toisin sanoen tämä tarkoittaa Suomen kannalta sitä, että Suomi on joka ikinen päivä, jos halutaan, täysin Emu-kunnossa. Konvergenssikriteerit poliittisina kriteereinä ovat täytetyt, jos niin halutaan. Tämä tarkoittaa suomeksi sitä, että erm-kytkentä sellaisenaan ei ole lainkaan tarpeellinen.

Arvoisa puhemies! Nyt tullaan siihen hyvin olennaiseen asiaan, että millä tavalla siis tätä

asiaa tarkastellaan sieltä käsin, mikä on nyt osoittautunut olennaiseksi, eli Saksan keskuspankin ja Saksan liittohallituksen taholta. Nimitäin siellähän tietysti arvioidaan nyt potentiaalisia Emun kolmannen vaiheen ensimmäiseen ryhmään kuuluvia valtioita siinä uskottavuudessa, joka näillä talouksilla on käytännön politiikassa, jos odotetaan, että jollakin tavalla ne joutuisivat Saksan piikkiin. Tässä suhteessa Suomea ei ole kovin korkealle arvostettu, mikä on johtanut siihen, että Suomen nimi on listoista pois, ja se on johtanut siihen, että Theo Waigel, Saksan talousministeri, on luonut niin sanotun Waigelin giljotiinin. Tämä tarkoittaa sitä, että sittenkin otetaan käyttöön tällaisessa tilanteessa prosenttikriteerit. Jos mukaan lähtenyt valtio ei täytä prosenttikriteereitä, sille langetetaan sakkomaksu, joka merkitsee valuuttasiirtoa valtiolta keskuspankkiin. Jos puolessatoista vuodessa ei ehtoja täytetä, siinä tapauksessa rahastosiirto siirtyy kokonaan keskuspankin omaisuudeksi niin, että asianomainen valtio joutuu sakkomaksun verran menettämään.

Toisin sanoen Saksa on luonut talouspelotteen, jota muuten kukaan ei ole tainnut täällä tänä päivänä vielä mainita. Se on realiteetti, johon on syytä suhtautua erittäin vakavasti. Ecofinin kokouksessa tämä asia oli erittäin voimallisesti esillä viime joulukuun alussa. Vaikka sitä ei virallisesti silloin Ecofinin kokouksessa hyväksyttykään, se on realiteetti, johon Suomenkin pankkimailma on joutunut erittäin vakavasti suhtautumaan.

Edelleen asia, joka tähän liittyy hyvin voimallisesti, on se, että Emun kolmas vaihehan, siis yhtenäisvaluutan vaihe, ei voi käytännössä onnistua, jollei siihen liity talouspolitiikkaa, niin kuin täällä kansallisella tasolla on varsin moni puhuja, viimeksi ed. Soininvaara äsken todennut. Olen täsmälleen samaa mieltä. Tämä merkitsee sitä, että ei ole olemassa toimivaa Emun kolmatta vaihetta sellaisenaan. Se ei onnistu. Tarvitaan cep eli keppi, common economic policy, siis yhteinen talouspolitiikka. Se taas edellyttää sitä, että päätöksentekojärjestelmän EU:ssa täytyy olla tämän mukainen. Se merkitsee perustavaa laatua olevaa rakenteellista muutosta. Se merkitsee aivan kokonaan muuta kuin eduskunta, sen suuri valiokunta ja ulkoasiainvaliokunta ovat hvk-tavoitteeksi asettaneet, aivan kokonaan muuta. Tässä maailmat eroavat toisistaan niin fundamentaalisesti kuin olla voi, suorastaan uskomattoman suuressa määrin, eli täällä on ummistettu kaikelta olennaiselta silmät tässä asiassa.

Jos sitten mennään Suomen kannalta arvioimaan tilannetta aivan lyhyesti, niin se, mitä äsken totesin Waigelin giljotiinista, on arkitodellisuutta Suomen kannalta. Se tarkoittaa myös sitä — en toista sitä, minkä totesin vastauspuheenvuorossani ed. Auran puheenvuoroon ja niihin ed. Soininvaara vastauspuheenvuorosaan täydellisesti yhtyi — että kun vaihtotase poistuu mittarivalikoimasta, sisälle astuu välittömästi paljon näkymättömämpi ase. Se on se, että riittääkö raha, siis yhtenäisvaluutta näihin puuhiin.

Tämä taas merkitsee sitä, että turvallisuusajattelu on täällä eräällä tavalla täydellisesti vinoutunut. Täällä puhutaan Nato-jäsenyydestä turvallisuusjärjestelynä. Sille sanotaan "ei" ja "kyllä", riippuu aina, kuka nyt sattuu puhumaan kulloinkin. Aivan tuhat kertaa tärkeämpi turvallisuustekijä suomalaiselle yhteiskunnalle on taloudellinen turvallisuus, se että pelivälineet, kutsutaan niitä sitten markoiksi, Suomen markoiksi, ecuiksi, euroiksi tai miksi tahansa, riittävät siihen sisäisen turvallisuuden toimeliaisuuteen, joka pitää yhteiskuntaa yllä. Tämä suhteellinen turvallisuus on täydellisesti täällä unohdettu.

Arvoisa puhemies! Tämä johtaa tekemään johtopäätöksen siitä, mikä rahalain muutos on. Se on käytännössä rahattoman lain muutos.

Ed. Johannes K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oli selvä ero, kun ed. Soininvaaran, vihreän edustajan, analyysiin oli aika helppo yhtyä kaikilta keskeisiltä osiltaan, ed. Pulliaisen kärjistyksiin taas ei. Hänelläkin oli aivan oikeita arvioita siihen nähden, minkälaisia pyrkimyksiä esimerkiksi Saksan keskuspankilli ja Saksan hallituksella saattaa olla, mutta häneltä on jäänyt huomaamatta, että Waigel 1:n lisäksi on myös Waigel 2, joka koskisi hyvin tiukkaa kuria niille maille, jotka jäävät Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle. Ne joutuisivat pelkästään sopeutumaan eivätkä olisi mukana vaikuttamassa niihin päätöksiin, joihin nämä ulkopuoliset maat joutuvat sopeutumaan. Siitä huolimatta tietysti sisälläkin on ongelmia, mutta niin kuin ed. Soininvaara edellä totesi, kyllähän on havaittu, että Suomen markkakin on liian pieni valuutta. Me voimme tietysti haikailla joitakin yhteis-pohjoismaisia valuutta-alueita, mutta ne eivät oikein tässä tilanteessa ole realistisia, valitettavasti.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainenkin on tietysti

omassa analyysissään oikeassa siinä mielessä, että Emun kolmannen vaiheen valmisteluhan on tietysti tavattoman keskeneräinen vielä. Ei ole selvää, minkälaista talouspolitiikan koordinaatiota — minä sanoisin talouspolitiikan koordinaatio eikä keppi, niin kuin hän sanoi — tullaan käyttämään. Jonkinlaista koordinaatiota aivan varmasti tarvitaan. Ei ole selvillä vielä, minkälaista ja minkälaiden sääntöjen vallassa ns. budjettikuria tullaan käyttämään. Waigelin ensimmäiset ehdotukset on kuitenkin mekanistisina ja muutenkin toteuttamiskelvottomana torjuttu muuallakin kuin Suomessa.

Paljon on edelleenkin avoimia kysymyksiä siitä, miten Emun kolmannen vaiheen käytännössä on ajateltu toimivan. Sen vuoksi minä taas päinvastoin kuin ed. Pulliainen pyrkisin pitämään itsellänikin option määrittellä kantaani tarkemmin, kunhan nämä kaikki erilaiset käytännön toteuttamistavat selviävät meille tarkemmin. Jos rahalakiin suhtautumista ajatellaan — ellei sitä halua tarkastella teknisenä muutoksena, jossa valuuttakurssin määrittely itse asiassa ei muutu lainkaan, se on edelleenkin samalla järjestelmällä tämän lain perusteella kuin aikaisemminkin — jos haluaa tarkastella sitä erm-kytkennän kannalta, niin ok. Mutta mitään sellaista kytkentää siitä, että tämän rahalain nojalla olisimme menossa Emun kolmanteen vaiheeseen, että tämä olisi sinetti, minusta ei pidä tehdä.

Ed. Pullia i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nämä olivat oikein miellyttäviä reaktioita äskeiseen puheenvuorooni seuraavista syistä.

Ensinnäkin, mikä koskee Waigel 1:tä, sehän tarkoittaa sitä, että on mukana kovassa ytimessä, ykkösvaiheessa, ja sillä tavalla sitoutuu siihen. Waigel 2:een ei sisälly eikä voi sisältyä minkäänlaista sidonnaisuutta eikä hallinnoimismahdollisuutta Saksan keskuspankin taholla muuta kuin aggressiivinen valuuttapolitiikka, spekulatiota, joka on täysin teoreettisesti mahdotonta, jos aikoo olla samassa Euroopan unionissa, kun ilmeisesti rasite tulee juuri toisin päin.

Toinen kommentti koskee sitä, että minullakin on optio tässä, ed. Hämäläinen, ja se on raju optio. Se on makropoliittiset realiteetit, jotka tulee koko ajan pitää mielessä.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Esityksessäni tuon yrittäjän näkökulman rahalakiuudistuskeskusteluun.

Emuun siirtyminen on pk-yritysten kannalta

myönteinen toimenpide. Yhteiseen valuuttaan siirtyminen tuo talouteen vakautta, johtaa hallitumpaan inflaatioon, devalvaatiospekulaatioiden vähenemiseen ja yritysten kilpailukykyyn paremmin turvaavaan työehtosopimuspolitiikkaan. Tästä hyöttyy erityisesti pääasiassa kotimarkkinoilla toimiva pieni ja keskisuuri yritys-toiminta. Valuuttalainoihin liittyvän riskin väheneminen luo mahdollisuuksia ottaa ulkoista lainaa. Emu myös parantaa pk-yritysten mahdollisuuksia kansainvälisillä markkinoilla valuuttariskin vähentyessä olennaisesti.

Ensimmäisessä vaiheessa yhteiseen valuuttaan mahdollisesti liittyy vain 7—8 parhaimman eurooppalaisen talouden maata. Pk-yritysten kannalta siinäkin tapauksessa Suomen tulisi olla näiden maiden joukossa, koska ulkopuolelle jääminen merkitsisi nykyiseen tilanteeseen nähden suurempaa epävakautta ja korkotason nousua. Pääasialliset haitat pk-yrityksille tulevat siirtymäkauden aiheuttamista väliaikaisista kustannuksista. Joillakin aloilla siirtymäkauden kustannukset saattavat jäädä pieniksi tai olla varsin merkittäviä.

Makrotaloudelliset perustelut. Ensiksi edut. Suomen kansantalouden vakaus ja ennustettavuus paranevat huomattavasti yhteiseen valuuttaan siirryttäessä. Tämä antaa yksityisille elinkeinonharjoittajille huomattavasti nykyistä paremman mahdollisuuden elinkeinotoimintansa kehittämiseen, kun ei tarvitse varautua valuutan suuriin vaihteluihin. Tästä on erittäin pahoja esimerkkejä aivan viime vuosilta.

Markan devalvoitumisesta pahiten kärsivät kotimarkkinoilla toimivat, valuuttalainaa ottaneet, yritykset. Vastaavasti yhteiseen valuuttaan siirryttäessä nämä samat yritykset periaatteessa eniten hyötyvät uudesta vakaudesta. Vakaampi valuutta johtaa myös matalampaan inflaatioon, mikä on myös yksi yhteisen valuutan lähestymiskriteeri. Inflaation voidaan luottaa pysyvän matalana, jolloin koroissa inflaation odotusten osuus pienenee nykyisestä ja työvoimakustannusten nousuvauhti hidastuu.

Ecusta tulee merkittävä valuutta maailmanmarkkinoilla silloin, kun huomattava osa EU:n jäsenistä siirtyy yhteiseen valuuttaan. Tällä on merkitystä operoidessa EU:n Rahaliiton ulkopuolisissa maissa. Näiden ulkopuolisten maiden yritykset voivat luottaa valuutan vakauteen, mikä helpottaa liiketoimintoja yhteisen valuutan ulkopuolisista maista olevien yritysten kanssa. Ilman yhteiseen valuuttaan siirtymistä tulisi harjoittaa tiukempaa talouspolitiikkaa kuin

Maastrichtin lähentymiskriteerit edellyttävät, jotta päästäisiin samaan stabiilisuuteen kuin yhteisessä valuutassa.

Vakaan taloudellisen ympäristön oloissa Suomen elinkeinorakenne todennäköisesti kehittyä pitkällä aikavälillä selvästi nykyistä monipuolisemmaksi. Toistuviin devalvaatioihin perustuva talouspolitiikka on muovannut elinkeinoelämää yksipuoliseen suuntaan suosiessaan metsäteollisuusyrityksiä ja ollessaan epäedullinen muulle elinkeinotoiminnalle.

Rahapolitiikan uskottavuus on aivan eri luokkaa yhteisen valuutan olosuhteissa. Sahaavat rahapoliittiset toimenpiteet eivät ole mahdollisia laaja-alaisen, maailman mittakaavassa merkittävän valuutan olosuhteissa. Suomen nykyisiin korkoihin sisältyy selvästi pitkästä inflatio- ja devalvaatioperinteestä johtuen merkittäviä inflatio-odotuksia. Tämä tulisi yhteisen valuutan olosuhteissa poistumaan, ja pitkät korot painuisivat sille tasolle, millä Saksassa pitkät korot ovat tällä hetkellä. Tämä luo paremmat kasvuolosuhteet investointien rahoituksen ollessa edullisempaa nykyiseen tilanteeseen ja erityisesti siihen tilanteeseen verrattuna, että Suomi jäisi yhteisen valuutan ulkopuolelle.

Talospoliittinen vakaus pakottaa välttämättömiin uudistuksiin työmarkkinoilla. Tämä on erityisesti työvoimavaltaisen pk-yritystoiminnan edun mukaista. Vakaan valuutan talous luo väistämättä uutta ryhtiä metsäteollisuuteen, mikä ei enää voi nojata devalvaation kautta korjattavaan kilpailukyvyyn paranemiseen. Metsäteollisuuden kilpailukykyä on siten ylläpidettävä panoksiin kohdistuvien joustojen avulla.

Mitä uhkia näen? Suomen elinkeinorakenne poikkeaa eurooppalaisesta keskiarvosta. Yhteiseen valuuttaan siirryttäessä noudatetaan kuitenkin keskimääräisen elinkeinorakenteen mukaista politiikkaa. Samalla tavalla on riski olemassa niillä muilla mailla, joiden elinkeinorakenne olennaisesti poikkeaa keskeisten yhteisen valuutan maiden elinkeinorakenteesta. Tätä ongelmaa on pyrittävä hoitamaan lähinnä näiden alojen kilpailukyvyyn tehostamisella ja vaikuttamalla panosten hinnoitteluun.

Suomelle on merkittävä riski siinä, ettei työmarkkinoilla saada aikaan riittäviä joustoja uuteen taloustilanteeseen sopeuttamiseksi. Jollei riittäviä joustoja saada, seurauksena on merkittävä työttömyyden kasvu ja konkurssien määrän lisääntyminen edelleen. Valtiontalouden valtaavan alijäämän saaminen kuriin on yksi kriittinen kohta Suomen sopeutumisessa yhteiseen valuut-

taan. Tässä on meidän onnistuttava. Muussa tapauksessa Suomella ei ole mahdollisuuksia olla yhteisessä valuutassa mukana.

Metsäteollisuuden alihankintayritykset saavat joutua voimakkaan paineen alaiseksi metsäteollisuuden sopeuttaessa toimintaansa ja kilpailukykyään vakaan valuutan olosuhteisiin. Tämä edellyttää joustoja alihankintayrityksiltä.

Sitten yritystason vaikutuksista. Ensin mainitsen edut. Ulkomaankauppa helpottuu yhteiseen valuuttaan siirtyneiden maiden kesken, koska valuutanvaihdosta aiheutuvat kustannukset ja riskit jäävät pois. Samalla madaltuu myös uusien pk-yritysten mahdollisuus harjoittaa kauppaa ulkomaisten yritysten kanssa. Pk-yrityksen harjoittamasta ulkomaankaupasta valtaosa tulisi tapahtumaan yhteisellä valuutalla. Merkittävimmät pk-yritysten ulkomaankauppamat, jotka eivät tule yhteiseen valuuttaan, ovat Venäjä, Baltian maat ja Norja.

Valuutanvaihtokustannukset ja valuutanvaihdon suojaukset pienenevät. Valuutanvaihtokustannusten merkitys sinänsä on yritykselle suhteellisen pieni. Valtaosa arvioidusta, noin 1 500 miljoonan markan valuutanvaihtokustannuksen vähennyksestä kohdistuu pieniä määriä vaihtaviin kotitalouksiin. Valuutan suojauskustannusten poistuminen todennäköisesti on merkittävämpi kustannussäästö myös pk-yritysten kannalta.

Rahaliitto edellyttää huomattavasti nykyistä suurempaa oman pääoman osuutta. Tällä voidaan varautua laskukauden tilanteisiin. Tämä edellyttää lainsäädännön kehittämistä oman pääoman kerryttämistä tukevaan suuntaan. Valuuttalainan riski vähenee nykyiseen verrattuna. Uuden yhteisen valuutan vaihtelu suhteessa muihin valuuttoihin on huomattavasti vähäisempää kuin Suomen markan vaihtelu suhteessa muihin valuuttoihin.

Sitten etuhaitoista mainitsen muutaman sanan. Kilpailutilanne kiristyy yhteiseen valuuttaan siirryttäessä kotimarkkinatyypin markkina-alueen laajentuessa. Tämä aiheuttaa paineita yritysten kannattavuuden suhteen. Kevennystä sen sijaan syntyy valuuttakustannusten pienentyessä.

Sitten haitat. Yhteiseen valuuttaan siirtymisestä aiheutuu siirtymäkauden kustannuksia niille yrityksille, jotka joutuvat muuttamaan rahan käsittelylaitteita. Nämä kustannukset kohdistuvat hyvin rajattuun joukkoon yrityksiä ja näiden suuruutta on erittäin vaikea arvioida. Jos muutokset voidaan tehdä ilman laitteiden vaihtamis-

ta vain ohjelmia muuttamalla, kustannukset saattavat jäädä hyvin vähäisiksi.

Taloudelliset vaikutukset jos ensi vaiheessa mukana on vain 6—8 maata ja jos Suomi ei ole mukana. Jos Suomi ei lähtisi ensimmäisten maiden mukaan, on se osoitus markkinoille siitä, että Suomessa ei luoteta kykyyn täyttää vakaan valuutan edellytykset. Tällöin nykyinen saavutettu suhteellisen hyvä vakaus muuttuu selvästi epävakammaksi ja Suomen markan arvo todennäköisesti devalvoituu sekä korkotaso kohoaa tuntuvasti. Ensimmäisestä vaiheesta pois jääminen johtaa siihen, että Suomessa on saman vakauden saavuttamiseksi harjoitettava itse asiassa kireämpää talouspolitiikkaa kuin yhteiseen valuuttaan siirtyneissä maissa. Tämä saattaisi johtaa siihen, että Suomen mahdollisesti toisessa vaiheessa pyrkiessä mukaan yhteiseen valuuttaan markka olisi liian vahva.

Sitten jos Suomi olisi mukana, korkotason heilahtelu vaimenisi selvästi yhteiseen valuuttaan mentäessä ja vastaavasti pois jäätessä korkovaihtelut suurenisivat nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Suomessa talouspoliittinen kriisi on yleensä syntynyt siitä, että vaihtotaseeseen kohdistuu akuutti korjaustarve. Yhteisessä valuutassa tällaista akuuttia tarvetta ei pääse syntymään, jolloin kotimarkkinoiden toiminta ja kysyntä olisi vakaampaa.

Ruotsin ratkaisun vaikutus Suomen talouteen. Ruotsin poisjäänti yhteisestä valuutasta ei suoranaisesti vaikuta Suomen talouteen, koska viime aikojen talouspolitiikalla on selvästi päästy irti Ruotsin dominoivasta vaikutuksesta Suomen kansantalouteen. Ruotsin mahdollisuudet käyttää devalvaatioasetta metsäteollisuutemme kilpailukyyn parantamiseksi, jos Ruotsi jäisi pois yhteisestä valuutasta, eivät ole kovin suuret. Monilla muillakin EU-mailla on merkittävä metsäteollisuus, jonka kilpailukykyä ei varmasti-kaan yhteiseen valuuttaan siirtymisolosuhteissa anneta yhden EU-maan heikentää merkittäväällä devalvaatiolla.

Lisäksi yhteisestä valuutasta pois jäävälle maalle aiheutuu merkittäviä negatiivisia vaikutuksia valuuttariskin nostaessa korkotasoa. Näin ollen Ruotsin mahdollisella pois jäämisellä yhteisestä valuutasta ei ole ratkaisevaa merkitystä Suomen taloudelle ja sen kilpailukyvyille.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa rouva puhemies! On mielenkiintoista käyttää puheenvuoro yrittäjäkansanedustaja Kuosmasen jälkeen ja tietyllä tavalla kuitenkin hakea perusteet, jotka päätyvät

aika toisenlaisiin johtopäätöksiin. Jos ajatellaan, että me yrittäjinä tässäkin asiassa joudumme hakemaan ratkaisua, joka mahdollisesti palvelee kehittyvää yritystoimintaa, mutta ennen kaikkea ratkaisua, joka luo kokonaisuutena parhaat mahdolliset toimintaedellytykset Suomelle ja suomalaisille, tämä minusta vaatii muutaman huomion.

Tässä rahalain muutokseen liittyvässä lakiesityskeskustelussa on tuotu esiin erittäin tärkeitä näkökohtia monipuolisesti ja samalla todettu, miten tämä asiana on johtamassa erm-kytkentään ja että sitä seuraa mitä todennäköisimmin Suomen jäsenyys Raha- ja talousliitto Emussa. Kuitenkin se, millä tavalla EU-jäsenyys on vaikuttanut Suomen taloudelliseen toimintaympäristöön ja ennen kaikkea meidän oman maamme taloudelliseen kehitykseen, voidaan sanoa, että kokonaisuutena kehitys ei ole ollut alkuunkaan niin myönteistä kuin jäsenyysneuvottelujen ja ennen kaikkea jäsenyyspäätöksen jälkeen odotettiin.

On luonnollisesti ymmärrettävää, että hallituksen ja hallituspuolueiden taholta sanotaan, että nyt tilanne on selvästi parempi kuin se oli aikaisemmin. Mutta jos me olemme rehellisiä tässä tilanteessa, niin voidaan todeta, että varmasti ne odotukset, jotka sinällään EU-jäsenyyteen liittyivät, eivät ole nimenomaan taloudellisen toiminnan alueella realisoituneet.

Tässä tavallaan tullaankin minusta siihen ydinkysymykseen, joka liittyy Suomen kannalta myös rahalain muutokseen, erm-kytkentään: se että Suomi on erilainen maa ja voiko tällainen maa kuin Suomi yleensäkin olla EU:n ytimessä. Minun vastaukseni on varsin yksiselitteinen: Me emme saa sellaista päätöstä aikaan, jolla Suomi kansakuntana sijoitetaan EU-markkinoiden ytimeen. Talouden toimivuuden kannalta on kuitenkin kaikkein merkittävin ja keskeisin asia se, että sijaitsemme pohjoisella alueella. Se merkitsee sitä, että sijaitsemme myös EU:n markkinaytimen reuna-alueella. Minusta tämä on lähtökohta, joka tulee nähdä silloin, kun punnitsemme, millä tavalla luodaan kilpailukykyisyyttä suomalaiselle yritystoiminnalle ja erityisesti suomalaiselle teollisuudelle.

Tämä luo sen erilaisuuden, joka merkitsee myös sitä, että on ongelmallista kytkeytyminen siihen yhtenäiseen valuuttaratkaisuun, missä ovat markkinaytimessä olevat eurooppalaiset kansakunnat, lähinnä Saksa, Ranska, Belgia, Hollanti, osin Italia. Mutta siinäkin me jo näemme, että jo sinällään Italian sisällä markkinoiden

toimivuus ja taloudelliset erot ovat hyvin suuret. Aivan samalla tavalla olen näkemässä vaaran siinä suhteessa, että sitoutuminen yhteiseen eurooppalaiseen valuuttajärjestelmään merkitsee sen reuna-alueelle sijoittumisen vuoksi epäedullisuuden vahvistumista.

Tässä suhteessa toivonkin, että tätä asiaa tarkasteltaisiin myös niistä reaalisista lähtökohdista, mistä suomalaiset toimijat joutuvat toimimaan. Tässä mielessä me poliitikkoina joudumme vastaamaan kysymyksen, miten luomme kansallisilla päätöksillä toimintaympäristön ja lähtökohdat, jotka eliminoivat nykyisin käytävissä olevilla keinoilla tätä epäedullista lähtökohtaa meidän taloudelliselle toiminnallemme.

Tämän vuoksi ajattelen, että se henkinen epärehellisyys, joka omalla tavallaan liittyy yhdentymisprosessiin, pitäisi pystyä nyt tässä talouspoliittisessa keskustelussa mahdollisimman pitkälle eliminoimaan. Jollakin tavalla koen, että henkinen epärehellisyys on merkinnyt sitä, että kun keskustellaan turvallisuuspoliittisista kysymyksistä perimmiltään, niitä perustellaan talouspoliittisilla asioilla. Näin hyvin pitkälle tapahtui muun muassa Euroopan unionin jäsenyystarkastelussa, missä päällimmäisinä käsittelimme talouspoliittisia kysymyksiä. Nyt jälkepäin toteamme, että ensisijaisesti olikin kysymys turvallisuuspoliittisesta ratkaisusta. Siinä, millä tavalla taloudellisen toimintakyvyn säilyttäminen on myös turvallisuuspolitiikkaa, hyvin pitkälle allekirjoitan sen näkemyksen, minkä ed. Pulliainen toi puheenvuorossaan esille.

Sen vuoksi näenkin, että nyt tarvitaan kansallista näkemystä, suomalaista näkemystä. Nimitäin tehdäänpä päätös suuntaan tai toiseen, molemmissa on tietty riski. Mutta se, että säilyttämme itsenäisyyden raha- ja talouspolitiikan alueella, luo kuitenkin lähtökohdan sille, että me suomalaisella päätöksenteolla sopeutamme tämän erilaisen maan kansainväliseen kilpailuun.

Se toki edellyttää monilla alueilla sisäisiä uudelleenarviointeja. Sen vuoksi korostankin sitä, että ne ongelmat, jotka tällä hetkellä kansantalouttamme koskevat, koskevat työttömyyttä, eivät suinkaan ratkea sillä, että jatkamme ainoastaan ja vain päätöksiä, joissa keskitytään ulkoihin suhteisiimme. Yhä rohkeammin meidän on tartuttava niihin asioihin, joilla korjaamme niitä vinoutumia ja virheitä, jotka koskettavat sisäistä toimintaamme, työelämäämme. Siellä viime kädessä peräänkuulutetaan nimenomaan sitä, mikä on vastuunjako poliittisen päätöksenteon ja korporaatioiden välillä. Sitä me emme voi loputto-

masti sivuuttaa, emme edes sillä, mitä ehkä odotetaan Raha- ja talousliitto Emun jäsenyydeltä, että me ikään kuin voisimme sivuuttaa nämä peruskysymykset, joihin me joka tapauksessa joudumme puuttumaan nimenomaan työelämän uudistamisen osalta. Siellä me joudumme kohtaamaan palkkatasoon liittyvät tosiasiat. En usko, että me ilman näihin asioihin tarttumista voimme saavuttaa sellaista kilpailukykyisyyttä, mitä kansainvälinen toimintaympäristö edellyttää.

Ihan lopuksi haluan vielä ottaa sen näkökulman esille, mitä merkitsee menestyminen myös Euroopan ulkopuolisilla markkinoilla. Tässä suhteessa ajattelen, että kuitenkin todellinen markkinoiden kasvu, potentiaalinen markkinoiden kasvu, hyvin suurelta osin on Euroopan ulkopuolella. Se koskettaa meidän suurimittakaavaista teollisuutta, mutta se tulee koskettamaan myös sitä pk-teollisuutta, joka syntyy tulevina vuosina. Tässä mielessä minusta se, että säilyttämme tietyn vapauden ja liikkumavaran myös Euroopan ulkopuolisilla markkinoilla, voi merkitä meille hyvinkin huomattavaa kansallista kilpailuetua.

Ed. I t ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kankaanniemi arvosteli äskettäin rahalain sääntämisyjärjestystä ja perustuslakivaliokunnan kannanottoja rahalain muutokseen. Lähinnä vastauksena siihen ja hieman yleisemminkin haluan nyt selvittää perustuslakivaliokunnan kannanottoa.

Perustuslakivaliokunta teki varsin perusteellista työtä rahalain muuttamisen osalta, kuten se yleensäkin kaikkien lakien osalta tekee, ja pohti erityisesti myös sitä, onko erm:ään liittyminen sellainen kysymys, että siinä siirretään markan ulkoista arvoa koskeva päätösvalta ylikansalliseen toimitelmalle, mikä edellyttäisi valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaista käsittelyjärjestystä. Valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa kiinnitettiin huomiota seuraaviin asioihin:

Ensinnäkin, kurssimuutoksista päätetään erm:ssä yksimielisyyseriaatetta noudattaen joko valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien kokouksessa tai rahapoliittisessa komiteassa, jossa ovat mukana ministereiden ja pääjohtajien edustajat.

Toiseksi, kurssimuutosten voimaantulo kuskakin erm:ään osallistuvassa valtiossa edellyttää vielä kansallisten säännösten mukaista päätöksentekoa.

Kolmanneksi, erm:stä on käytännössä katsot-

tu olevan mahdollista myös erota, ja tästä ovat esimerkkejä Englannin punnan ja Italian liiran irtaantuminen kyseisten maiden yksipuolisella ilmoituksella syksyllä 92. Jokainen tietysti ymmärtää, että se ei kovin kevein perustein voi tapahtua, mutta esimerkit osoittavat, että tämä on mahdollista ja on todellinen vaihtoehto.

Tämän lisäksi perustuslakivaliokunta katsoi, että markan ulkoisesta arvosta päättäminen on siinä määrin laajakantoinen ja periaatteellisesti tärkeä kysymys, että esityksessä ehdotettu valtuutus oli arveluttavan avoin hallitusmuodon 40 §:n 2 momentin kannalta. Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisen menettelyn edellytyksenä pidettiin sitä, että valtuutus on säännöksen sanamuodoin eikä vain esityksin perusteluista näkyvän tarkoituksen mukaan rajattu ajallisesti eli lähinnä tiettyyn viikonloppuun ja asiallisesti eli neuvotteluvара rajataan tietyn suuruisen kurssi-muutokseen. Tältä osin perustuslakivaliokunta ehdotti lakiehdotuksen täsmentämistä.

Tämä, arvoisa rouva puhemies, lähinnä vastaukseksi ed. Kankaanniemelle ja yleisemminkin perusteluiksi sille, miksi perustuslakivaliokunta päätyi esitykseensä.

Ed. Johannes Koskinen: Arvoisa puhemies! Yhdyn pitkälti niihin näkemyksiin, joita perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja ed. Itälä äsken rahalain muutoksen säätämisyjärjestyksessä totesi.

Keskustelussa on kuitenkin pitkälti käsitelty Suomen mahdollista liittymistä Euroopan talous- ja rahaliittoon ja siinä sovellettavaa päätöksentekojärjestelyä. Ehkä on paikallaan hiukan sitäkin käsitellä, vaikka muistutan juuri siitä, että tässä rahalain muutoksessa vain avataan kaikki mahdollisuudet Suomen markan sitomiseen johonkin valuuttaan tai valuuttakurssijärjestelmään tai kellutuksen jatkamiseen. Se mahdollistaa erm-kytkennän, mutta ei sitä vielä sinällään merkitse.

Kysymys Talous- ja rahaliiton mahdollisen jäsenyyden kansallisesta käsittelystä on vaikea ratkaistavaksi sen takia, että emme vielä tiedä, minkälainen tämä Talous- ja rahaliitto olisi. Maastrichtin sopimus on pitänyt siitä sisällään määräyksiä, mutta niin kuin on nähty, asiat elävät jatkuvasti. Sekä valtiovarainministerien kokouksissa että hallitusten ja valtioiden päämiesten kokouksissa esimerkiksi niinkin yksinkertainen asia kuin valuutan nimi oli jo selvästi sopimuksessa todettu euksi, mutta se vain muutettiin euroksi. Vastaavasti kriteerit voivat muut-

tua. Kyse on tavallaan kansainvälisen tai valtiosopimuksen uudelleenkirjoittamisesta ja -tulkin-nasta. Siellä ei niin pilkuntarkkaa Kelsenin oikeusteoriaa seurata kuin tässä kansallisessa lain säätämisessä.

Sikäli kuin nyt voidaan nähdä Emun kolmannen vaiheen eteneminen, niin Suomen osalta eduskunta käsittelee asiaa vähintään kahdessa vaiheessa, mielellään kolmessa. Kun ed. Hassi kyseli näistä viidestä erilaisesta mallista ikään kuin vaihtoehtoina, niin suoraanaisesti valintaa ei tehdä niiden väliltä, vaan on kysymys myös sekä — että-ratkaisusta, eli eduskunnan pitää ottaa sekä ennalta kantaa siihen, onko Suomen viisasta mennä Talous- ja rahaliiton jäseneksi, että myöhemmässä vaiheessa toteuttaa kansalliset voimaansaattamistoimet, lainsäädäntötoimet, jotka aiheutuisivat jäsenyydestä.

Eduskunnan suostumushan on selkeintä varmastikin hakea tiedonannolla, jolloin samalla mitataan myös hallituksen luottamus. Toivottavaa on, että selvästi sitä ennen, esimerkiksi selonteolla, saatetaan Emun vaikutukset ja sisältö laajasti eduskunnan puntaroitavaksi. Selonteon aika on varmastikin siinä vaiheessa, kun tiedetään varmemmin, minkä tyyppinen Emun kolmannen vaiheen käynnistys tulisi olemaan, ja myös, missä laajuudessa näin tapahtuisi. Toivottava aikataulu olisi esimerkiksi syksyllä, syystalvesta eduskunta voisi Emu-selontekoa käsitellä.

Tiedonantohan voisi tulla vasta siinä vaiheessa, kun kevät 98 lähestyisi. Samanaikaisesti rinnalla killuu tietysti erm-kytkentä, missä vaiheessa se on järkevää tai siedettävää tehdä. Yhdyn pitkälti niihin näkemyksiin, että kahden vuoden määräaikaa ei pidä orjallisesti seurata, vaan välttää turhien taloudellisten ja samalla poliittisten riskien ottamista Suomen valuuttaa mahdollisesti ermiin kytkettäessä. Pääsäännön mukaan, mitä pidempään tuollaisessa kytkennässä ollaan, sitä useampia heilahteluja ehtii tulla, sitä useampia valuuttamyrskyjen vaaroja.

Varsinainen Suomen lainsäädännön muuttaminen Talous- ja rahaliittoon mahdollisesti liityttäessä koskisi sekä hallitusmuotoa, siis perustuslakia että tavallisia lakeja, lähinnä rahalain ja Suomen Pankkia koskevan lainsäädännön muutoksia. Hallitusmuodossa on määrätty sekä Suomen markasta että Suomen Pankin päätösvallasta. Kumpikaan ei tämmöisensä salli Emun kolmannen vaiheen tyyppistä ylikansallista tai yhteiskansallista päätöksentekoa.

Miten tämän perustuslain tasoisten normien muutos tapahtuisi, siinä on kaksi vaihtoehtoa.

Voi olla, että kysymys on ns. supistetusta perustuslainsäätämisyjärjestyksestä, valtionsopimuksen voimaan saattamisesta, jolloin riittää yhdes-
sä eduskunnassa käsittely ja silloin 2/3:n enemmistöllä valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n mukaisesti tai jos katsotaan, että kysymys on normaalista perustuslain muutoksesta, niin siinä järjestyksessä joko kiireellisenä 5/6:n enemmistöllä tai kahdessa eduskunnassa siten, että jälkimmäisessä on 2/3:n enemmistö.

Tavallisessa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä etenemisessä on se mahdollisuus, että se kytetään vireillä olevaan perustuslaki 2000 -hankkeeseen, jolloin se olisi osa siitä järjestelystä. Periaatteessahan voidaan rahaa ja Suomen Pankkia koskevat määräykset perustuslaissa kirjata niin-kin avoimeen muotoon, että ne sallivat sekä itsenäisen oman Suomen markan että yhteisen eurooppalaisen valuutan. Mutta tällaisia keskusteluja ei vielä sen paremmin komiteassa kuin minun tietääkseni myöskään valtioneuvostossa ole käyty.

Näitä säätämisyjärjestyspohdintoja hankaloittaa se, että meillä ei voida etukäteen mitään sitovia kantoja ottaa, vaan perustuslakivaliokunta ratkaisee säätämisyjärjestyksen siinä yhteydessä, kun joko valtiosopimus tai sitä voimaan saattavat kansalliset hallituksen lakiehdotukset tulevat eduskunnan käsiteltäviksi.

Varmaa kantaa ei siis ole, mutta todennäköisin tie olisi juuri se, että asia perustuslakitasoisten normien muutoksen osalta käsitellään joko supistetussa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä tai normaalissa, mutta vähintään silloin Suomen markkaa ja Suomen Pankkia koskevat hallitusmuodon muutokset johtavat siihen, että yksinkertaisella enemmistöllä tämä ratkaisu ei syntyisi.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmanen käyttämä puheenvuoro ja se, että vastauspuheenvuoropiikki ei ole ollut avoimena viime hetkien aikana, toi aiheen tulla tänne eteen vielä kerran. Nimittäin ed. Kuosmanen puheenvuorossa oli sellaisia mielenkiintoisia yksityiskohtia, joita ei voi jättää huomioimatta tai reagoimatta.

Hän ensininkin kiinnitti huomiota vaihtotaseen elämäntilanteeseen, ja puhui siitä, että vaihtotaseeseen on aikaisemmin reagoitu, ja pohdiskeli, että se reagoiminen nyt päättyy. Ed. Kuosmanen on hyvin oikeassa siinä, että vaihtotasetilanteeseen on todella reagoitu. Tästä oikein kuuluisa reagoija on edellinen hallitus, Ahon

hallitus. Kun Ahon hallitus käynnisti työnsä, niin meillä oli Suomessa erittäin voimakas vaihtotaseen alijäämä, ja kun oli odotettavissa, että vuonna 92 tulee olemaan budjetissa voimakas alijäämä, niin itse asiassa Aho joutui toteamaan tältä samalta paikalta hyvin voimallisesti, että keskeinen tavoite hallituksen politiikassa tulee olemaan vaihtotaseen tasapainottaminen. Siis toimenpiteet valittiin juuri tämän mukaan. Tämä on hyvin mielenkiintoista, ed. Kuosmanen, puheenne kannalta. Kun se reagointi tapahtui juuri näin, siitä oli seurauksena, että kaikki mahdolliset toimenpiteet valittiin sen mukaan. Siitä taas oli seurauksena se, että siten kun saatiin vientiteollisuuden menestyksen kautta vaihtotase tasapainotettua ja ylijäämäiseksi, niin kuin se nyt on, niin kotimarkkinoilla vihoviimein tuli erittäin voimakas lama ja se jatkuu tänä päivänäkin.

Arvoisa puhemies! Tässä tullaan perimmäiseen kysymykseen. Niin kuin tässä keskustelussa aikaisemmin on käynyt ilmi, kun vaihtotase ilmiönä valtiotasolla poistuu, niin siitä huolimatta jäljelle jää valtioinstituutio julkisen talouden instituutiona ja jäljelle jäävät alueelliset instituutiot. Ne eivät häviä mihinkään. Kun vaihtotase ei mittarina ole käytettävissä, niin giljotiini toimii-kin valuutan, olkoon se nimeltään mikä tahansa, niukkuuden kautta ja tämä taas merkitsee sitä, että hyvin salakavalasti voi käydä sillä tavalla, että kun nappulat loppuvat, niin seurauksena on juuri täsmälleen se sama, sisämarkkinoiden lama.

Kun te, ed. Kuosmanen, puhuitte pk-sektorin puolesta, niin mikä onkaan se lohko, joka siitä kovimman rasituksen ottaa vastaan? Juuri se lohko, jonka puolesta äsken voimallisesti puhuitte. Toisin sanoen se on vielä pahempi asia kuin te kuvittelittekaan omassa puheenvuorossanne.

Sitten te puhuitte valuutanvaihtoasioista ja siinä yhteydessä aivan oikein käsitelitte, mitä kaikkea se merkitsee yritysten valuuttapolitiikan ja valuutan käytön kannalta. Minulla ei ole huomauttamista siihen osaan. Minulla on huomauttamista siihen osaan, jossa jätettiin toinen osapuoli pois eli pankit, joiden tulonmuodostuksessa valuutanvaihtotulot ovat noin 500 miljoonaa markkaa vuositasolla. Arvoisa ed. Kuosmanen, jos meidän nykyisten pankkiemme taseista otetaan suurin piirtein 500 miljoonaa nettomääräisesti pois, niin taseet rumentuvat aika pahalla tavalla. Tästä on seurauksena se, että pankit yrittävät ottaa rahan jollakin muulla tavalla. Täällä

ed. Soininvaara osoitti juuri tämän korkotasongelmatiikan eli se sitten toimii kuitenkin käytännössä korkotason kautta. Vaihtoehto olisi, että kansainväliset pankit tulisivat tarjoamaan edullisempaa rahaa, mutta on hyvin todennäköistä, että näin ei käy.

Te halusitte osoittaa puheenvuorossanne, että Ruotsista ei kannata välittää yhtään mitään, toisin sanoen siitä, mikä on Ruotsin kruunun noteraus kulloinkin. Ruotsihan on selvästi jäämässä ermin ulkopuolelle ja mitä varmimmin myös Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle, ainakin ensimmäisen ryhmän ulkopuolelle hyvin määritetysti ja omalla politiikalla. Osoitan vain yhden lohkon, missä vaikutus on dramaattinen. Se on meille niin tärkeä mekaanisen puun tuotteiden kauppa eli sahatavaran kauppa. Se kauppahan käydään Ruotsin kruunuissa. Nyt jo se tilanne, jossa on ollut devalvoitumista ja revalvoitumista, niin kuin ed. Soininvaara täällä osoitti, on vaikuttanut dramaattisesti siihen, millä tavalla meidän sahatavaratuotteemme ovat maailmankaupassa menneet kaupaksi, juuri siitä johtuen, että pohjana on Ruotsin kruunu. Tämä ei varmasti, ed. Kuosmanen, tule muuksi muuttumaan siitä syystä, että hyvin merkittävät kauppatekijät tällä loholla ovat Kanada ja Yhdysvallat. Ne pitävät huolen siitä, että jos ei käydä kauppooja dollarikauppoina, niin ne käydään Ruotsin kruunu-kauppoina. Missään nimessä niitä ei tulla käymään eurokauppoina.

Ed. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Täällä on käytetty kaksi hyvää puheenvuoroa, ed. Pulliaisen viimeksi käyttämä ja ed. Karjulan, ne olivat hyvin analyttisia. Nyt kun on rahalain käsittelyssä tultu oikeastaan loppuvaiheeseen tämän istunnon aikana, niin sehän on selvä, että meillä pitää olla toimiva rahalaki, joka luo finanssipoliittiset työvälineet hoitaa Suomen Pankin asioita.

Säätämisjärjestys, jota ed. Itälä täällä kävi perustelemassa, että se voidaan yksinkertaisella enemmistöllä viedä läpi, on saanut minun korvisani vähän uutta kaikuja siinä mielessä, että ed. Kanerva pankkivaltuusmiesten puheenjohtajana totesi, että erm-kytkentä on peruuttamaton. Talousvaliokunnan mietinnössäkkin todetaan, ettei erm-kytkennästä voi erota. Rahalain muutos antaa Suomen Pankille ja hallitukselle mahdollisuuden erm-kytkentään ja vielä jopa Emun ensimmäiseen tai toiseen vaiheeseen vuonna 1999. Ainoastaan silloin, kun vuonna 2002 pitäisi tehdä päätös markasta luopumisesta, siinä vaihees-

sa vasta eduskuntaa on pakko kuulla. Siihen asti voi hallitus toimia, jos haluaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 43/1996 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 2/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 60/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 13/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 76 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 58/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 14/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys Venäjän Federaation kanssa yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niiden seurausten torjumiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 52/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 4/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys Viron kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta onnettomuustapauksissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 53/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 5/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys laiksi merilain 20 luvun 9 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 67/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 4/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys laiksi kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 65/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelu:

Ed. K o m i: Arvoisa puhemies! Vaikka maa- ja metsätalousvaliokunta oli lakia käsitellessään mietinnössään yksimielinen, silti siihen on otettu kanta, että kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuen tarpeellisuus olisi selvitettävä. Kannanotto on mielestäni hieman erikoinen, onhan EU:n liittymissopimuksen yhteydessä jo neuvoteltu ja kansallisesti päätetty tuen käyttötarve. Tuki on turvaamassa osittain lopettavien tuottajien tappioita ja samalla rakennemuutoksen kautta luomassa edellytyksiä jatkavalle tuotannolle.

Mielestäni on aivan turhaa käynnistää uutta selvitystä tuen tarpeellisuudesta, koska tuki on määräaikainen, viisivuotiseksi tarkoitettu, ja tuki tulee muutenkin lakkaamaan määräajan kuluttua.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain 27 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 71/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 9/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Hallituksen esitys laiksi sotilastapaturmalain 6 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 74/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 10/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Hallituksen esitys laiksi nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 41/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 4/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain 17 ja 55 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 211/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 5/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. K o m i: Arvoisa puhemies! Haluamatta pitkittää pitkälle venynyttä istuntoa haluan hie-
man perustella työasiainvaliokunnan mietinnön
eriävää mielipidettä.

Hallituksen esityksessä n:o 211 ehdotetaan
työsopimuslain muuttamista siten, että työsopi-
musehtojen ns. yleissitovuutta koskevia sään-
nöksiä sovellettaisiin myös ulkomaisiin työnteki-
jöihin Suomessa tehtävässä työssä muutamia
poikkeuksia lukuun ottamatta. Ehdotus ei sulje

ulkopuolelle lyhyitäkään, esimerkiksi yhden päi-
vän kestäviä työsuhteita. EU:n ulkopuolisista
maista tulevat työntekijät ovat nykyisinkin tar-
vinneet työluvan, jotta he voisivat tulla töihin
Suomeen. Lupakäytäntö on estänyt jo nykylain-
säädännönkin turvin ns. halpatyövoiman käyt-
tämisen Suomessa tehtävässä työssä.

Rajoituksen kielteiset puolet ovat jo näkyvis-
sä. Yhä useammat yritykset siirtävät työvoima-
valtaista tuotantoa rajojemme ulkopuolelle. Täs-
tä huolimatta emme ole ehdottamassa poistetta-
vaksi Euroopan unionin ulkopuolisten maiden
työvoiman työluvakäytäntöä, joka säätelee
myös työsopimusehtoja. Siten nyt käsittelyssä
oleva lakiehdotus koskee pääasiassa EU-maista
tulevia työntekijöitä.

Liittyessämme EU:hun vapautimme kaupan,
yrittäjyyden ja maatalouden avoimen kilpailuta-
louden piiriin. Muun muassa yrittäjät ja elintar-
viketalous joutuvat kilpailemaan samoilla eh-
doilla samoilla markkinoilla ilman rajoituksia.
Silti yksi yritysten kalleimmista tuotantopanok-
sista, työvoimakustannukset, pyritään kahlitse-
maan mahdollisimman tiukkaan lainsäädän-
töön. On pakko kysyä teiltä, arvoisat tämän lain
puolustajat, millä keinoilla yrittäjät pärjäävät
avoimilla markkinoilla. Tässä tilanteessa on sit-
ten turha ihmetellä, miksei yritystoiminta Suo-
messa lisäännä ja luo lisää työpaikkoja.

Olen monesti todennut, että vain työ luo lisää
uutta työtä. Siten rajoituksilla, kuten tälläkin
lailla, lisätään työttömyyttä tässä tilanteessa, jos-
sa toimitaan avoimessa kilpailutaloudessa.

Voimassa olevat säädökset työvoiman käytös-
tä ovat estäneet riittävästi vierastyövoiman käy-
tön suomalaisia työehtosopimuksia huonommil-
la työehdoilla. Nyt ehdotettavat muutokset lisää-
vät erilaisiin selvittelyihin käytettävää työpanos-
ta huomattavasti lyhyissä työsuhteissa. Mielestä-
ni rasitus on kohtuuton etenkin pienyrityksille,
joilla ei ole riittävästi resursseja eikä asiantunti-
joita käyttää tällaiseen selvittelytyöhön. Työpa-
nos olisi kyettävä käyttämään mahdollisimman
tarkoin tuottavaan työhön ja siten turvata kilpai-
lukyvyyn kautta työpaikkoja Suomeen.

Asiantuntijakuulemisissa ilmeni myös valvon-
nan lisääntyminen ja liian yksityiskohtaisten sää-
dösten valvonnan vaikeus. Lainsäädäntö, jota ei
kyetä riittävästi valvomaan, on huonoa lainsääd-
däntöä.

Lisäksi lakiehdotus on liian kaukana elävästä
työelämästä liian tiukkoine säädöksineen. Suur-
yritykset, joille ulkomaiset työsuhteet ovat joka-
päiväistä arkipäivää, ehkä sen kanssa pärjäävät,

mutta pienten yrittäjien asema hankaloituu lakiehdotuksen myötä entisestään.

Lisäksi on todettava lakiesitystä koskevan EU-direktiivin olevan valmistelussa loppusuoralla. Se saattaa aiheuttaa heti uuden muutostarpeen lakiin, joten tässäkin mielessä lakiehdotus on nyt tarpeeton.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella tulemme kolmannelle käsittelyssä ehdottamaan vastalauseemme mukaisesti lakiehdotuksen hylkäystä tarpeettomana.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Komi puuttui aivan oikeaan asiaan eli yleissitovuuden poistamiseen pieniltä ja keski-suurilta yrityksiltä, mikä on tällä hetkellä meillä Suomessa työllistämisen este. Esteitä tämän lisäksi ovat sivukulut ja korkea verotus.

Minun mielestäni yleissitovuus tässä taloudellisessa tilanteessa pitäisi erityislailla poistaa 3—5 vuodeksi. Sillä tavalla me saisimme tähän valtakuntaan uusia työpaikkoja.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Kuosmanen nyt ampui hieman yli. Minä olen kyllä samaa mieltä paljolti, mitä ed. Komi tässä ehdotti, mutta ei yleissitovuus pienillä ja keski-suurilla yrityksillä kaiken kaikkiaan ole se, joka estää Suomessa työllistämisen.

Minä palautan jälleen kerran mieleen sen, että Suomessa työllistymisen esteenä on pitkälti se, että työnantajan, yrittäjän, tuottamat tavarat, palvelut ja hyödykkeet eivät mene nykyisessä tilanteessa kaupaksi. Tästä johtuen niitä ei kannata tuottaa eikä myöskään tarjota työtä. Toisin sanoen yleissitovuuteen liittyvät seikat yleisesti eivät ole työllistämisen esteenä, vaan äsken mainitsemani taloudellinen tilanne, mutta ed. Kuosmanen nyt katsoo, että tässä on hyvä iskeä viikatteella koko niitty kerralla nurin, kun ed. Komi oli tehnyt siihen vain pikkuisen laikun.

Ed. Tiusaanen: Arvoisa rouva puhemies! Tässä asiassa olen samaa mieltä kuin ed. Aittoniemi.

On todellakin niin, että heikko ostovoima on este sille, että sisämarkkinat eivät pyöri. Miten voimme tätä auttaa? Mielestäni yksi tapa olisi se, että pienituloisten ihmisten verotusta tulisi helpottaa, vähentää ja tällä tavalla heille jäisi enemmän mahdollisuuksia käyttää rahaa ja suorittaa ostoksia, joihin ed. Aittoniemikin tässä viittasi.

Mitä tulee muuten yleissitovuuden poistamiseen, niin kyllä se työntekijän kannalta on sillä

tavalla hankala tilanne, että hänen mahdollisuutensa puolustaa oikeuksiaan yksin ovat mitä ilmeisemmin heikommalla kuin niin, että niitä puolustetaan yhdessä.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Tässä laissa oleva yleissitovuus ei kyllä tarkoita sitä eikä tätä. Sen merkitys on varsin pieni, mutta minusta lain säätäminen antoi oireita siitä, milaista on hallitusyhteistyö ja mille periaatteelle se nojaa, kun sekä työnantaja- että työntekijäpuolella todettiin, että tämä lakiesitys ei istu käytäntöön. Tätä ei voi kunnolla soveltaa ruohonjuuritason tasolla. Tämä oli vain hallitusohjelmaan kirjattu periaate, joka väkisin, muuten ensimmäistä kertaa puhtaasti kolmikantaa rikkoen, tuotiin valio-kuntaan. Minusta tämä antoi tämän hallituksen päätöksentekojärjestelmästä selvät merkit. Tämähän annettiin eduskuntaan jo viime vuoden puolella, mutta se on tänne asti maannut valio-kunnassa, koska tätä ei ole saatu vietyä eteenpäin.

Minusta tämä on tyyppiesimerkki, miten jäykkyyksiä, vaikkakin pienellä askeleella ollaan lisäämässä eikä oteta huomioon käytännön työ-elämän tarpeita, vaikka tässä molemmilta puolin tuotiin lakiesityksen epäkohdat esille, vaan haluttiin näyttää valtaa. Ilmeisesti esittelevä ministeri halusi lievittää toista työmarkkinaosapuolta, jotta olisi saanut vaikeampia lakiesityksiä sitten läpi.

Minusta tämä ei ole kovin kunniaksi kokoomukselle hallitusyhteistyössä.

Ed. Komi: Arvoisa puhemies! Olen tässä asiassa ed. Aittoniemen kanssa samaa mieltä, että lakiesitys ei juuri yleissitovuuden kokonaisuuteen liity, mutta siltä osin se liittyy, että kyllä tämä lisää työllistämisen esteitä lähinnä byrokraatian muodossa, koska pienyrityksille juuri lainsäädännön tulkitseminen ja sen edelleen kiristäminen jollakin tavalla on osittain henkinen este ja osittain ihan käytännön este.

On todella todettava, että kyllä lähinnä välilliset työvoimakustannukset ovat juuri kaikkein merkittävin este.

Ed. Karjula: Arvoisa rouva puhemies! Minusta lakiesityksessä on olennaista juuri se, että hallitus tuo käsittelyyn tällaisen asian, jolla ainoastaan ja vain lisätään työelämää koskevaa lainsäädäntöä. Asiallista hyötyä tästä ei oikeastaan ole kenellekään. Minua erityisesti ihmetyttää se siinäkin mielessä, että jo sinällään etujär-

jestöt pyrkivät panssaroimaan kaikella tavalla suomalaista työelämää. Sen pitäisi jo riittää, ettei enää tarvita tällaisia ratkaisuja.

Sen vuoksi todella vastalause, jossa keskusta esittää, että lakiesitys hylätään, on kaikelta osin paikallaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Hallituksen esitys laiksi työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 77/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

17) Hallituksen esitys laiksi Kolin kansallispuiston laajentamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 80/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 3/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelu:

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Kun nyt Kolin kansallispuiston laajentamisesta on päästy ratkaisuun, ei tietysti vielä niin tyydyttävään, etteikö enempäänkin olisi tarvetta, mutta kuitenkin ratkaisuun ja tätä koskeva lakiesitys on nyt eduskunnan käsittelyssä, niin voidaan todeta, että ne monet puheet ja hyvinkin aggressiivinen keskustelu, hyvin kielteiset ilmaukset, jotka liittyivät ja ovat liittyneet aikaisempina vuosina tämän kansallispuiston laajentamiskeskusteluun, ovat jääneet taka-alalle ja on päästy pääosin ja nimenomaan yksimielisesti vapaaehtoisin sopimuksin valtion ostotoiminnan, maan hankinnan kautta, vapaaehtoisen maanvaihdon jne.

tuloksena myönteiseen tulokseen ympäristöön ja myös suomalaisen kansallismaisuuden kannalta, mitä Koli varmasti merkitsee. Tämän luonnonmaiseman merkitys Suomen taiteelle ja kulttuurille on kiistaton, ja se heijastaa Suomea hyvin myönteisellä ja voimakkaalla tavalla ihmisten käsityksissä yleensä. Näin ollen tämä on jälleen myönteistä etenemistä tässä asiassa ja tätä voi tervehtiä suurella tyydytyksellä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tässä asiassa voin yhtyä kyllä ed. Tiusaseen, jonka Valkmusan kannatusta aikanaan täällä vähän arvostelin, koska se on sellainen vetinen neva. Mutta tämä Kolin kansallispuisto on todella suomalaista kansallismaisemaa. Se nähdään erilaisissa maalauksissa ja muissa kuvataiteissa ja tällä tavalla, tällainen Kolin kansallismaisema. Se on sellaista, jota voidaan suojella, ja se on yhteiskunnan yhteistä omaisuutta aivan samalla tavalla kuin Pohjanmaan latomaisema, jota pitäisi myös ryhtyä ei suojelemaan vaan tukemaan sen alkuperäistä ilmettä, jotta se ei tuhoutuisi. Nämä ovat ihan oikeita asioita, mutta nevoja ei kannata suojella.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

18) Hallituksen esitys laeiksi maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain ja yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 64/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 7/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

19) Hallituksen esitys laiksi Helsingin yliopistosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 50/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 2/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

20) Hallituksen esitys laiksi eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä yksityistettäessä opetusministeriön hallinnonalaan kuuluvia ammatillisia oppilaitoksia ja muodostettaessa yksityisiä ammattikorkeakouluja

Hallituksen esitys 84/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön mietintö 11/1996
vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 21.10.

Täysistunto lopetetaan kello 21.03.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
